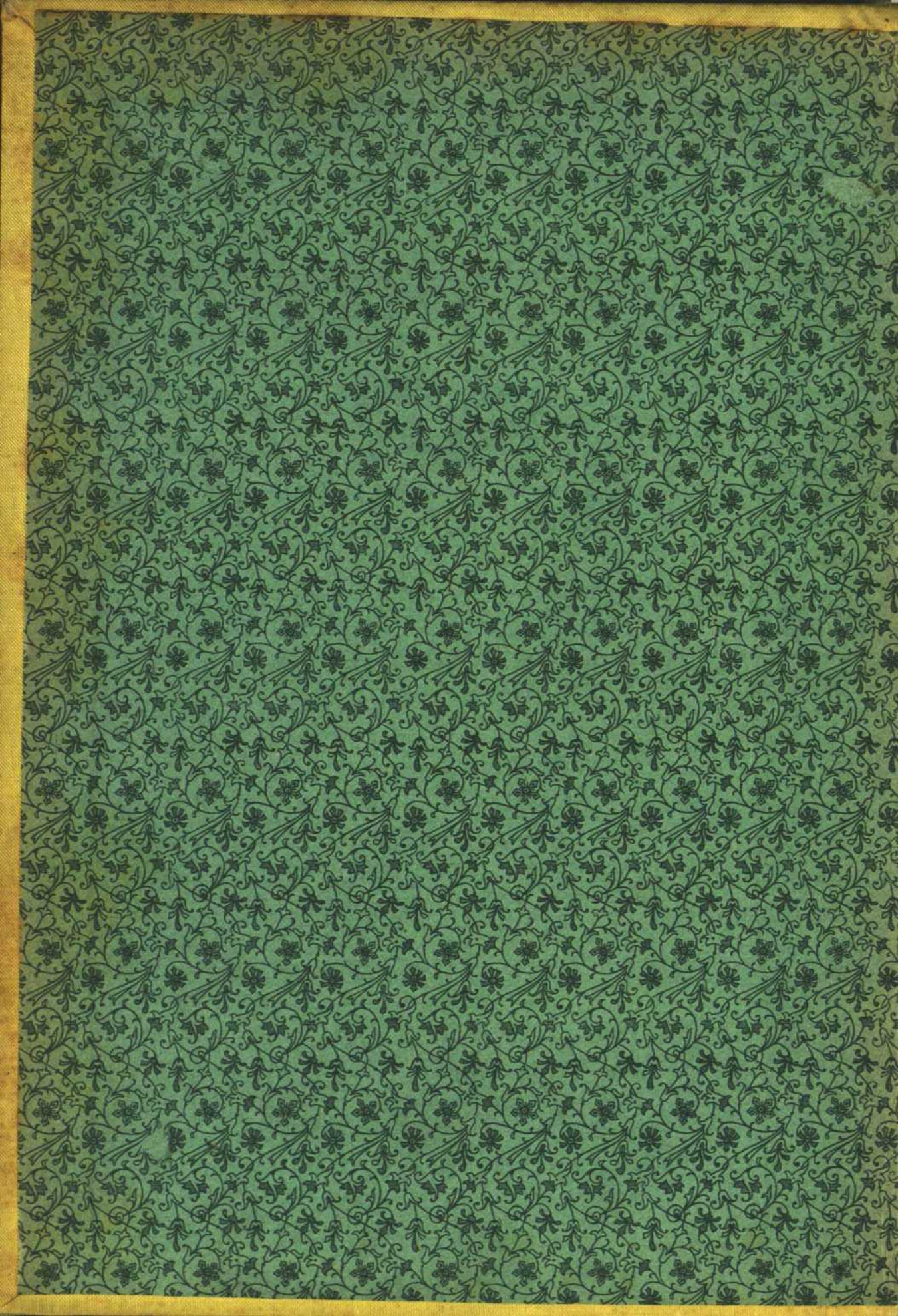

JOVENTUT

JOVENTUT

JOVENTUT

Periódich Catalanista

ART * CIENCIA * LITERATURA

ANY 1900

PLASSA DEL TEATRE, 6, ENTRESSOL
BARCELONA

FIDEL GIRÓ, IMPRESSOR.

CARRER DE VALENCIA, NÚM 311.

BARCELONA.

INDEX

ALDAVERT (PERE).

Molt soroll de boixets y pocas puntas, pág. 17. — Si jo fos en Silvela, pág. 97. — Som allà hont eram, pàgina 641.

ANGLADA (HERMEN).

La honradesa en l'art pictòric, pág. 614.

ARMENGOL Y PEREYRA (ALEXANDRE).

El torn pacífic, pág. 398. — Una nova ciència, pàgina 590.

ARNAU (JOSEPH).

Carta oberta a don Pompey Gener, pág. 147.

BASSEGODA (RAMÓN E.).

En l'aplech d'Esperansa, pág. 165.

BETHGE (HANS).

Heinrich Vogeler, suplement al núm. 18.

BORI Y FONTESTÀ (ANTONI).

El liri blau, pág. XXIII. — De bona mena, pág. 50. — Els ulls de la Verge, pág. 72. — Idili, pág. 121. — Passant per Montagut, pág. 163. — Idili, pág. 395. — Joventut, pág. 438. — Soleyada, pág. 469. — Els Roda-socas, pág. 647. — L'Avaricia, pág. 696.

BRULL (JOAN).

Art decoratiu, pág. 692. — Notas d'art, págs. 708 y

BUSQUETS Y PUNSET (ANTONI) (JORDI D'OSOR).

La felicitat a montanya, pág. XIV. — La ventura d'un bordet, pág. 51. — Los caramellayres del Roser, pàgina 149. — «Sanch nova», pág. 170. — L'hivern a montanya, pág. 220. — Llibres rebuts, pág. 351. — Matinal, pág. 376. — Impresió, pág. 391. — Desde montanya, págs. 427, 442 y 463. — Lo fossar de Sau, pàgina 521. — A missa matinal, pág. 572. — «Rondalles del poble», pág. 662. — Impresió, pág. 716. — Dijous Sant, suplement al número 9.

CAPELLA (F. M.).

Confidencia, pág. 566.

CAPELLA (JASCINTO).

Fragments d'una carta, pàgina 358. — Fragments d'un'altra carta, pág. 439. — Jacqueline, pág. 588.

CASAGEMA (CARLES).

Somni, pág. 374.

CASTELLET PONT (JOSEPH M.^a).

Tardorena, pág. 639.

CATALÁN (PAU J.).

Somni y realitat, pág. 409.

CAVALLÉ (PERE).

Esclats, pág. 478.

CLARASSÓ (ENRICH).

La Escultura en la Exposició de 1900, pág. 454.

CORNOVOL (JULES).

L'Aliga de Canigó, pág. 478.

COSTA (CARLES).

L'axelabrat, pág. 150.

COSTA Y LLOBERA (MIQUEL).

Calma (traducció d'Horaci), pág. 216. — Les violetes (imitació), pág. 248.

DELPONT (JULES).

L'alba a Perpinyà, pág. 360. — Le Roussillon sous les rois de Majorque, pág. 404. — Novas del Rosselló, pág. 415. — Perpinyà: Lo camí del Vernet, pág. 440. — En Joan Sitjar, pág. 482. — Un vol per la Cerdanya francesa, pág. 557.

ESTRANY (GERONI).

Las lluytas socials, pág. 401.

FOLCH Y CAPDEVILA (RAFAEL).

Primer bes, pág. 246. — Als joves, pág. 583. — Sobre en Ramón Llull, pág. 618.

FOLCH Y TORRES (JOSEPH M.^a).

Sol ixent, pág. 123. — Caricatura, pág. 330. — Ponney, pág. 405. — Confidencias, pág. 541.

FRANQUESA Y GOMIS (JOSEPH).

Tenebras, suplement al núm. 9.

FUENTES (ENRICH DE).

Coneixensas de taverna, pág. 229. — Las enamoradoras, pág. 508.

GALCERÁN (CELESTI).

«La Gioconda» d'en D'Annunzio, pág. 595.

GENER (POMPEYUS).

Així va parlar Zarathustra, pág. X. — Un traginer filòsof, pág. XI. — Bibliografia, págs. 14, 124, 374 y 447. — Un cant de Iamblicus, pág. 23. — Mestre Olaguer y sa «mise en scene», pág. 41. — Supernacionals, pág. 65. — La nostra llengua es oficial a França, pág. 79. — El Cant a la Joventut de Zarathustra, pág. 100. — Treva, pág. 113. — De Kant a Nietzsche, pág. 134. — Sartor Resartus, pág. 172. — La coronada vila tentacular, pág. 198. — De mon «Evangeli de la Vida», pág. 210. — La moderna oligarquia del Intelecte, pág. 242. — L'Evangeli de la Vida, pág. 273. — A Apeles Mestres, pág. 296. — El Silenci, pág. 337. — Ara fa cent anys!, pág. 355. — Macabra vital, pàgina 408. — Las tres grandesas, pág. 417. — A la Soletat, pág. 449. — Nietzsche, pág. 473. — A la Nit, pàgina 499. — La pesadilla dels parents, pág. 518. — Un petit poema modernista, pág. 581. — Invocació a Lutecia, pág. 643. — La fi de la Exposició, pág. 658.

GISPERT (LLUÍS).

Migransa, pág. 279. — Marina, pág. 377. — La casa abandonada, pág. 477. — Matinal, pág. 511.

GUAL (ADRIÀ).

Anima en pena, pág. 503.

GUASCH (JOAN M.).

Las flors del gerro blau, pág. 219. — Nocturn, pág. 617.

GUIMERÀ (ANGEL).

Redempció, pág. 22. — La filla del mar (fragment), pág. 117. — Lo gos de casa, pág. 505. — Fragments de l'òpera «Euda d'Uriach», pág. 568. — Jesús al cel, suplement al núm. 9.

JOCHS FLORALS DE BARCELONA.

Llista de las composicions rebudas, pags. 77 y 92.

JORDÀ (J. M.).

De pintura, pág. 15. — La política còmica, pág. 34. — Teatres, pág. 74. — Cançons populars alemanys, pág. 196. — Conciencia de verge, pág. 308. — «Jardins d'Espanya», pags. 611 y 628.

JUNYENT (SEBASTIÀ).

La honradesa en l'art pictòric, pág. 614. — Una obra important, pág. 693. — Crítica de crítics, pág. 723.

LLANAS (ALBERT).

La primera escena del primer quadre del primer acte de la primera comedia, pág. 67. — Dos malalts, pág. 83. — Bé per mal, pág. 119. — Per què en el Malabar ja no creman a las viudas, pág. 166. — La rata dintre del formatge, o l'espia del general Prim, pág. 245. — La senyora Tomasa y'l senyor Jeroni, pág. 356.

LLEONART (JOSEPH).

El Jardí, pág. 566.

LLORD (JOSEPH).

Miramar, pág. 389.

MALLOFRÉ (JOSEPH).

Fonaments del Catalanisme, pág. 145.

MARAGALL (JOAN).

Cants de la «Novena Sinfonia» (traducció de Schiller), pág. 104.

MARQUINA (EDUART).

La Isla de la Mort, pág. 201.

MARSANS (LLUÍS).

La Patria, pág. I. — El Catalanisme y els catalanistas, pág. II. — O tot ó res, pág. III. — Lo de Lleyda, pág. III. — El Catalanisme, pág. 3. — La conciencia nacional, pág. 33. — Cap al suïcidí, pág. 81. — La Espanya absolutista, pág. 178. — La qüestió social y'l Catalanisme, pág. 433. — La «crisis», pág. 577.

MARTÍ (ORIOL).

Barceloninas, pág. V. — Teatres, pags. XXVI, 13 y 108. — Llibres rebuts, pags. 30 y 90. — Comedia política, pág. 49. — Bibliografia, pags. 76, 136 y 604. — Homni soit qui mal y pense, pág. 225. — Una audició del «Jardí abandonat», pág. 282. — Els «vibrions», pág. 291. — Interdicte d'obra vella, pág. 369. — Gràcies de «Gedeón», pág. 399. — Lecturas d'estiu, pág. 451. — Gran basar parisench, pags. 483 y 510. — Aclaració, pág. 691. — Fi de sigle, pág. 721.

MARTÍ Y FOLGUERA (JOSEPH).

En mon recó, pág. 711.

MARTÍ Y JULIÀ (D.).

Per la instrucció del poble, pág. 385. — Erro, pág. 673.

MARTÍ Y PEYDRO (PERE).

Primaverença, pág. 372. — Florida, pág. 509.

MARTÍNEZ Y SERINÀ (ARNÀU).

Primavera, pág. 85. — Intima, pág. 121. — Pagesivola, pág. 148. — Vindiquem la nostra causa, pág. 322. — Desde Paris, pags. 382 y 430. — De Londres, pág. 448. — La «chuleria» a París, pág. 471. — Tres revolucions, pág. 646.

MAS Y CASANOVAS (JOSEPH).

Cansó de l'alosa, pág. 60. — Pompeya, pág. 329. — Quan la Verge plora, pág. 425.

MASERAS (ALFONS).

Intima, pág. 446. — Nota, pág. 710.

MERCADER Y VIVES (JOAN).

L'odi, pág. 217. — Crepuscul, pág. 711.

MESTRES (APELES).

Cançons pera la maynada, pág. 295. — El garrofer, pág. 312. — Pintura a la gaseosa, pág. 346.

MOLINÉ Y BRASÉS (ERNEST).

«Literatura», pág. 28. — Jochs Florals, pág. 180.

MONEGAL (TRINITAT).

L'ideal d'en Peret, pág. XIII. — Sacrifici, pág. 70. — Com las flors, pág. 243. — La torrentada, pág. 321. — Lo del Colegi d'avocats, pág. 395. — L'us de las llengües regionals en l'Administració de Justicia, pág. 420. — En la corrent, pág. 490. — Las Sirenas y'ls Arbrés de la Mort, pág. 498. — Al Senyor Silveira, pág. 527. — Vanitas vanitatum..., pág. 545. — «Bodas reales», pág. 659.

MONTOLIU (MANEL DE).

El cel (traducció de Ruskin), pág. 338.

MUNS Y CLAPÉ (JOAN).

La mort del número 25, pág. 422.

INDEX

NOGUERAS Y OLLER (RAFEL)

Quan s'adormin las flors, pág. 187. — Nit de juny, pág. 314. — Impresions, pág. 372. — Posta de sol, pág. 501. — En Joan Fastenrath, pág. 606.

OLIVA BRIDGMAN (JOAN).

Salut als joves!, pág. 87. — Oda á Friné, pág. 169. — Dyonisos, pág. 264. — El clam de las Verges, pág. 345. — Ser ó no ser, pág. 424. — El pardal, pág. 457.

OLLER (NARCÍS).

La Cambrera (traducció de Ch. Gros), pág. XII. — La fidelitat, pág. 210.

OLLER Y RABASSA (JOAN).

Crit de vida, pág. 84.

OMAR Y BARRERA (CLAUDI).

Carta confidencial, pág. 677.

ORPINELL (JAUME).

El triomf del cor, pág. 701.

PALMAROLA (JOAN DE LA CREU).

Flor de marge, pág. 183. — Fresca d'estiu, pág. 422.

PELEGRÍ Y FERRER (EDUART).

Nota pirenenca, pág. XV. — Al cor del Montseny, pág. 122. — Sola, pág. 183. — La riera, pág. 447. — La barca del avi, pág. 664.

PENA (JOAQUÍM).

«Tristan é Isolda» á Barcelona, págs. XIX, 24 y 44. — Els Concerts del Liceu, págs. 58, 73, 88, 105 y 124. — Concerts, págs. 95, 128, 237, 251, 267, 301, 588, 637, 651. — Clar y catalá, pág. 115. — El projecte de reformas del Liceu, pág. 141. — La «Ifigenia á Taurida» de Gluck, y'l públich barceloní, pág. 154. — Fedora, pág. 187. — De música, pág. 222. — Hermann Levi, pág. 249. — Heinrich Vogl, pág. 251. — Una audició del «Jardi abandonat», pág. 283. — Cosas del Liceu, págs. 315 y 326. — Balans musical, pág. 363. — Bretón contra Wagner, pág. 378. — «L'A-nell del Nibelung» á Munich, pág. 484. — «La Walkyria» á París, pág. 522. — Tornant de la Exposició, pág. 529. — El Teatre y la Música en la Exposició de París, pág. 555. — «Euda d'Uriach», págs. 569 y 584. — Hipocresia y reacció, pág. 609. — «Siegfried», págs. 648, 666, 681, 697, 712 y 726. — «La Walkyria», pág. 730.

PÉREZ GALDÓS (BENET).

Los Ayacuchos (fragment), pág. 340.

POBLET (JOAN).

La vida municipal y l'esperit regional, pág. IV. — L'enemich del regionalisme, pág. V.

PONS SOLANAS (F.)

No ve d'unai, pág. 390.

PUIG Y FERRATER (JOAN).

Amunt sempre, pág. XXIV. — El plor de las vinyas, pág. 731.

PUJULÁ Y VALLÉS (F.)

Sobre l'egoisme y altrás cosas, págs. 533, 561, 593 y 626. — La idea del tacte, pág. 676.

RAFEL Y SURELL (ENRICH).

Diálech, pág. 694.

RAHOLA (FREDERICH).

Els intrusos del plaher, pág. 583.

RAMÓN Y VIDALES (JAUME).

Lo camp del «pam-beneyt», pág. 358.

REDACCIÓ (LA).

Presentació, pág. 1. — Advertencias, págs. 16 y 734. — Consell General de la «Unió Catalanista», pág. 109. — Teatres, pág. 168. — Llibres rebuts, pág. 206. — A nostres lectors, pág. 241. — Al *Español* de Madrid, pág. 241. — Festas musicals bávaras, pág. 271. — Els noys gòtics, pág. 289. — De pintura, pág. 397. — La crisis industrial: declaracions de don Santiago Rusiñol, per Llençadora, pág. 552. — Al *Diari de Catalunya*, pág. 625. — A Krüger, pág. 657. — Eleonora Duse, suplement al núm. 38. — Novas, en tots els números.

RIBERA (ANTONI).

¿Quina es la mellor obra de Wagner?, pág. 21. — Las festas musicals de Nuremberg, págs. 302 y 335. — Teoría de la música: Huch Riemann, págs. 547 y 563.

RIQUER (ALEXANDRE DE).

Aubrey Beardsley, pág. 6. — En Bartoméu, pág. 36. — De pintura, págs. 109, 140, 156, 204 y 281. — Amich Casellas, pág. 181. — Ex-libris, pág. 554.

ROBERT (BARTOMÉU).

¿Infecció ó degeneració?, pág. 472.

ROCA (JOSEPH M.^a)

Als metjes catalanistas, pág. 161. — Clar y Catalá, pág. 194. — Una Reyna per dret propi, pág. 705.

ROCAFORT (PER. DE).

Negant la existencia del home, pág. 551.

ROCAMORA (MANEL).

Intímias, pág. 121.

ROMO MAS (BENJAMÍ).

La Idea, pág. 240.

ROSSELLÓ (JOAN).

La veremada, pág. 227. — Cohanegra, pág. 491. — Cants de Rossinyol, pág. 537. — De quan era nin, pág. 732.

RUSIÑOL (SANTIAGO).

La historia del poble, pág. 513.

RUURA (JOAQUÍM).

Vetillas d'estiu, pág. 260.

INDEX

SANS Y ROSSELL (ALFONS).

El pati dels malalts, pág. 4.—L'alegría gris, página 86.—La Palma, pág. 215.—Vetllant un cadavre, pág. 407.—Vensuda, pág. 540.—Realitat de la vida, pág. 619.

SAYÓS Y PERRAMÓN (ANTONI).

A un amic de fora, pág. 476.

SERRA BOLDÚ (VALERI).

Al peu de la morera, pág. 202.

SOLÉ (ANTONI).

Pintura, pág. XXVII.

SOLER Y ESCOFET (IGNACI).

Tristesa mate, pág. 394.—Tardor de l'ànima, página 575.—Matinal, pág. 651.

SURIÑACH BAELL (RAMÓN).

Joventut, pág. 38.—La Paqueta, pág. 629.

SURIÑACH SENTÍES (RAMÓN).

Més enllà, pág. 181.—El mocadoret rosa, pág. 534.

TARRÉ (EMILI).

Septembre, pág. 487.

TARRUELLA (JOSEPH).

Als metjes catalanistas, pág. 178.

TELL Y LAFONT (GUILLÉM A.).

Sonet, pág. 198.—Balans, pág. 579.—Albert Samain, pág. 706.

TINTORER (EMILI).

El Teatre Català, pág. XVI.—Teatres, págs. XXV, 11, 89, 107, 189, 238, 268, 284, 299, 316, 333, 349, 365, 380, 396, 414, 526, 542, 601, 615, 633, 647, 671, 685, 701, 720.—Tentació, pág. 131.—«Montes de Oca», pág. 252.—«Los Ayacuchos», pág. 426.—Els Circos, pág. 465.—Polítics d'exploació, pág. 497.

TORRENDELL (J.).

Impresions d'un lector, pág. 217.—La Vida, pág. 311.—Impresions d'un lector, pág. 362.

TRILLA (JOAN).

Exposició radiogràfica del «Ateneo Barcelonés», página 280.

TUSQUETS (JOAN).

Ninots y trastos vells, pág. 292.

UNÍO CATALANISTA.

Circular, pág. 109.—Missatge presentat a la Reyna d'Espanya, suplement al número 22.—Primera plana del Missatge endressat a Krüger, suplement al número 42.

URGELL (MODEST).

Falla, pág. 231.—Sabis del meu temps, pág. 323.—An old fable, pág. 392.—|||Ella|||, pág. 441.—Pluja menuda, pág. 489.

VERDAGUER (JACINTO).

Lo filador d'or, pág. 5.—Lo camí fangós, pág. 257.—Somni d'infant, pág. 664.—La creu, suplement al número 9.—Autógraf, ídem.

VIA (LLUÍS).

Cants de joventut, pág. XXIII.—Causa guanyada, pág. 20.—Patriarcal, pág. 102.—Teatres, pág. 137.—Senyor Dato, pág. 193.—Els Jochs Florals d'enguany, pág. 197.—Toros, pág. 305.—Llibres rebuts, pág. 352.—Las ciutats malalts, pág. 353.—En Jaume Ramón y Vidales, pág. 370.—A la vora del mar, págs. 435 y 460.—La moderna Barcelona, pág. 517.—Al periódich *Lo Teatre Català*, pág. 544.—Lo perdurable, pág. 603.—Parlém dels Jochs Florals, pág. 689.

VILAREGUT (SALVADOR).

«Els Segadors» a montanya, pág. VIII.—Els graciosos, pág. IX.—Fragment del «Ramayana», página XXIV.—Teatres, págs. 12, 27, 42, 75, 108, 127 y 139.—Paràbola del home rich y del pobre Llätzer (traducció de D'Annunzio), págs. 39 y 55.—El triomf de la Senyera, pág. 98.—Prometatje d'Issaac, página 129.—Crònica musical, pág. 142.—«El jardí abandonat», pág. 171.—Llibres rebuts, págs. 206 y 254.—Els amors d'Agnivarna (traducció de Kalidassa), página 234.—L'eclipse de sol, pág. 247.—Literatura funerària, pág. 258.—Justícia forastera, pág. 293.—L'idili de la viuda (traducció de D'Annunzio), página 410.—Un cop d'ull a la Exposició, págs. 444 y 458.—Els espectacles de la Exposició, pág. 469.—Llegenda de la donzella heroica, pág. 481.—En Soler y Rovirosa, pág. 678.—Concerts, pág. 699, 720.

VILLENEAU (JULES).

«Joventut» a París, pág. 146.—De París, pág. 195.

VIURA (XAVIER).

Nocturnas, págs. 54, 233, 361, 536 y 632.—El comte Arnau, pág. 82.—Desvari, pág. 103.—Faust, pág. 163.—Loki y Segun, pág. 265.—La cayguda del temple filistéu, pág. 387.—El cant dels cays plo-ran, pág. 405.—Estiu, pág. 437.—Profanació, página 487.—Tardor, pág. 717.—Nadal, pág. 724.

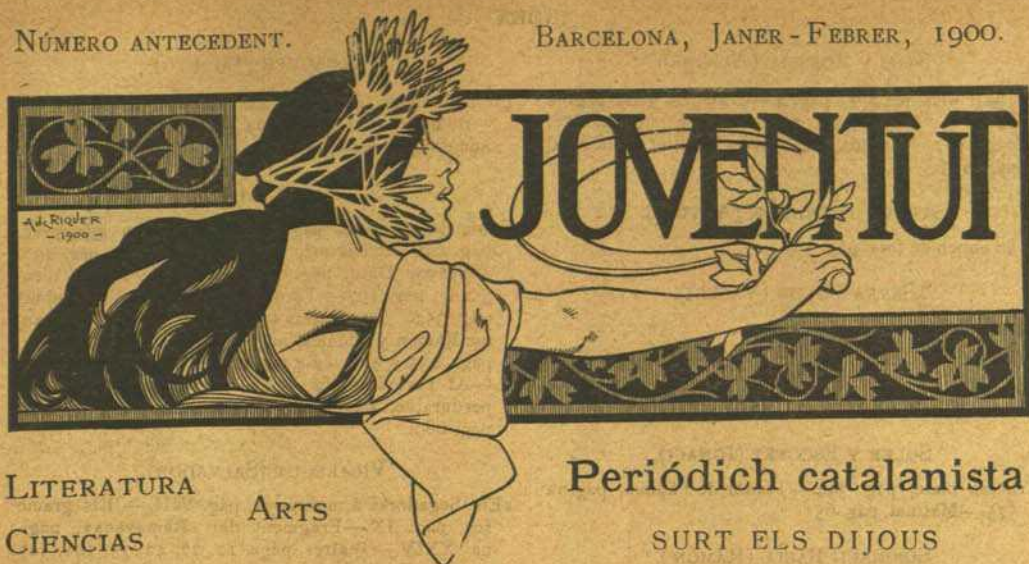
ZANNÉ RODRIGUEZ (G.).

La visió del comte Ugolf, pág. 184.—Creptíscul d'hivern, pág. 242.—L'últim amor, pág. 347.—Plany de Tardor (traducció de St. Mallarmé), pág. 378.—Pastoral, pág. 475.—L'idili del pastoret, pág. 502.—Festival del esperit, pág. 550.—Bianca Maria degli Angeli, pág. 651.

IL·L·STRACIONS de Aubrey Beardsley, Burne Jones, A. Boyd Houghton, Arnold Böcklin, Carolo Crivelli, Christiansen, Dante Gabriel Rossetti, Raben, S. Schneider, Heinrich Vogeler, Joan Brull, A. Coll, Flos y Calcat, J. M.ª Jordá, Apeles Mestres, F. Pellegri, Alexandre de Riquer, J. Rufz Picasso, Antoni Solé, Modest Urgell, Antoni Utrillo, Maurici Vilomara y altres.

FOTOGRAFÍAS de Audouard, Viza y altres.

FOTOGRAFATS de Thomas y C.ª, Joaritz y C.ª, y altres.

LITERATURA

ARTS

CIENCIAS

Periódich catalanista

SURT ELS DIJOUS

Director literari: LLUÍS VIA. Director artístich: ALEXANDRE DE RIVERA.

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:

Plassa del Teatre, 6, entressol.

PREU D'AQUEST NÚMERO:

25 céntims de pesseta.

SUMARI: Articles polítics, per Lluís Marsans y Joan Poblet. — Barceloninas, per Oriol Martí. — Articles literaris, per Salvador Vilaregut, Pompeu Gener, Narcís Oller, Trinitat Monegal, Jordi d'Osor y E. Pegleri. — Crítica, per Emili Tintorer y J. P. y C. — Poèssies, per Lluís Almerich, A. Bori y Fontestà, Lluís Via, J. Puig y Ferrater y Salvador Vilaregut. — Teatres, per E. T. y O. M. — Pintura, per A. Solé.

ARTICLES POLÍTICS

LA PATRIA

La Patria: veus aquí, estimats llegidors, la paraula de que tant s'ha abusat y tant s'abusa en profit dels qu'explotan la governació dels pobles; paraula a la que tantas interpretacions s'han donat y's donan, que fins han arribat al punt de desnaturalisarla completament y al extrem de que puguin tenir apariencias de verossimilitut las idees de certas escoles que negan la existencia de lo qu'ella sintetisa.

Y no obstant, no hi ha res més real que la Patria: ella existeix, ha existit y existirà mentres el món sia món, perque sa existencia no es fruyt de l'activitat, ni obra de la voluntat dels homes, sinó que, si no es la mateixa naturalesa, en ella hi té son més fort fonament, en ella viu tan arrejada, que's més poderosos esforços de las colectivitats humanes, son impotents pera desarrelarla.

Observeuho bé: la mateixa paraula Patria, indica ja una idea tan natural, tan imprescindible y tan necessaria, com la de la paternitat: una y altra tenen ja un mateix origen, la mateixa etimologia. No pot ser, donchs, la Patria, contra lo que alguns sostenen, un tros de territori, un conjunt de pobles subjectes á un mateix poder, aixó es, l'Estat; com may la Patria, que té un origen natural, pot ésser l'obra d'un conqueridor, ni d'un diplomàtic.

L'home no es un ser nascut pera viure aislat; la societat li es imprescindible y necessaria, com ho

comproban la mateixa existencia dels seus sentits, els medis de relació que posseixeix y'l caràcter de sas propies necessitats. Però entre mitj del gran conjunt que forma la Humanitat, s'hi mouhen, viuhén y prosperan un número inmens de caràcters, constitucions y llengües que donan una inmensa varietat á la gran unitat humana; varietat que, al dividir als homes en diferents agrupacions, assenyalala's veritables limits de las verdaderas Patrias.

Un home de talent, un home qu'hagi estudiat ab profit la constitució dels homes, ó un altre que hagi observat las manifestacions psíquicas dels pobles y hagi sapigut treure conseqüencias de aquesta observació, vos dirán ab certesa ahont comensa y ahont acaba una Patria; ahont comensa y ahont acaba una d'aquestas agrupacions en que naturalment se divideix la humanitat; però aixó no está pas al alcans de todas las inteligencias, ni fins d'aquellas que s'han dedicat á altra mena d'estudis. Per eix motiu, si son aquestos medis molt positius pera descubrir la existencia de las Patrias, son caràcter massa científich y la especialitat dels coneixements qu'exigeixen, no'ls posan en condició apropiat pera servir á la generalitat com á prova convincent de lo que verdaderament es la Patria.

No obstant, el caràcter de la Patria es fácil de demostrar ab rahons y ab probas, quina certesa está al alcans de todas las inteligencias, sense cap mena d'estudi ni preparació.

Y si no probemho.

Viu l'home, y al viure entremitj de sos semblants, té més llassos naturals que l'uncixen ab els uns que ab els altres. No hem pas d'enfondir gayre nostra observació pera convencens de que'l primer y més poderós dels llassos que'ns uneixen ab una part de nostres semblants, es el de la sanch: els sers ab qui estém més íntimament units son aquells que portan nostra mateixa sanch, els que constitueixen la familia, institució tan natural y necessaria, que no pot deixar d'existir sense que desaparegui la mateixa humanitat.

De la mateixa manera, donchs, que ab tanta facilitat y fins d'una manera instintiva, fa l'home aquesta divisió de la humanitat entre las personas de sa sanch y las de sanch extranya, al posar-se en relació ab una massa innumerable, divideix a tota la collectivitat humana en dugues grans agrupacions ben clarament definidas: la una la constituïxen tots aquells homes ab quins pot relacionar-se ab sa llengua natural; l'altra comprén tots aquells altres a qui no entén per parlar en llengua extranya. Veus aquí la veritable divisió de las Patrias: la Patria d'un individu acaba allà ahont s'acaban els homes ab quins, sense un estudi previ, se pot entendre.

Aquest concepte de Patria, l'únic verdader que se li pot donar, pot comprobar-se fàcilment per altres medis, perquè la llengua es la gran síntesis de totes las virtuts y de tots els defectes d'un poble. Un bon filòlech, ben conixeror de la llengua de qualsevol nacionalitat, sense cap més detall, vos donarà rahó de tots els elements qu'han contribuït a la formació y desenrotll d'aquell poble, de totes las qualitats y fins de las condicions geogràfiques dels tros de terra en que viu.

Per aquesta rahó, el Catalanisme, que no es res més que la generosa aspiració dels catalans pera retornar a sa nació la personalitat que avuy li nega la política imperant, ha donat una importància capital al us, estudi y conreu de nostra llengua, donchs ell, qu'aspira com a fi últim al de donar a la Patria totes las condicions precisas pera un lliure desenrotll, reconeix, y aixís ho proclama, a la llengua catalana com a signe més evident del caràcter nacional de Catalunya y com a externa manifestació de la Patria, que més convé conservar y enaltir. Aixís ho ha fet constar en tots sos documents y aixís ho ha demostrat en tots sos actes; y sa virtualitat ha sigut tan probada, que totes las manifestacions catalanistas que faltant a aquest principi han volgut armonisar l'us de nostra llengua o la propaganda regionalista, ab l'us d'una llengua forastera, ó han mort al neix ó han tingut una vida migrada qu'ha desaparegut aviat.

Tots els pobles cayguts han tornat a alçar-se quan sa llengua ha tornat a treure ufana; totes las nacions han vist coincidir els sigles d'or de sa literatura, ab la plenitud del seu poder; Catalunya va caure quan els catalans comensaven a menysprear sa llengua; Catalunya ha reviscut quan sos trobadors l'han despertada al so d'himnes entonats ab la llengua de la terra; Catalunya triomfarà quan tots els catalans proclamem ab convicció que nostra llengua es la millor, la més armoniosa y la més rica de totes las llengües del món.

Alashoras es quan tots estarem convencuts de que la llengua es la senyal més evident de lo que es la Patria.

LLUIS MARSANS.

EL CATALANISME Y ELS CATALANISTAS

Creuen molts que 'l Catalanisme no es res més que un cos de doctrina, quinas línies generals estan compresas en las Bases aprobadas per l'Assemblea de Manresa, detalladas en las de Reus, Balaguer y Olot, y confirmadas en la de Girona. Y no es aixó: el Catalanisme es quelcóm més important, arrela molt més fondo; aquellas bases no son més que una manera de las moltes ab que's pot donar forma al Catalanisme, que 'ls aplegats a Manresa en 1892, van creure la més convenient per agermanar voluntats, y qu'encara avuy els catalanistas militants la creyem apropiada als actuals moments.

Essent, donchs, las Bases de Manresa una forma, poden ser accidentals; y sense que pugui culparsens ni de cambi d'opinió ni d'abdicaments d'ideals, podem en qualsevol moment donarlas una nova forma, tant si respecta l'actual unitat espanyola, com si tendeix a una més ampla llibertat.

Aixó es, perquè'l fonament del Catalanisme, arrencant de la convicció de la existencia d'una entitat nacional catalana ben definida, consisteix en la noble aspiració de dotarla de totes las condicions necessaries pera que totes sas activitats se moguin, se desenrotllin y prosperin ab la indispensable llibertat.

Aquesta es, donchs, la base del Catalanisme: dintre d'ella poden haverhi gran varietat de formas; fora d'ella podran haverhi descentralisadors, autonomistas, regionalistas; però may, absolutament may, catalanistas.

Per eixa mateixa rahó, el verdader Catalanisme, si no vol deixar sa tradicional tàctica de treuallar a plena llum y ab la bandera ben desplegada; si no vol canviar son constant sistema de combatre al enemich ab las armas de la llealtat y la noblesa; si no vol acceptar el procediment de l'astúcia y l'engany contra'l dominador, no pot may fer trossos de son programa, si'l primer de tots no es precisament l'autonomia de la Nació Catalana.

Ni un concert económic un xich millor que 'l qu'ara's demana, ni l'autonomia administrativa, ni l'abolició de las quintas y els consums, ni'l dret electoral per estaments, poden considerarse com a concessions a favor del Catalanisme, si no venen acompanyadas del reconeixement del dret que té Catalunya al complert us de la seva llibertat.

Mes aixó no vol dir que 'ls catalanistas hagim de rebutjar y oposarnos a reformas d'aquesta mena. Nosaltres aplaudim y tenim obligació d'encoratjar als que treuallin pera conquistar reformas que tendeixin a donar una llibertat més ó menos limitada a Catalunya; però may podrém admetre que sian catalanistas els que gastin sas forsas en aquestos treualls, ja que al ferho, ab la més gran bona fe, oblidan, per cosas accidentals, la idea fonamental, el verdader esperit del Catalanisme.

Els catalans que lluytan a favor de qualsevol dels detalls de lo que avuy es símbol y bandera del Catalanisme militant, han de sernos simpàtics, perquè son catalans que venen cap a nosaltres, y ab nostre interès d'acoblar el major número de catalans possible, els hem d'atreure al nostre camp; però may hem d'apartarnos del aixopluch de nostras banderas, per anar a empenye al que s'acosta. Si'l català ve cap a nosaltres ben convensut de que arriba a nostre camp per la sola forsa de nostras ideas, s'accontentarà en ser un soldat més de la causa, sense pretendre que se li regoneguin mèrits que no ha contret; en cambi, si hi arriba portat, no per sos desenganyos y per sas conviccions, sinó perquè nosaltres li empenyem d'una manera directa, se considerarà quan menos igual als vells soldats de la causa, y pretendrá que li acceptin com a mèrits contrets a favor de la idea, els sacrificis fets en pro de lo que fins alashoras hagi cregut útil al benestar y a la grandesa de la Patria.

Y no convenen a cap causa sobrevinguts ab pretensions de valdre. A totes las causas, y a la catalanista més que totes, sols li convenen homes desinteressats que no busquin, ja que la utilitat es impossible, la representació honorífica. Tots els catalanistas han entrat y deuen entrar sempre com a soldats de fila, sens ambicions de cap mena. Si sos mèrits son positius, si sos sacrificis son de bona lley, si son treuall es constant y son entusiasme no falla, sos companys li donaran la categoria que li correspon. Y si un dia, posat en un lloch distingit, s'equivoca de bona fe y pert la confiança del Catalanisme, deu sacrificar son amor pròpi, deu tornarsen a treuallar per la Patria, més decidit a que sos companys oblidin sas erradas, que pretencen erigirse en il·legítima autoritat disposada a combatre als qu'ocupan els llochs de perill per la voluntat de la majoria dels que militan en el Catalanisme. Dintre nostra causa, l'home no ha de deixar de ser home; però deu

sacrificar son amor propi, sempre que sigui convenient a la bona germanor de tots sos adherits y a la grandesa del ideal que 'ns guia.

Qui per sas condicions de caràcter, per sas ambicions o per sas rancúnies no pugui fer aquest sacrifici, no cal que vingui ab nosaltres, perque sols rebrá desengany.

La honrada bandera del Catalanisme, fins avuy ben neta de las tacas qu'omplan las dels partits polítics, vol seguir conservant sa immaculada netedat, y per més que 's vulgui la conservará, perque 'ls que la conservan y 'ls que la defensan, vetllan y vetllarán sempre pel bon nom de nostra causa, única que simbolisa 'l verdader esperit nacional de Catalunya.

Aixó es el Catalanisme y aixís han de ser els catalanistas. Si algú creu lo contrari, no fa més que trevallar a favor del enemic.

LLUÍS MARSANS.

Ó TOT Ó RES

Veus aquí'l lema que, segons alguns, inspira tots el treballs del Catalanisme militant; però si algú volgués que 'ls inventors del tal lema expliquessin d'abont han tret la seva afirmació, se veurien molt enfeynats pera sortir del compromís y a la fi no tindrien més remey qu'anar a buscar algú solt de diari o algú escrit d'algú particular, que, encara que fossin ben interpretats, no tindrien més força que'l d'una opinió individual.

Donchs, digui qualsevol lo que vulgui, la veritat es que'l Catalanisme oficialment no ha fet may semblant afirmació, y no sols no l'ha feta, sinó qu'en el darrer manifest de l'Unió Catalanista senta d'una manera ben terminant una declaració sobre aquest punt, que no está pas conforme ab la idea que del Catalanisme volen donar els qu'ara, darrerament, pels motius qu'ells se saben, han deixat de formar en las filas dels que lluytem per la llibertat de la Patria.

El Catalanisme no es un partit polítich, no aspira a un senzill cambi d'organització del Estat espanyol. El Catalanisme es una idea nacional que representa alguna cosa més que lo que suposen els que'l voldrien embolicar en la lluita dels partits espanyols, per anar esgarapant lo que poguessin de son programa.

El Catalanisme es la protesta d'un poble que veu sa dignitat ofesa y sa llibertat perduda. Y may, absolutament may, la col·lectivitat qu'aixeca una bandera de protesta contra las imposicions de la forsa, pot admetre tractes ni contemporisacions ab qui ha befat la dignitat y ha detestat la llibertat de Catalunya. Si nosaltres, per exemple, acceptavam el concert económic qu'ab tan poch éxit se trevallava per obtenir, com a homes dignes hauríem també de posar nostras forsas al costat de las del Govern que'ns el concedís, donchs no seria serio ni formal que nosaltres, una vegada obtingut aquell concert, trevallessim per arrencar més concessions d'un Govern que hauria tingut la bona fe de creures qu'havia satisfet nostres desitjos concedintnos tot lo que li havíem demanat.

Las Bases de Manresa son ja un programa de transacció. En ellas hem renunciat a una part de lo que tenim dret a voler els catalans, pera que'l centralisme no'ns obligués a caminar forçosament pel camí revolucionari, ja que, de voler obtenir tot lo que las reivindicacions catalanas enclouben, no tindríem més remey que seguir, pera la reconquesta, 'ls mateixos procediments que'l Centralisme usá pera furtarnos l'anyorada llibertat.

Además, el nostre credo forma un conjunt armónich; totas sas parts hi son necessaries. Apliqueune una de sola, o s'apliqueulas totas prescindintne d'una un xich important, y'l sistema no resultará.

Ab tot, aixó no vol dir que nosaltres ho vol-

guém ni que no ho volguém tot al plegat. Vol dir que nosaltres, com a catalanistas, no podem admetre concessions a compte, perque no podem confiar en sa eficácia; però aixó tampoch vol dir que nosaltres no poguém veure ab bons ulls y fins aplaudir que sense cap compromís per nostra part algú dongui a Catalunya qualsevol detall de lo que li es convenient, donchs de donarho un govern per voluntat propia o per exigencias de catalans no pertanyents a nostra col·lectivitat, a donarho per haverho demanat el Catalanisme, hi ha una diferencia molt gran. En el primer cas, quedem nosaltres ben lliures de seguir predicant la integritat de nostre programa, perque ni directa ni indirectament hem còntret cap compromís; mentres qu'en el segon cas, nostra bona fe no quedaria pas en bon lloch si gastessim nostras forsas volent obtenir noves concessions, en comptes de posarlas ab bona voluntat al servey del Govern, quan no los per altra cosa, per assegurar l'exit de lo qu'havíem demanat.

Aquet es el tot ó res del Catalanisme.

Els que volen fer creure que no volém admetre cap concessió, els que, perque fem la contra al concert económic del Foment, volen fer entendre que som contraris de tota mena de concerts, obran ab manifesta mala fe, y 'ls fins que'ls guian son tan despreciables, com despreciables son els motius que'ls fan dir que tots els enemics del esmentat concert son els polítics d'ofici y 'ls partidaris del Centralisme imperant.

El Catalanisme no está compost de polítics d'ofici, y es tan enemic declarat d'aquell concert, com de la centralisació que'ns aclapara.

LLUÍS MARSANS.

LO DE LLEYDA

A Lleyda tenen tot un senyor Governador Civil, vingut de Filipinas, que's diu Martos O'Neale. Aquest senyor ha tingut la humorada de ferse cèlebre, y com aquell personatge del qüento, pera fer parlar d'ell no ha tingut por de caure en el ridícul.

El cas es el següent: desitjosa la Unió Catalanista d'estendre sa acció a totas las provincias catalanas, en compliment de la ley d'Associacions qu'ara regeix, envia sos estatuts a registrar al Govern Civil de Lleyda. El Governador va firmar-ne un exemplar com es de ley, y quan la cosa ja semblava acabada, envia ofícis dihent que se suspengués la constitució de la Unió Catalanista, perque havia portat sos estatuts als tribunals. Ab aixó va fer la primera ensopegada, perque va considerar a la Unió com una societat en projecte, y precisament se tracta de una entitat que ja fa molts anys funciona legalment. La legalitat de la Unió, era a Barcelona, abont está domiciliada, el lloch en que podia discutirse; may a Lleyda, abont sols pretenia establir sucursals ó dependencias.

Peró la bona ha sigut, qu'aqueix senyor Governador ha trobat un jutje prou *intelligent* qu'ha tingut l'atreuiment de fallar que, en efecte, els fins que la Unió Catalanista 's proposa, que las Bases de Manresa, son atentatorias a la integritat d'Espanya, y que, per lo tant, son ilegals. Un jutje d'aquesta mena, en un país civilisat, hauria sigut immediatament declarat cessant ab mala nota després d'una afirmació per aquest istil.

Las Bases de Manresa, permesas y autorizadas en ple estat de siti pel ex-capità general de Catalunya senyor Despujol, y propagadas desde 1892 sense cap mena d'entranxament, sols poden ser calificadas de separatistas per la mala fe o per la ignorancia. Precisament el primer dels seus articles admet y assenyalá 'ls drets d'un Poder Central espanyol, y ab aquesta indicació sola, es ben clar y ben evident que res tenen ni de separatistas, ni d'anexionistas a cap estat extranger. Y si aixó no fos prou, el mateix Silvela va declarar sa poch-

días en plenas Corts la legalitat d'aquells principis, y d'una manera més explícita en una carta dirigida a la mateixa *Unió Catalanista* en nom de la Reyna Regent en 27 d'octubre del any passat. Vegis, si no, lo que diu textualment:

«Este Gobierno respeta todas las propagandas que se verifiquen dentro de las leyes y sin atentar a la existencia nacional, y sabe bien que el programa de la *Unión* no atenta a ese sentimiento, aunque difiera mucho del régimen bajo el cual vivimos; no le toca, por lo tanto, otra cosa que hacer si no es respetarlo como propaganda legítima de ideales más o menos prácticos, pero perfectamente lícitos.»

Me sembla, donchs, qu'es ben evident la legalitat de lo que propaga la *Unió Catalanista*; lo que no's veu clar es el perquè'l senyor Governador de Lleyda ha posat al Catalanisme un entrebanch que no era d'esperar. ¿Serà per ordres de Madrid? Ho duptem, perquè may podem creure qu'ells mateixos contradiguin sas propies afirmacions. ¿Serán influencias del caciquismo lleidetà, pera dificultar la propaganda d'una idea que tan directament l'ataca? Ho duptem també, perquè no creyem que'l senyor Martos s'exposi a reconvençions del seu quefe, per satisfer las ambicions dels dominadors d'aquella provincia.

¿Qué pot ser, donchs? Per nosaltres sols pot ser ó'l desitj de distingirse d'una inteligencia obtusa, ó las ganas de fer mèrits devant dels polítics d'ofici que senten un odi reconcentrat a tot lo que's digui català.

Si no es una d'aquestas cosas, no sabem pas qué veurehi, donchs la ensopegada es tan grossa y'l ridícul tan colossal, que, de tot lo que fins ara s'ha fet contra'l Catalanisme, no hi ha res que se li pugui comparar.

No obstant, a nosaltres no'ns sab gens de greu. Governadors com el senyor Martos son els que convenen pera fer creixe'is partidaris de nostras idees, donchs han fet més catalanistas las exageracions de nostres enemichs, que totes nostras constants propagandas.

Es que'l Catalanisme, tots els catalans el portem ja al neix en nostre interior, y'l desperta més la fuetada del enemich, que la prédica del apóstol.

LLUIS MARSANS

LA VIDA MUNICIPAL Y L'ESPERIT REGIONAL

L'obra tal vegada més atterradora dels principis de la Revolució, aplicats aquest sigle al govern de la majoria de las nacions continentals, es la preparació y ajuda qu'han donat a la desaparició del esperit familiar ab l'anorreament de la vida municipal en el propi y verdader sentit d'eixa paraula.

Y com els principis de sociologia y de política, proclamats per aquesta filla de la Reforma, son obertament antitètics al esperit regional, es clar qu'aquest, en son actual desenrotll y propera implantació a la nostra patria, ha de conèixe y apreciar la extensió del mal causat per aquells en la vida de la població, local ó municipal, pera curarlos tornantla al seu degut esplendor.

La vida de municipi tendeix principalment a donar cohesió a la entitat *poble*, pera poderse estrevir en ella al bastir l'edifici del organisme regional; y com es principi fonamental de las modernas escuelas jacobinas y centralistas el d'aislar l'individu fins a deixarlo sol y desarmat devant del Estat encarnat en el Centre tot poderós, ab omnipotencia que's resol casi bé sempre en opressió més brutal y despótica que la del antic règim, es clar que la tasca en que més ha d'empenyarse y entossudirse, es la de suprimir tots els centres de cohesió hont podria'l ciutadà fortificarse devant d'aytals opressors despotismes.

Per aixó'l primer cuydado dels sostenidors d'aquest antinatural règim centralista, es esborrar del cor del individu'l sentiment de poble,

com el de la verdadera y única patria, pera substituirlo ab el de la *patria gran*, fantasma darrer al qual no més hi ha la creació artificial del Estat; y'l segon es enlluernarlo ab els títuls y fingits honors d'una participació directa en las funciones directivas del Estat, que ve sempre a resol-dres en una mentida garantida per la Lley, pera aixis ferli apartar la vista del govern natural de la societat local; y aixis se veu en nostres días com, mentre'ls fills d'un mateix poble s'abrahonan uns contra altres aquissats per llurs ídols respectius, els caps ó capets del partit polítich corresponent qu'en el Centre, de sa influencia y pera son sosteniment viu y prospera, el govern d'aquell està en mans dels més totxos ó'is més pillos, sempre'ls més ineptes; y mentre'ls ciutadans aspiran ab llurs vots al arreglo per llurs diputats ó ab llurs propies iniciatives del Estat, descuydan el de la propia vila, y ve aquesta a morir miserament.

D'altra banda, quedan anuladas per eix règim, com s'ha indicat, las autoritats socials que naturalment vengen a governar la societat local; perquè darrera l'arassador de la igualtat pseudo-liberal que nivella als homes per llur sol caràcter de tals, sens apreciar lo que valguin per llurs talents ó llur posició, vengen la representació de la ciencia ó de la propietat a quedar brutalment arañadas, desconegudas y suprimidas, y com sens autoritat no pot subsistir la societat, sinó que ve l'anarquia, neix el caciquisme pera substituir ab una autoritat borda la d'aquellas, il·legítima y natural; y sens aquest no pot subsistir el règim actual, mal que pesi als qui, xarrupantne algún profit, s'esbalegan contra'ls cacichs ab motillos fets y frasses antigas. Y es ben cert qu'ha d'anar daltabaix tot el règim, com demanem els regionalistas, ó no's poden fer perdre'ls cacichs sense que'l funcionament del Estat s'esllanegui y ensolchi; y es d'ignocents creure en las promesas que'ls polítics que's volen fer passar per defensors de la moralitat fan a vegades de que governarán la nació prescindint d'aquells reyetons absoluts de mala mena. Ni en el negat supòsit de qu'ho volguessin de bona fe, podrien ferho.

Mes tornant a la vida municipal, es clar que'ls mateixos ciutadans que l'han menyspreuada y abandonada, han posat en mans del Centre las cadenas ab que l'ha fermada en l'ordre administratiu, fins a convertir son organisme, l'Ajuntament, d'honrosíssim cos governatiu y en cert modo legislatiu, en una oficina gratuita, més aviat *paga-na*, de recaudació d'impostos, y en un executor de sos manaments, bastó cohent molts cops ab que son bras rencorós arriba més segurament a sobre'ls simples ciutadans.

Qué caldrà, donchs, fer, pera que, tota corrupció extinguida, torni la vida local a desempenyar son natural y necessari paper en el govern de las societats humanes que'n dihem nacions?

La resposta prou es ben clara: restaurar en tot y del tot l'esperit regional. Quan els nostres descendents, ribentse a boca plena d'aquestas mentideras llibertats individuals per las que s'ha vesat tanta sanch malaguanyada en el sigle qu'acaba, hagin assolit la reconquesta de las llibertats corporativas, úniques verdaderas y naturals y que cooperan ab empenya a la regularitat del exercici del poder; quan, retornat l'imperi de la rahó y la sana ética, sia cada home tingut en lo qu'es dintre la societat, ab la magnífica igualtat que dona drets desiguals als qui son desiguals per lleys que no poden canbiarse; quan, coincidint ab el regoneixement de la regió, qu'es la nacionalitat, dintre la societat estatal ó interestatal, tornin a posar els dos grans y eterns carreus de la propietat y la familia com a base y fonament incommovible de la vida interior de la regió; quan hagi alcansat tot son desenrotllament la moralitat social qu'aquesta vida afavoreix y fomenta, veuse aquí que la vida local renaixerà esplendent y'l municipi, familia de las familias aplegadas al re-

dós del mateix campanar, escola dels magistrats qu'un dia han de governar la regió de la que son, moral més que físicament, fills y deixebles, tornarà a ocupar el lloch que l'etern Autor de la societat li té assenyalat.

JOAN POBLET.

L'ENEMICH DEL REGIONALISME

A mon estimat amic en Pere Vayreda.

No's tracta casi may del regionalisme a Catalunya (y això qu'al present se'n parla y escriu molt, sense que, al esmentar sos enemics, no's posi al davant, com al capdal y pitjor, a la política. Y pera molts es una veritat inconcusa que atubida aquesta, (privada d'extindre la malèfica bavarada ab que, al satisfer las concupiscències de sos sostenidors, enganya miserablement al poble fentli veure que la direcció de la societat política es un terror vedat en que cap acció pot aportarli sinó la enlluernadora, però falsíssima, que se li permet ab uns drets individuals irrisoris), el regionalisme arribarà totseguit a la implantació de son sistema de govern.

Tot això no es cert, ó mellor, no ho es més que en part, y sols ho sosté una falsa idea, per dissort massa extesa, del regionalisme. Perque en realitat ne té aquest un altre de contrari, molt més dolent que la política; y també més fort, tota vegada que no pot com ella desaparèixer en un daltabaix general qu'esfondri gran part d'eixas carcasses anomenadas Estats centralistas.

Creuenh aquells que deyam, esperits lliures, que'l regionalisme no es més que la substitució del actual sistema polítich per un altre que, mercès a la virtualitat qu'entranyan sos principis y ls procediments ab que s'aplica al país, impossibilita'l desbordament de la immoralitat pública, simplifica y saneja l'administració, y respectant y afavorint els organismes naturals del Estat, porta a aquest per vias dretes y racionals a produhir el benestar del país.

Peró ignoran ó oblidan eixos tals que l'ordre polítich que pretenen sia sanejat y vivificat pel regionalisme, està lligat íntima y permanentment ab l'ordre social, ab la relació del reguer al estany d'hont neix, que, per ben conduhit y dirigit qu'estiga, no durá ayguas puras y fertilisants si no las té aquest que li dona origen; ab la relació dels materials al edifici, que podrà ser molt bonich de part defora y fins útil algún temps, però que dú en son si la feblesa que l'aterrará aviat si no son ben sans y resistent els minerals ó fustam ab que ha sigut bastit.

Donchs, el regionalisme no es un sistema polítich que's pugui aplicar a un poble, qualsevol que sia l'ambient de sa vida social: té, això sí, son sistema de govern, lo únic d'ell que molts veuenh y pretenen restaurar, però radicalment no mira al govern, sinó al país; no a l'administració, sinó a la societat; no a regir un poble ab determinats principis, sinó a fer renaixre an'aquest poble pera darli la forma substancial y propia que'l sistema de govern regionalista vindrá a enmotllar. Y així té d'esser, puig d'altra manera's crearia un ordre polítich que, sense base en lo social, no podria desenrotllarse en tota sa amplitut, y cauria miserablement, com un arbre desarrelat a la primera empena del llenyataire.

El camp d'acció, per lo tant, del regionalisme, es la societat; y en aquest punt, ¿serà la política son principal y pitjor enemic? No: perque sa influència's reduheix a fer perdre al poble la fe en si mateix, inspirantli fàstich y aversió a l'administració dels interessos comunals. El verdader y terrible enemic del regionalisme es un altre: es la falta d'esperit del poble al qual va per aplicar son sistema polítich y administratiu; molt més temible qu'aquella, perque sa desaparició es obra de molts y molts anys. Si'l poble no té

un esperit fort, la política serà una de tantas malaras que'l perverteixin.

El regionalisme polítich consisteix en portar a aquest ordre l'esperit del poble per medi de lleys nascudas de sas propias entranyas, de sas costums y sas pràcticas, y això, ¿com fora possible (se pot dir estrañent a un sabi sociòlech català), si'l poble no tingués esperit propi? El regionalisme polítich es l'espandiment en la esfera governativa de la substancia nacional, y això, ¿com serà, si'l poble no té substancia que pugui expandirse?

Y aquest esperit y aquesta substancia, que's manifesta prácticament en la existència d'un caràcter nacional peculiar, en l'amor a lo de casa, lleys, parla, costums, tradicions, en el vivíssim empenyo de conservarho y restaurarho, en l'afany d'infiltrar la manera d'esser de la rassa en las instituciones que las novas necessitats socials reclaman, en la forsa d'assimilació dels organismes exòtics y quina falta es l'enemic del regionalisme, tota vegada que fa impossible sa implantació fructífera, sols ab un remey pot restaurarse: ab l'amor a la tradició nacional.

Hont hi ha tradició, com a Catalunya, hi ha rassa, hi ha poble, hi ha nacionalitat; hont hi ha nacionalitat, pot revivre per esmortehida qu'estiga.

Posemnos, en forsa d'aquell amor, la tradició catalana per guia y nort de tots nostres actes de vers fills de la patria, y las prop vinentas generacions veuran renaixre, forta, gran, immortal, la nostra adorada Catalunya.

JOAN POBLET.

BARCELONINAS

I

L'orgull y l'amor que per Barcelona senten els seus fills es molt gran, encara que, si escoltessiu com alguns d'ells la alaban ó rebaixan sense solta, en moltes ocasions no ho creuriau. Y es que a n'el món son molts els qu'estiman, y pòchs els que saben estimar. Gran ó petita la esfera en que viu, l'amor necessita ser ben dirigit, s'ha de procurar que no sia cego. Y no'n dich res del amor a la Patria! Els catalans, qu'ns alabem de ser apassionats, però sense exageració, y reflexius, ¡quántas vegadas ens deixem portar per un entusiasme fals, enganyador, e incorrem en lo mateix que critiquem als de fora casal!

Y aquest malehit esperit de comparació que no ens sabem treure de sobre! No's pot dir que una cosa sia bona ó dolenta: ha de ser millor ó pitjor que un'altra. Sempre lo relatiu, la mesquinesa, fins tractantse de las cosas més grans! Aquest es un de nostres capdals defectes. Per exemple, sentíreu: — Oh, Barcelona es un petit París! O bé: — Pchél Barcelona, es un Sabadell en gran! — Qui declara qu'es un niu d'artistas, qui que no es més qu'un tauell molt gros ahont tot se ven y tot se compra.

¿Eh, qué sembla impossible que sían barcelonins els qu'així parlan? Donchs ho son, y la estiman a Barcelona; però, lo que deya: no'n saben d'estimar.

Barcelona no es un poble, però'n té molts defectes, sense cap de sas bonas qualitats. Barcelona es una ciutat gran, però té elements pera esdevenir una gran ciutat. Mes cal dirigirlos bé aqueixos elements.

S'ha de mirar endavant, sempre endavant, sens oblidar per'xo lo bo que queda endarrera; y lo que resta de la vella Barcelona, y que sa creixença y sas novas necessitats n'exigeixen la desaparició, allò no s'ha d'oblidar, però no s'hi té de pensar massa; que'l camí per recorre es llarch y pas planer, y's necessitan moltes forsas y molt temps per arribar al terme.

S'ha d'anar depressa sense corre massa; s'ha

d'aprendre, però may imitar servilment, puig moltes vegades la imitació és una paròdia. No s'han de voler fruites primerenches, may tan agradoses, ni tan sans, com els ben assaonats. La precocitat de las criatures que fomentan els pares mal aconsellats, sols dona fruites malaltissos.

Vegis lo qu'ha sigut Barcelona, lo qu'es y lo que deu ésser.

Barcelona no és una ciutat francesa, ni una capital de província a la espanyola, ni es, si val a dirho, una vila catalana.

Es, ara per ara, una esperança. Si la poncella esclata ab vigor, si las geladas no la migran, ni las malures la corsecan, pot ser la ciutat moderna.

En tota época ella ha ocupat un lloch preferent en el món civilisat, (y això que moltes vegades ha anat mal acompanyada) y té elements per avançar en el camí del verdader progrés.

Prou ha fet ab sas solas foras, mimvadas en cara pels qu'en lloch de donarli empenya y ferla volar, han procurat tallarli las alas.

Barcelona és catalana y no s'assembla a cap altra població de Catalunya. És el tipo perfecte de la capital. Ella serà'l cap que pensi, dirigeixi y dongui vida als altres membres del seu organisme natural, que també a n'ella la nodreixen, mes que ab ella creixen y's desenrotllat armònicament. No hi ha perill de que may sia un núcleu centralisador, com l'absorbent París o'l destructor Madrid; Barcelona s'assimila y transforma, may absorbeix ni aniquila.

Si és lo que's mereix Catalunya, serà una gran ciutat; si no, sols podrà dirseli gran per sas dimensions.

¡Què n'hi ha de perills per sortejar! Barcelona, pera deixondirse del ensofiment de mort en que jeya per culpa d'altri, ha necessitat fer grans esforços, y trevallant s'ha fet rica, y moltes vegades no ha pensat en res més, y fins ha oblidat qu'es catalana.

Reconeguem lo que val, y admirém lo bo que tenim, mes pensém sempre en lo que'n falta, y sobre tot en lo que'n sobra. Més qu'alabar las bonas qualitats, cal regoneixre'ls defectes. Dos vicis petits bastan per ofegar una gran virtut, y dels petits vicis se'n fan els grans viciosos.

En aquesta secció'm proposo examinar el caràcter del poble barceloní, en sas més insignificants manifestacions. No os creguéu trobarhi un estudi seriò y profund. No'n sabria, ni es aquest el seu lloch. No hi trobaréu més qu'una abservació lleugera; lo que's diu entre quatre amichs, posat en lletres de motllo.

Si moltes de las cosas que digui vos semblan petites, apart de que podéu atribuirho a la meua poca trassa, penséu que lo més petit no és lo més despreciable, y que per arribar a ser grans, hem de compensar per corregir nostras més insignificants faltes.

28 desembre, 1899.

II

Si, concretantnos a Barcelona, examiném las evolucions qu'han portat a molts elements al Catalanisme, podrém deduhirne curiosas experiencias.

Quí ho havia de dir, no fa pas gayres anys, que aquells individus que'ns titllavan d'exagerats (perque ells eran catalans, però no catalanistas), havian de fer servir nostra bandera pera cubrir el seu mesquí esperit de *banderia*!

Si algú havia pogut duptar de la vitalitat de nostra idea, prompte'l devia convence la persecució ineficace de nostres enemics de sempre, atacant els actes més innocents y castigant fins las manifestacions teòriques del Catalanisme. Y, si no n'hi hagués prou, la prova més clara de que'l Catalanisme s'imposa és que ja tenim enemics dins de casa nostra.

Sens haver de recorre a cap dels procediments usats pels politichs d'ofici, sense l'auxili y ajuda dels *catalanistas* de l'última fornada, y sense que els qu'ara'ns motejan de reaccionaris se'n haguessin adonat, per la sola forsa de la *idea*, per la justícia de la Causa, va creixe cada dia més ufanós el Catalanisme.

Els més inteligents dirigian el moviment ab calma y serenitat, y'ls altres devots obchian y treballavan ab llealtat, ab entusiasme, però sense impaciencies més o menos egoístas. Y la desgracia, da política centralista, anant de fracàs en fracàs, també'ns ajudava; y aixís va penetrar la llum dins de moltes clocas enduridas.

Ni pactes, ni aliansas, ni proteccions oficials, res va caldre de tot això. Tan ufanós va creixe l'arbre, que van corre a aixoplugar-se sota sas branques els desenganyats de tots els partits. Entenem nos: no'ls convensuts de la falsetat de la idea que defensavan, sinó'ls despitats, els desayrats que sols estavan certs de que ni servían pera fer política a la espanyola, que ja es ben poca cosa!

La divisió que'ls enemics del Catalanisme diuhen existeix en son sí, ¿es real? En tota causa hi ha dos elements de bona fe: els convensuts y'ls inconscients; y també'ls acompanyan uns altres: els que fan més soroll, els buscadors de gangas. Si alguns dels que creyam elements sans han demostrat que deuen ésser classificats en la tercera categoria, naturalment deu d'òldrens (sempre una desilusió és amarga); però si un fet qualsevol ens demostra que'ns erravam y'ns facilitat'l trevall de selecció, devém benedir aquella hora en que ells mateixos se passan per ull de garvell. Al principi no voldríam creure que hi hagués tanta brosa, però després, com més fi sia'l sedàs, compreném que la feyna ha sigut més ben feta y que podém tancar ben tranquils el blat en el graner, qu'en son dia farà pa de xeixa.

No n'hi ha de divisió en el Catalanisme. No es lo mateix dividir que separar. És clar qu'aquells elements cridaners y bulliciosos s'emportaran alguns dels inconscients: però si aquestos no ho son tant qu'algún dia no puguin obrir els ulls, ja tornaran a la casa payral e hi serán ben rebuts, com a fills pròdichs repenedits. Si la seva inconsciencia es tan gran que no puguin veure la llum, que's quedín allà hon sian: El Catalanisme no necessita als cegos de enteniment, ni als de conveniencia.

El jutjador imparcial y seré que no's fia de paraulas, sinó de fets, no espera que's treguin la carreta; mes quan arribi'l moment en que, cansats de fer comedia, ensenyin la seva veritable fesomia, si bé exclamarán:—Ja era hora!—afegirà també entre dents:—Ja fa temps qu'os coneixia!

Quan una cosa val, totseguir ne surten falsificacions, perque no mereixen la pena d'ésser falsificadas las cosas dolentas. Aquest es un dels vicis dels mals barcelonins. Un exemple:

La Unió Catalanista fa, inspirada per una noble idea, emissions se sagells, y al moment els traficants en fan d'altras, disfreçant el negoci ab lemas patriòtics. Aixís passa ab aqueixos catalanistas d'ocasió. Ja poden pintar en sos sagells las imatges de Fivaller y Claris, que l'intelligent no's deixarà enganyar. Compendrà sas miras interessadas y dirà somrihent ab desprec:—Aque's sagells son falsos!—

5 janer, 1900.

III

La nota d'actualitat és la publicació de la Pastoral del bisbe de Barcelona prescribint la predicació y la ensanyansa del Catecisme en llengua catalana.

No's podia esperar menos de la clara inteligencia del doctor Morgades, en qui'l zel en el compliment de son delicat ministeri s'aparella ab son gran amor per la Patria Catalana. Per aquests motius fou sa elecció acullida ab tanta joia pels barcelonins y'ls bons catalans en general.

Mes las circumstancias en que fou portat a

aquesta diócesis, y certs actes y divisions posteriors, feren duptar á alguns si seria ben ferm son catalanisme. No era'l dupte injustificat. Nasqué'l doctor Morgades en época anterior al Renaixement Catalanesch, y si bé al sobrevenir aquest fou un dels seus més consensuats apòstols, com que la Renaixensa de Catalunya era en un principi gayrebé exclusivament literaria y artística, ab quelcom d'arqueològica, cabia la sospita de que no hagués pogut nostre prelat sustreures al platonisme característich d'aquell temps.

Ab sa Pastoral ha revelat que no deviam duptar d'ell. Es aqueixa pastoral una obra mestra, clara, breu, crudita, irrefutable, sense tenir l'istil inflat del sàbi que's pensa serho, ni aquella constucció artificiosa tan propia dels escrits eclesiàstichs que contenen tants ressabís de Seminari, tants vicis propis de la instrucció escolàstica, ab son inevitable encarcament. En ella defensals drets de la Naturalesa, la més viva manifestació de son Creador, y per això tot en ella es natural. Es á dir, tot, no. Verament causa una impressió ben extranya llegir aquells conceptes tan espontanis, tan sentits, en llengua forastera. Mes no podem culpar per això al doctor Morgades: ja es bo que se'ls parli en sa llengua á aquells qu'ab prous afany la entenen, quan menos la d'altri; y, sobre tot, es fàcil d'esmenar aqueix defecte fent llegir desde la trona en català la Pastoral, cosa que deuria manar el doctor Morgades pera no contradir-se.

«La sola enunciació de semejante tema—diu al comensar,—produirà, por ventura, mal efecto á ciertos espíritus superficiales y excitará quizás las pasiones de muchos que parecen interesados en que la Divina Palabra no produzca fruto en las almas y que se ignore y se desconozca lo doctrina cristiana.»

Ja preveya sens dupte'l desori que promouria á Madrid entre'ls polítics de *plantilla*; y si res faltava pera demostrar el mérit y rahó de la Pastoral, basti dir que la combaten els eterns enemics de Catalunya, els defensors de tota mala causa, capitanejats pels inevitables Romero Robledo y El Imparcial.

Ben mirat, no li calia al doctor Morgades escriure la Pastoral en castellà. De res li serviria son estudi científich pera demostrar «que las lenguas toman su carácter intelectual de los pueblos que las hablan, de donde se sigue que están de tal modo identificadas con ellos, que una lengua no muere mientras el pueblo que le dió vida no cambie su modo de ser característico.» Es inútil que'ls hi digui que «es querer violentar la naturaleza de las cosas, más aún, empeñarse en un absurdo y ejercer por lo tanto un PODER TIRÁNICO sobre un pueblo, obligarle á usar en sus relaciones civiles una lengua que no le es natural.» Ells lo únich que saben dir es que á España é istas adyacentes, (per ara, que las Indias volaverunt), no hi ha més que un idioma, la rica y sonora lengua de Castilla; tot lo demás son dialectos; y això ho demostren irrefutablement ab el clàssich *porque sí*, de la mateixa manera que la española infanteria es valiente *porque sí*, malgrat las pallissas *porque sí* rebudas.

Qu'en treurien de llegir, per exemple, lo següent:

«Poco importa que tales pueblos de diverso lenguaje formen una sola nación (volia dir Estat); lo que es contra naturaleza siempre será tiránico, por lo que, si se les puede imponer (*¿distingo!*) una lengua común para las relaciones oficiales con el Estado por exigirlo así alguna razón de conveniencia política, nunca se les podrá imponer la lengua oficial para las relaciones civiles; y esto, además de la razón fundamental expuesta, por otra razón también de estricta justicia, cual es, que las leyes deben ser equitativas, esto es, favorecer y obligar por igual á todos los ciudadanos, y no lo sería la ley que promulgase la imposición de una lengua particular de una región á todas las regiones de un Estado de diver-

sas lenguas, pues éstas resultarían perjudicadas y la región particular favorecida.»

De tot això el s no n'han de fer res; ells no veuen més que'l següent párrafo:

«Ya que, con paciencia apenas concebible, sufrimos hace tanto tiempo el YUGO de ser administrados, enseñados y juzgados en castellano, lo cual NOS PERJUDICA GRAVEMENTE, seamos exigentes, al menos, en ser instruidos en catalán en lo que mira al Ciclo y nos pone en relación con Dios en nuestros apuros y tribulaciones, en nuestros descsos y esperanzas, en los desahogos de nuestra alma, porque si podemos prescindir de los beneficios de este mundo, precederlos y caducos en verdad, aunque muy conducentes al bienestar honesto de esta vida, no podemos en manera alguna renunciar, ni permitir que sufran perjuicio ni merma de ninguna clase los intereses del Ciclo, porque son eternos, y el fin último de la creación y redención humana. Y tal es, ni más ni menos, la importancia que tiene predicar y enseñar el Catecismo en lengua catalana.»

Peró no son difícils d'acontentar; basta que surti un diputat *cunero* qualsevulga que ab aprobació y aplauso de la *mayoria*, digui que Catalunya estima á la noble Espanya, y Espanya á la industriosa Catalunya, y ja'n tenen p.ou.

Quina llástima que no tinguin temps de mirar lo que deya El Diario de Sesiones en aquella época en que'ls cubans, *«cada día más españoles*, protestaban de las demasías de cuatro bandoleros, y significaban su amor acendrado y su incondicional adhesión á la Madre Patria!» Ja té rahó'l Brusi (per casualitat ó potser porque's tracta de deten-sar á un Bisbe), ja té rahó quan diu que'ls que fomentan el separatisme son uns quants diaris de Madrid y quatre diputats xerrayres!

No es possible seguir lletra per lletra l'admirable obra del doctor Morgades (qu'ab gust publicariam íntegra), magnífich monument que sempre venerarà Catalunya.

Després de senyalar els caràcters distintius de abdos idiomas, demostrant que cap semblansa tenen entre sí, puig més aviat guarda'l català analogia ab el francès y l'italià qu'ab la llengua de Castella, s'esforça'l doctor Morgades en probar que la predicació deu fer-se en la parla natural del orador y del auditori, pera que s'estableixi la indispensable relació d'idees entre un y altre, y faciliti la expressió del qu'enrahona y la comprensió del qu'escolta. Això als de Madrid tant se'ls hi en dona! Acostumats á la música ensopidora de aquells discursos que ni entenen, y que sols al acabar un *período*s desvetllan per aplaudir al orador, y á n'aquellas tirades de versos sense sentit ab que'ls gronxan ab sa rima cadenciosa, aquells adoradors de la forma, ¿qué n'han de fer del fondo? Los españoles han de hablar en español, y qui no'ls entengui que's compoingui, que tampoch s'entenen ells, y això que viuen á la meseta.

¿Quin interès poden tenir en que'l Catecisme s'ensenyi als noys en la forma natural pera que pugui grabarse en sas tendras inteligències? De la mateixa manera que fan llicenciats y doctors sense més suficiencia que la que'ls hi dona'l títul, també per ells es indiferent que la ensenyansa religiosa, en comptes de guanyar creyents y apòstols, no produheixi més que incréduls ó fanàtics y beatos d'aquells que més consideren el culte que'l dogma, y més respectan una sotana que á la persona que la porta, y tan sagrada reputan la sagristia com l'altar major.

La Pastoral del bisbe de Barcelona, — ha declarat el Govern, — no es criminal, com algú suposava, però sí inoportuna, tant com es inoportú'l que desperta á deshora al gandul que dormia'l son de la mandra. Però'l doctor Morgades, que no vol qu'en sa diócesis s'hi perpetui la nissaga dels Gerundios de Campazas, que vol fídels que resin y no gent que remugui, sabrà imposarse á tots, als de dalt y als de baix, ensenyant á cadas-

cú a manar y á obehir; perque dins del mateix cle-ro hi trobará una oposició ben forta. ¿Qué'ls hi costará á certs predicadors despullarse d'aquella oratoria inflada y buyda, qu'acompanyan ab una mímica ridícula y grotesca! Y altrás y altrás cosas. Recordo que, no fa molts anys, en una de las principals parroquias de la vella Barcelona, un capellá catalá va expedir una fe de baptisme en que deya: «Consta en el libro tantos de mi parroquia una partida que traducida del *dialecto catalán* dice...» etc. Y com aquell n'hi ha molts. ¿Qui sab? Potser encara'ls veurém bisbes algún dia.

Volém creure que la exhortació del doctor Morgades no necessitará'l manament especial que'ls anuncia en cas de desobediencia ó negligencia. Si'l cas arriba, no dúptem qu'il bisbe de Barcelona complirà lo promés. Ara'm ve á la memoria un amic meu, un d'aquells beatos inconscients de qui parlava (no vuy dir devot), qu'al anomenar las autoritats de Barcelona, per exemple, deya: l'alcalde, el governador, el *senyor* Bisbe, el general, etc. Moltes vegades m'havia fet riure aquell respecte pueril; avuy comprench que fins en la conversació familiar convé donarli un distintiu al bisbe de Barcelona, pera demostrar que hi ha classes.

Tantdebó que vingués prompte'l dia en que'ls barcelonins poguessim dir *senyors* á totes las autoritats.

Deu li pagui, *senyor* Morgades, y fassi que li pugui pagar aviat Catalunya! bé qu'ha fet la seva última obra, qu'es tan gran, que fins la petitesas dugas més gloriosas gestas de son pontificat: la restauració del Monaster de Ripoll y la creació del Museu de Vich.

ORIOL MARTI.

21 janer, 1900.

ARTICLES LITERARIS

«ELS SEGADORS» Á MONTANYA

Allá es hont cal sentirlos, al cor del Pireneu, en aquell feréstech escenari de serras gegantinas, de boscurias misteriosas, encatitades de pradades tofudas d'esmeragda enlluernadora, sota d'aquells cels blavenchs y encesos, hont s'agombolan bromas innuencas com montanyas d'ensomni, per ahont cavallen els trons y el llamp serpeja; vora del curs aixordador dels rius que s'estimban entre pedruscall y rocas; vora dels estanyes blavosos que clouhen en son sí tantas llegendas, hont s'emmirallen els núvols y els remats, els pastors y els astres... Allá es hont cal sentirlos: á ple ayre, á plena natura, rebent ulladas de sol, petoneig humit de boyra, fuetadas de pluja, besos glassats de neu, abraçadas furiosas del vent; tot pensant que cap aquí's va á Ripoll, cap allá's va á Nuria, als Gorchs de Carensá, al Canigó; santuaris de nostra fe, de nostra patria y del art nostre.

Ab quina potencia tan esparveradora y ab quina magestat tan misteriosa ressonan las severas estrofas del himne popular en aquell clos de montanyas enaspradas! Quin efecte més intens produheix la seriosa tonada! Qué bé hi escául! Com s'hi agermana! Y que n'es de veritat, cantar desde allá dalt: *Catalunya, comtat gran—quí l'ha vist tan rica y plena...* Perque en lloch com allá «Els Segadors» se troban tan á casa seva! Perque, ara per ara, en lloch com allá dalt, un se troba tant á Catalunya!

El primer cop que'ls vaig sentir cantar era un capvespre daurat del mes d'agost. La xamosa vila pirenenca s'havia vestit de festa pera rebre á un aplech de cantayres catalans que venia de ciutat á esbargirnos per la festa major. La gentada s'estremia de goig á la moradenca llum que devallava del cel, hont parpellejavan ja las primeras es-

trelles. Al cim de las serras properas l'alé de la vesprada desplegava las banderas catalanas. Els carrers guarnits: finestrals y balcones endomassats, plens de flors, de joventut y de gatzara; la plassa de gom á gom; la barretina vermellejant demunt de totes las testas. Oncejavan els penons de Sant Jordi y del Comte Jofre. Músicas, aplaudiments, voleyar frenetich de mocadors, plujes de llorer, flamejar rogench d'atxas, victors, crits de joia... L'Orfeo Catalá entrava á la plassa. Una taca morada de barretinas voltava la Senyera. Al resplendor dels llums, lluhian, brodadas ricament, l'arpa del Rey David y'l capell gloriós del Rey Conqueridor, símbol sagrat del art y de la patria. Era un moment sublim. De cop regnà un gran silenci; els primers raigs de lluna platejaren barretinas y domassos, penons y caras bonico-yas, y brollaren al voltant de la Senyera, solemnes, claras y potents, las estrofas de «Els Segadors». Com corpengueren á tothom! L'efecte produhit era inexplicable, misteriós. Alló era un plany, un cant d'anyorament de venturas passadas. Aquell teixit d'armonias tan severas, me despertà tot un món d'impressions, tot un seguit d'imatges, de llochs, de recorts d'altres temps, de visions que dormian escampadas, però tot de cop evocadas per la cansó y redressantse devant meu vivas y ben despertats com per virtut de nigromancia...

¿Hont es vostre capitá?... cantavan ab imperiosa tristesa las veus plenas dels baixos y barítors. ¿Hont es la vostra bandera?... afegian las veus tendras dels noys. Las dels primers feyan pensar en absoltas de monjos vetllant un gran cos narcotizat, entre mormulls atapahits de pregarías y gemechs de ploranceras, elevantse sota voltas seixugas de temple románich ab pinturas de sants encarcerats sobre fondo d'or y fonentse entre vels d'incens qu'esqueixavan com ungles de foch las flamas esmortuhidas dels blandons blasonats de cera groga.

Aquest cant tenia no sé qué de psalmodia de Divendres Sant, ab esperansas rosadas de Pascua Florida; ens portava á la imaginació visions negrosas y emboyradas de catedrals góticas, ab estols immensos de ciris encesos, altars majors esplendents, mitrats vestits d'or oficiant, chors amples ab restelleras de sillons, d'escuts heráldichs; plenas de gramallas, de perpunts de seda, de coronas y tonsuras; tacs negrosos de gentada de genolls en terra, tot entre núvols de blanca fumera. Sentiam flayre d'incens, de romanins y de farigolas.

Las veus dels nens sonavan com alegrias sagradas de Diuenge de Rams, com primavera á punt d'esclatar. Al sentir las, entreveyam gronxaments luxurians de palmos llassats de tots colors y esgarifansas sorollosas de llaurers als crits de: Juli! Juli! Sentiam cridorias d'infants que senyalavan ab joia inconscient un sol molt jove encara que tot just apuntava y feria feblement els vidres colorits dels finestrals del ábsis; y oviravam cels asoyellats de Corpus, plujes de ginesta, testas de gegants y custodias d'or y pederria guarnidas de clavells, sota dossers argentats portats per nobles; giravoltar alegre de campanas entre vols de coloms y onejar majestuós de banderas barradas de sanch.

«Els Segadors», en aquell vespre daurat, me semblaren una queixa, ben catalana per cert, de místich patriotisme!

L'última volta que'ls vaig sentir cantar, me produhien una impressió ben diferenta. Era cap á la matinada. Després de tres dias de festa grossa y d'esbarjo artístich á ple ayre, els cantayres s'entornavan cap á ciutat. Tot el jovent y un bon nombre d'homes fets, els acompanyarem fora de la vila. Tothom embarretinat. La nit era fosca y malgrat de ser en las darrerías d'agost, fresqueta y ennuvolada. Els trons udolavan fondos cap

à la banda de Nuria. Bufava de tant en tant el Canigonech. Una professó negra, una massa fosca i atapada d'homes feu via enfilant el carrer Major. Quietut somorta regnava per tot. Portes i finestres barrades. La vila dormia contenta i refiada. Tacs febles de llum groguenca's veyan assí i enllà. El riu rondinava fressós. Las montanyes y 'ls boscos del voltant, recullits en silenci, aguantaven las ratxes furiosas del vent. De cop esclataren «Els Segadors»; cantayres y jovent, tothom cantava.

Las estrofas sonavan ab ira, tallavan l'ayre ab furia, cantelludas, incisivas, vivissimes; y la gentada s'escorria carrer avall ab passos rapits, enlayrant la Senyera, hont á la llum dels fanals guspirejavan de tant en tant las barras catalanas. Ara'l rey nostre senyor—declarada's té la guerra! cridavan veus ben mascles. En las altas horas de la nit en que'ns trobavam, entre mitj de la foscor que per tot regnava, y entre mitj de las empentes de tants homes que caminavan ab pressa, la cansó semblava aspre udol de las montanyes, despertament frisós y guerrier de gent robusta, xisclet d'aliga forsejant y esvolatgant per empendre'l vol enlayre, ben enlayre. Se'm presentavan, á mida qu'anavan passant totas las estrofas, visions de sacrilegis, resplandors d'incendis de temples, munts d'albas y casullas, calzers y patenas, nodrint las fogueras; relicaris espanyats per ungles de lladres forasters. Més enllà, assassinsats de sacerdots oficiant, matansas de cavallers ab punyaladas á la esquena, disbauxas horribles de invasors salvatjes... Y enardit pel cant mascle, cantat més fort que may ab retrunyir de clarins y espetech de fuselladas: *Aquí es nostre capitá,—aquí es nostra bandera! A las armas, catalans,—que'ns han declarat la guerra!*, se'm presentá, entre fum de pólvora, baf de sanch, pols de murallas enderrocadas y brandar furios de campanas tocant á somatent, la silueta fosca de Crist clavet en creu, tot cubert ab un vel negre, enlayrat per cent mans, voltat de barretinas, al cap de munt del estol.

Ja eram fora del poble, en plena carretera. Ja ens havíam despedit dels cantayres, que s'allunyavan al cap de vall cantant encara. Els trons rodolavan ab més forsa. Ratxes de pluja'ns assotavan els rostres. El vent ens portava l'últim adéu dels cantayres: *Bon cop de fals, defensors de la terra!* Y nosaltres, tot mirantlos entornarsen cap á ciutat y desapareixen entre dugas serras, quals cims destacavan ja demunt de la esmortuïda claror del alba, contestarem á chor: *Bon cop de fals!*, que ressoná de serra en serra, de vall en vall, de cim en cim, com un alerta frisós de la montanya.

SALVADOR VILAREGUT.

ELS GRACIOSOS

Son una plaga fi de sigle, molt pitjor que las llagostas bíblicas, las moscas de Sant Narcís y 'ls microbis indostánichs. Ho empestan tot, tot ho malejan, per tot arréu se fican, y reproduhintse horrosament, tot ho rebegan. Avuy en dia'n trobaréu per tot de graciosos. Pels carrers, teatres, reunions, balls, cafés; á casa dels amichs, á la bolsa, als tallers dels pintors, als circuls aristocráticos, als cossos colegisladors, als tribunals de justicia, á fora (si hi aneu á passar l'estiu), als cassinos polítichs, á las redaccions dels diaris, als bateigs, als casaments y fins... als enterros!

Avans la humanitat era més felissa, porque'ls graciosos ocupavan el lloch que 'ls hi pertanyia, y la major part ho eran de debó. Perdut en las buydors del temps el ressó frescal de las helénicas rialladas, produhidas per las punxentas agudesas de las granotas, aucells y escarbats aristofaneschs, las cort de gentilesa de la Edat Mitjana gaudian, tot ribent, els acudits, ganyotas y estremituts d'una munió d'esguerrats (coixos, ven-

truts, bornis y geperuts), que vestían sedas llam-pantas, enribetadas de picarols; però va passar el temps, y 'ls joglars y 'ls bufons desaparegueren dels palaus y castells, y capussant en el mar de la vida, tornaren á sortir al cap d'una pila d'anys en las taulas dels teatres, mes tan cambiats, que ab prou feynas se'ls conceixia. L'enginy privilegiat d'uns quants homes s'encarregá de transformarlos. Semblavan nous de trinca. Eran molt més aixerits, trapassero's com un dimoni, y fins parlavan en vers. Se deyan *Polifons, Tarsos, Clarines, Cabelleras y Mosquitos* en els corrales castellans; *Scapins, Mascarilles, Sganarelles y Argans* á la Versalles de Lluís XIV y á la casa de Molière; *clowns* al teatre del *Globe* de Londres y á la cort de Isabel de Inglaterra, y *pulcinellas y arlecchinos* á las farsas italianas. Ells, tots sols, aixelabran y feyan estremir de goig rialler al poble y á la noblesa de sas épocas.

Mes tot aixó es historia vella. Avuy en dia, els grans dramaturchs del sigle han tret á puntadas de peu als graciosos dels seus dramas, y han fet santament. No n'hi trobaréu ni un per remey á l'Isen, al Strinberg á n'en Sudermann, á n'en Maeterlinck, á l'Hauptmann, á n'en Praga y á n'en Pérez Galdós. Si algún dramaturch ens en presenta algún, de tant en tant, el veuréu minso, sense color y sense vida, aguantantse ab prou feynas entre mitj de las ventadas de serietat que s'alsen en els problemas dramáticos en que feblement intervé. Però com que la nissaga graciosa ha continuat existint y s'ha anat engruixint cada dia més, ¿qué ha succehit? Tot de cop han rebrotat els graciosos en las pistas dels circos de cavalls, però ab un *salto atrás* (que diuhen els cubans) esparverador. Ja no s'assemblan de res als fills simpáticos de Molière y de Tirs de Molina; tenen quicó, molt llunyá, dels de Shakspeare, y son fets y pastats als joglars de la Edat Mitjana. Duhen la cara enfarinada ab horribles llapissadas de mangra, fan descomunals llengotas, se pegan, saltan, udolan y arriban á un rebaixament humá desconsolador. Y encara'ls dels circos son lo que en podém dir l'*aristocracia* dels pallassos, porque van nets, n'hi ha d'elegants y distingits, els pagan bé; però si pensém ab el *proletariat* de la pallasseria, alashoras si que venen las llágrimas als ulls! Van bruts, espellifats, dalt d'un carrot ple de trastos, pel llarch dels camins, tomant el sol d'agost y 'l fret del janer, aturantse pels pobles á fer *gracia*, pidolant un tros de pa, á cambi d'uns quants desllogaments y unas quantas tamborellas...

Ara'ns trobém que'ls graciosos s'han reproduhit horrosament, y fugint dels escenaris y de las pistas, s'han escampat per tot arréu; però com que n'hi ha tants, la gracia veritable, avans patrimoni d'uns quants centenars, reproduhintse entre tants milers, ha anat decandint, tornantse feble y estantissa, diluhintse, migrantse y esvahintse tan per complet, que no més ens han quedat, ben descarnadas y ben al viu, la bestiesca y la ximpleria, com á font de *chistes*, acudits y gracias dels graciosos modernissims.

Son insufribles. N'hi ha de vells y joves, homes y donas. Quan están voltats de gent, vinga dir gracias, totas saturadas de la més insubstantial beneyteria; y lo pitjor es que generalment son celebradas ab riallas. Barcelona n'es plena, cada dia més, y aquí la planta ha arrelat fonda-ment, arrencant una brotada ben ufanosa, porque'ls catalans, per regla general, quan están en societat no saben qué dir, y com que no saben qué dir, diuhen bestiescas. No hi fa pas res que del *chiste* improvisat, y fundat casi bé sempre en una mentida, n' surti malmesa una honra ó bé ferida una reputació. La qüestió es fer gracia.

Ja no vuy parlar d'aquets graciosos *tendres* que marcan tots el tipo més acabat del *memo fi* de sigle. Es una casta molt curiosa y de la qual á Barcelona'n tenim hermosos exemplars. Al Liceu en veuréu sempre un formiguer. Son altots, sechs,

esprimatxats y barbamechs. El pel abundós del mascle, no hi arrelará may en aquelles caras, ermas com camps malehats. Els conceixeréu pels colls de dos pams que portan, per sa veu atiplada, per sas clenxas rabiosas y sos cabells atapa-hits y planxadets, lluhents com un mirall. Tots parlan castellà, però un castellà de procedencia ben catalana, de la que renegan *porque es cursi y ordinaria*. Pobrets! Si pogués tornar el rey Herodes... que'n vindria de bé!

Constituïen una secció ben nodrida del gran batalló de graciosos barcelonins. Rihent estúpidament, gaudeixen y viuen. No's prenen res en serio. Fins en els enterros riuen. Las grans obras d'art (poesia, música, escultura, pintura y arquitectura), aturdeixen sa migrada inteligencia, y com que no hi caben dintre del seu esquifit cervell, en diuen *lats*. El mal es que devegades la gran massa sensata's decanta un xich cap á n'ells, perque d'il·lustració artística, sentit comú y cultura social, ara per ara, no'ns en sobra pas á Barcelona. N'hi ha d'altres (catalans y forasters), que sent el pol oposat dels anteriors, se disfressan moralment d'artistas, de bohemis y de satírics, y renegant de tots el defectes de la massa comú dels homes, no saben veure'ls lluscos que'ls portan á demunt, ben corretgits y aumentats. S'ho miran tot ab despreci y també fan el graciós. Redactan periódichs satírics y seccions de broma als diaris, desde hont, més ó menos veladament, se pensan fuetejarho tot y posarho tot en ridícul; però... respiréu, víctimas! que'ls morts qu'ells matan tots tenen bona salut, gracias á Deu! Y per sort la tralla de Juvenal no hi peta en sas mans, perque'ls hi manca força de munyeca y no'n saben de manejarla, lo qual dona per resultat uns acudits mullats y unas gracias tristotas y desmayadas, com aquells cohets que fan figa perque á dintre hi ha més serraduras que pólvora.

Jo tenia un mestre d'història molt trempat, que quan algú de la classe volia dir alguna gracia, ell tot seriós posava'l mocador als ulls y deya somicant: «Ay... que ploro!...» Generalment aquesta es la resposta que s'hauria de dar als graciosos indígenes y exòtics. Si'l pobre mestre (que ja es mort) pogués tornar á la vida, m sembla que se'n faria molts de tips de plorar.

SALVADOR VILAREGUT.

AIXÍS VA PARLAR ZARATHUSTRA

Un llibre per tothom y per ningú, per Friedrich Nietzsche.

Els grans llibres son molt escassos. Un de aquets pochos es el d'en Nietzsche, que porta aquest títol, el qual avuy día sembla esdevenir el llibre profètic de las generacions noves. Tal es el furor ab que s'ha pres sa lectura en tota la Europa civilisada. Sols á Madrid ha incitat menyspreu é ira en escriptors que no'l conceixen més que d'oido. Pera conceixer á en Nietzsche se l'ha de llegir, y de saber llegirlo, y en sa propia llengua. Las traduccions qu'han sortit ara fa poch,—la italiana y la inglesa,—son molt infels. Aquesta última, á força de voler ser literal, no'n dona idea, ni s'entén, ni diu lo que vol dir en Nietzsche. Sobre tot li falta'l foch y'l ritme, qu'en aquest autor es tan principal com las idees. La francesa es la que pot anar millor, però també es literal y poch sentida (1).

En Nietzsche es un poeta y un filosof al mateix temps. Clarividient, intens, abrupte, elevat y atrevit; ens fa l'efecte d'un Sinahí ple de llampechs. N'hi ha qu'enlluernan! Es l'escriptor més franch y més directe que may hagi existit, essent profund y brillant al mateix temps. Els cants del poema de que'ns ocupém igualan, si no superan, als del Dant; sas tiradas son com las del Prome-

teu d'Esquilos. La idea filosòfica, l'esperit crítich, se'ns presenten en quadros que cap autor dramàtic ha superat fins ara, dignes dels primers escenògrafos y d'un gran músich. Perque se'n pugui judicar, aquí'n va un que no es pas encara dels més coloristas.

Figura que Zoroastre (ó Zarathustra, com escribian els Persas ó Iranis), al baixar del cim de la Montanya Sagrada ahont s'havia retirat feya ja molts sigles, troba la civilisació actual, y s'es-panta de la seva petitesa y antinaturalitat, y's posa á predicar una nova lley. Ell se figurava que l'hòme, com las demés especies, en tants anys, havia evolucionat tornantse un tipo superior, casi divi, y'l troba més petit, més esclau y més ridícul. Al passar per devant dels grans Estats moderns, d'aquestos agregats artificials fets pels polítichs, després de veure que las generacions presents fan gala de no adorar cap idol, aixís parla als seus deixebles:

DEL NOU IDOL

«Encara en alguna part hi ha Pobles, com hi ha remats de bestiar; però entre nosaltres, germans meus, ni aixó hi ha; sols hi ha ESTATS.

«L'ESTAT? ¿Què es aixó?

«Veniu! Obriu las orellas, que vaig á parlarvos de la mort dels pobles! Escolteu!

«L'Estat es el més fret de tots els monstres frets. Y també ment fredament; y veus aquí la mentida que com gelada bava cau de la seva boca:—Jo, L'Estat, jo SOCH EL POBLE.—

«Mentida! Fals! Els que van formar els pobles eran Creadors, y sobre d'ells van posarhi una Fe y un Amor. Aixís van servir la Vida.

«Y els que parlan paranyes per las majorias, y que d'aixó'n diuen un Estat, son destructors. Sobre del número, aquests, hi posan un sabre y cent apetits. Y per de sobre de tot, la malafie y la bestiesa.

«Allà ahont encara hi ha'l Poble, aquest no comprén l'Estat, y'l detesta com la mala ullada, com la derogació de las costums y de las lleys de Natura.

«Jo vos dono aquest signe: cada poble té la seva llengua del Bé y del Mal, que'l seu vehí no comprén pas. La seva llengua ell se l'ha inventada per las sevas costums y las sevas lleys.

«Peró l'Estat ment ab totes las sevas llenguas del Bé y del Mal. Y en tot lo que diu sempre diu mentida.

«Y tot lo que diu ho ha robat.

«Tot es fals en ell. Fins mossoga ab dents robadas, el golafre! Falsas son també las sevas entranys!

«Una confusió del llenguatge del Bé y del Mal: veus aquí'l signe del Estat. En veritat qu'es voluntat de mort lo que'ns indica aquest signe. Escolteu com crida als predicadors de la Mort!

«Al món hi ha massa homes. L'Estat ha sigut inventat pels que hi sobran.

«Miréu com s'atrau als superflus y al inútils! Com els lliga, com els rosega y com els mastega! Y d'ells ne fa carn de sa carn y sanch de la seva sanch!

«Sobre la terra no hi ha pas res més gran que Jo. Jo soch el dit ordenador de Deu.

«Aixís flastoma'l monstre. Y no solzament cauhen devant d'ell de genolls en terra'ls que tenen els ulls curts y las orellas llargas, sinó encara d'altres!

«Sí! També vos endevina á vosaltres, vencedors del Deu antich. El combat vos ha fatigat, y ara la vostra fatiga serveix magníficament á n'el Nou Idol.

«Mes, ay! qu'á vosaltres també, oh grans Esperits, vos mormura á l'orella las sevas foscas mentidas! Ay, qu'endevina els cors rics que desitjan esparramarse!

«Sí! Ell vos endevina á tots, á tots els actius, als del cor y als de la pensa. També ell voldria ro-

(1) Aquesta es la qu'ha publicat *Le Mercure de France*, en la secció d'autors estrangers.

dejar-se d'hérocs y d'homes honrats, com els antics. Ell, el Nou Idoll!

»Com qu'es tot fret, el monstre, li agrada escalfarse al sol de la bona consciencia que li falta!

»Ell vol donárvosho tot, si l'adoréu, el Nou Idoll! Aixís vol comprarse'l brill de vostra Virtut, y la forta mirada dels vostres ulls, per enluher-nar al Número!

»Ab vosaltres vol acontentar als superflus. Síl Ab aixó ha inventat un joch del Infern, un cavall de la Mort tot guarnit, endiumenjat, mirallejant ab las joyas dels homes divins.

»Síl Ha inventat una Mort pel més gran número; una Mort que s'alaba d'ésser la Vida; una servitut tal com agrada als predicadors de la Mort, que tot ho assecan!

»L'Estat el trobaréu allá ahont tots beuhen matzinas, tant els bons com els dolents; allá ahont del suícidí lent de tots y del ensopiment de la consciencia'n diuhen *la Vida!*

»Miréus aquests superflus! Com son estérils, roban las obras dels inventors y'ls tresors dels sabis! Y d'aqueix robo'n diuhen *Civilisació*, y tot se'ls tornan contratemps y malatíes!

»Miréus aquests superflus! Sempre están malaltissos y van escupint el fel que'n diuhen *diarís*. Uns ab altres se devoran y no poden digerir-se.

»Miréusels bé, aquests superflus! Adquireixen riquesas tot tornantse pobres. Volen potencia, però avans que tot, el llevat de la potencia; y sols acaparan el signe mort de la potencia... molt diner... aquests impotents!

»Més amunt, més amunt!... Miréu cóm pujau aquests micos llestos! Cóm s'enfilan els uns sobre els altres, y cóm s'estiran per la cua y's fan caure en el fanch, rodolant fins al abiml...

»Tots volen aproximar-se al Trono: es la seva mania. Com si la Felicitat s'hi trobés sobre del tron! Sovint es el fanch lo que hi ha sobre del tron; y sovint també'l trono's troba al fanch.

»Per mi, tots son boigs aquests micos bullidors y ballarins. El seu Idol fa pudó, el fret monstrel Y també ells fan pudó, aquests idólatras!

»Germans meus, no volguéu ofegervos ab la exhalació fétida de las sevas golas y dels seus apetits! Trenquéu els vidres d'aquest edifici empestat, y saltéu en ple ayre lliure!

»Evitéu la fetor! Allunyevuos de la idolatria dels superflus!

»Fugiu de la pudó! Aneusen lluny, ben lluny del fum dels humans sacrificis!

»Per ara, encara'l món es lliure pera las grans Ànimas. Pels que son solitaris ó son dos, encara hi ha molts llochs ahont hi bufan las sanas alenades de las mars silenciosas.

»Una vida lliure encara's presenta oberta á n'els Magnánims! Y en veritat, que'l que poch posseheix, també ben poch es possehit! Benchida sia la pobresa!... però no la de l'ànima!

»Miréu! Allá baix, allá ahont acaba l'Estat, comensa solzament l'Home que no es pas superflu. Allá comensa'l Cant necessari d'aquells que son necessaris, la Melodia Unica é indispensable!

»Allá baix ahont ja ha acabat l'Estat, mireuhi, donchs, germans meus! Que no hi veyéu al Cel l'Arch de Sant Martí y'l pont magnífich del Superhome sobre la terra?

»Mentres que'ls Deus baixan, l'Home puja.» Aixís va parlar Zarathustra.

Frederich Nietzsche.

Veritat qu'aquest poema té la empenta dels escrits proféticos, y la poesia dels poemes dels grans genis?

POMPEYUS GENER.

UN TRAGINER FILOSOP

(Quento casi serio.)

D'aixó que vaig á contervos fa un grapat de anys.

Era l'istiu del 81, si mal no recordo, y jo m'estava alashoras al Castell de Foixá. Devegadas, per anar á buscar els llibres y diaris que m'enviavan de París ó de Barcelona, ó pera veure y parlar ab algún amic que passava ab el tren de Fransa. agafava la tartaneta, jarri, tatá y cap á Flassá falta gent. Un d'aquests díes, en que per cert havia rebut llibres y revistes estrangeras, me vaig aturar pel camí en un hostal, conegut ab el nom d'*Hostal de la Pera*, ahont se podia menjar regularment. Era l'hora d'esmorzar, y l'haver matinejat me va fer gana. Aixís es que, deixant la tartaneta y'l cavallet al cuydado del mosso que'm va obrir la portella, vaig encarregar que'm fessin alguna cosa.

Per entretenirme vaig agafar un dels llibres que havia rebut, y'm vaig posar á una taula esperant que'm portessin el menjar, tot llegint.

Al hostal no hi havia molta gent. Era época d'eleccions de diputats. Sentat prop d'una taula, no lluny de la meua, hi havia un senyor gros, d'aquests que'n diuhen *d'arraigu*, y dels que creuhen en Madrid, en l'Estat Espanyol, en el govern de forsa. Era conservador y predicava que governar es dominar, reprimir, resistir á las corrents populars que'ns portarian qui sab ahont. Discutia ab ell, tot fenthi petar un trago, un jove traginer que duya la clàssica barretina ampurdanesa, vermella, ab gira negra, posada com els *frigis*.

Era lleugerament moreno y de faccions correctes é intel·ligents, tant, que semblava un grech antic, al contrari del seu interlocutor, qu'era feixuch y bast, ab unas faccions duras y vulgars, que pareixia un moro de regadiu.

—¡Creume, Pepl!—exclamava aquest dirigintse al jove ampurdanés—el Govern ha de resistir sempre; y al que's mogui, llenya; si no, ahont aniriam á parar?

—Donchs jo no ho veig pas aixís,—li responí al minyó;—aixó del Govern, ben mirat, ben mirat, es... com si diguessim... ja veurá: nosaltres quan portém un carro ó una galera, ab una recua de mulas, la conduhim anant sempre marxant, y després d'havelshi procurat el pinso necessari, y de deixarlas beure quan tenen set, no'ls hi hem de pegar, ni d'estirar las riendas, ni res, sinó que al devant d'ellas y tot cantanthi una cansó, y ara anomenant l'una, ara l'altra, y «arri, majoralal» «arri, curunculal», aixís aném fent camí y arribem á *puesto*. Ben frescos estariam que las retinguessim fort per la brida, y vingan garrotadas! Destruhiríam el bestia, y no aniriam may en lloch. Cregui que'l carreter qu'afarta de garrotadas á las bestias, no es pas bon carreter. Y lo mateix es el Govern.

—Qué ha de ser home, qué ha de ser: tu ets un tarambana y no'n sabs res d'aixó de la política.

—Es veritat que no tinch lletra, però... ja veurá, per mi el traginer y el majoral, es el Govern; el poble es el bestia, y el carro es la nació. Donchs per anar bé'l carreter, ha de guiar al carro y caminar, anar endavant y desencallar-lo si s'encalla. Y el govern es lo mateix: un bon Govern no ha de pegar; en lloch de dir *xoo!* ha de dir *arri!* y quan ve un mal pas, anar al devant, sempre al devant; si no, có'm seguirían? Però vostés fan qu'en lloch de dir *arri!* diguin *xoo!* y ademés voldrian que'l carro catalá'l guieixin carreters castellans, que's beurian el ví y's menjarian la carn y's clavarían á jeure, y al que digués res, garrotada de cego. Y creguim, senyor Joseph: nosaltres volém anar endavant, sempre endavant, per la carretera de Fransa, y cap amunt.

POMPEYUS GENER.

LA CAMBRERA

MONÓLECH DE CH. GROS

L'actriu surt ab devantal y un plumero y, tot dihent el monólech, espolsa ó frega'ls mobles de la sala en qu'es troba, descansant de tant en quant.

Ayl y qu'ha de costar á ciutat conservar una bona casa! Aquesta, per la feyna y per la senyora, no es pas dolenta, però... si jo ho hagués sabut, no'm moch del poble, de la rectoria ahont servia.

Sinó que la ciutat té ganxo, la senyora va saber ensiburná á la mare y...

Y á te que, de la senyora, com no sigui quan té els nírvis com ahir vespre, no me'n puch pas queixar. Rondina, sí, y algún cop reganya fort y tot; però, quina senyora no rondina y reganya á las criadas? Si jo fos mestressa, faria lo mateix. Sinó, ves en que se'm coneixeria'l senyoríu!

El dia que vaig arribar aquí—deu fer vuyt días—la senyora'm va ensenyar la meua obligació: endressá'l seu quarto, tenirli ben net tot aquell munt d'andamaries y galindoynas que té, no sé per qué, n'el prestatge de la paret. El quarto de la senyoreta ja se l'endressa ella meteixa pera que hi estigui avesada quan se casi. Tot lo demés ho fa la cuynera... una cuynera gravada! Però tan bona xicota que, afigureu-vos, me fa *hasta'l* llit y escombria per mi. Res, que no vol que'm cansi. Aixís es que tota la meua feyna queda reduhida á espolsar aquells ninotets y á passar una mica'l plumero per aquí. Per cert que, ahir, ne vaig trencar un d'aquells ninotets. Sinó que, bé y qu'és? Era més lleig!—Endemés, sí, molt bona xicota es la cuynera, molt. Al matí'm fa l'esmorzar, me pentina, y sempre'm compra ayguas de olor. Se pot dir que tinch cambra. Oy, que quan jo sigui rica, vos dich que la pendré. Eyl la pendré per cuynera; perque... per cambra... es massa gravada... vaja, no va... no faria goig.

Empués, la senyora'm va manar qu'anés sempre ben neta y endressada pera obrir la porta quan truquessin. Van trucar y ella que'm diu: «Ves, obra, son las cinch, deu ser el senyor, que cada dia vé á n'aquesta hora.»—Vaig anar á obrir y... fillas, quin senyor més estirat! No porta mangala, ni sabre; però sembla que n'hauria de dur. Vaig ajudar-lo á treure el *sobrelodu*, ab una por! Com qu'es tant ferrenyo y ja deu tenir anys... perque'l senyoret Eugeni, el gran, que diu que fa negocis, ja'n té vintís, la senyoreta dinou y en *Culio*, el petit, que va venir del col·legi, ne farà aviat disset...

A dinar, aquell dia, vem tenir dos convidats: el senyor Marquet, amic d'infancia de l'amo, y un que li diuhon don Oscar, que jo crech que'l volen per la senyoreta.

En havent dinat (aquí dinan á la francesa), el senyoret Eugeni, el gran, que ja té vintís anys y que ja es tan estirat y ferrenyo com son pare, el senyoret Eugeni, dich, se'n va anar. Al ser al *recibidor*, ell que'm diu: «Acostim la palmatoria pera encendre'l puro. Y's va quedar mirantme ab uns ulls tan no sé có'm, que, veyent que se'm tornava á atansar... me poso á tremolar, me cau la palmatoria, se'm trenca l'arandela, y jo que... paf! pego empena á la porta. Alashoras el senyoret *Culio* va corre á veure qué era. Jo li vaig fer creure qu'un cop de vent, y ell va dir á sa mare que l'arandela l'havia trencada ell. Pobre xicot, es molt macol! Quina llástima que l'indemá'l fessin marxar cap á Esplugas á passar las vagás ab una tia seval! Ves qué hi farà un senyoret com ell, ja tan gran y ab aquells ullassos que té, á Esplugas, á cá sa tia? Malenguanyat xicot! Prou se distrauria més aquí, ell que ja s'aborreix tant á la presó d'hivern, que'n diu del col·legi de Mataró! Tan manyach qu'es! Així si que no té ergull! Al contrari, quan parla, *hasta* ni sé có'm es que ni gosa mirar. Jo crech qu'ha fet la creixensa

massa depressa. Vaja... es llástima... ab aquells ulls tan bonichs!...

A la vetlla, la senyora va agafá'l seu tetrado y la senyoreta'l *crochet*. L'amo, el senyor Marquet (son amic d'infancia) y don Oscar (aquell que casarán ab la senyoreta), es van posar á jugar á cartas, y no sé qué s'empatollavan de matar y de mort. Jo'm vaig pensar que parlavan d'algun vehí y ja tremolava tota... però diu qu'era cosa del joch. No hi entench ré.

Alashoras, el senyoret *Culio* se'n va venir á la cuyna á fumar un cigarret. Uy, y que'ns va fer riure ab las sevas historias! Jo dinava ab la cuynera. (Quina llástima que sigui tan gravada!) Y ens va contar que no'l deixan sortir sinó un dijous qu'altre, per'anar á casa uns amichs. Però diu que, l'any vinent, ja's quedarà aquí á fer de estudiant. Vem sentir la campaneta, y el pobre *Culio* va fugir, perque la senyora no ho vol que vinga á fumar á la cuyna.

Quan vaig dur el thé á la sala, el senyó's barallava ab el senyor Marquet (l'amic d'infancia). La senyora deya que'l senyor Marquet tenia rahó, y don Oscar (aquell que casarán ab la noya) sostenia que no senyor, que no'n tenia. La senyoreta, entretinguda comptant els punts del *crochet*, no obria boca. Cada vespre, cada vetlla, el senyor y el senyor Marquet se disputan aixís, y l'un no's pot passar de l'altre! Ben sovint, abans de dinar, la senyora's posa tota frenética perque'l senyor Marquet ve tart, y'l senyor pregunta: «qu'encara no es aquí en Marquet?» Però'l senyor Marquet no falta: á l'hora de posar el dinar á taula... plaf! ja'l tenim aquí.

Empués del thé, el senyor Marquet (l'amic d'infancia del senyor) y don Oscar (aquell que casarán ab la senyoreta), se'n van anar. Jo'ls feya llum. A la porta's van mirar l'un á l'altre y no sé qué's devian dir, que'ls va escapá'l riure. Jo me'ls contemplava de lluny per por de trencar un'altra arandela... quan, heus aquí que... el senyor Marquet arrenca cap á mi y, de cop, se para y posa una cara més animal, més bestial... Era que la senyora s'havia presentat darrera meu de cop y volta. Ells dos encara fugen ara; va ser com un llampech.

La senyora'm va dir que'm guardés de fer brometa ab els senyors, que'l senyor Marquet tenia mals jochs y que no me l'escoltés gayre. Ayl no cal pas que'l vigili tant al senyor Marquet, no! Vaya un goig que fa'l beneyt ab aquella perruca y'l seu reumal! Es més fastigós! No passo de ser una cambra, y Deu me'n reguati d'escoltar á aquell carcamal. Ja'm pot venir ensenyant *calderilla* y confits com l'altre dia ja! Qué's pensa que só una mona? Arri allá, mussol!

Abans d'ahir nit, vaig passar una feredat! Veuran que tinch el quarto al cap-de-vall del corredor; un quarto molt maquet y aconduhit, que la cuynera me'l neteja cada dia, cada dial (llástima que sigui tan gravada, pobre xicota!) A'n aqueix corredor hi tenim un bagul y una escaleta, una escala d'aquellas de fusta que's plegan y que serveix pera posar cortinas. Velshiaqui que, á mitja nit... barrabòml... l'escala cau demunt del bagul. Jo que faig un xiscle y sento al senyor qu'exclama: «A quin dimoni se li acut deixá aquesta escala al pas?» Tot seguit va comparceix la senyora, y vinga refunfunyar tot preguntant al seu marit qué hi venia á fer allí, sense llum... Es clar, també ho pregunto jo; qué hi venia á fer?... Ells que se'n van, tot rondinant ell, y ella cridant tan fort com quan diu que té nírvis... Però al cap de una estona, torna la senyora ab una candela á la mà y'm truca. Obro y veig que, d'una llambregada, ressegueix tot el quarto y, clavantme una mirada tremenda, ella que'm diu, diu: «A'n aquestes hores, se dorm y no s'está desperta»

Res, com si fos tan fàcil dormir ab escalas que trapussan tota la nit ab el bagul del costat! Vaya una casa! Qué? que ni sé có'm encara tinch esma per estarme aquí garlunt aixins, empués de lo

que'm va passar ahir y que m'ha passat avuy. Oh, sí, sí, tinch una por!...

Velhiaquí que, ahir al matí, el senyor se va afeytar com de costum. (El senyor té la mania d'afeytarse cada dia tan ras, tan ras, que casi'n raja sanch.) Y ell que, en sortint del quarto, m'atrapa pel corredor y ¿qué fa? diu que... si li vull estrenar la barba. —Ay! mirin, me va dar un esgla, qu'encara'm tremolan las camas! Quan me veig un senyortan ferrenyo com ell... (Tremolant.) Uy, uy, que'l sentol... No'l senten com se moca?

Esmorzant van decidir que la senyora se'n iria a Mataró. (Crech qu'es per calcom del casament de la senyoreta. La senyoreta ara es a Esplugas, a cà sa tia.) Quan havian pres el café, el senyor Marquet (l'amich d'infancia del senyor), ell que m'emprén y'm pregunta si jo me'n iria ab la senyora. Per veure que faria, li vaig dir que sí. Ell que's posa tot content, y tot d'una's torna a treure la bossa. De segur que'm volia oferir altra vegada quartos y admetllas dolas. Jo que, alashoras, li dich que no es veritat y arrenco a corre. Ahont va aquell vellot ab aquella perruca? Si sembla arnat! Y ab aquelles olorotas que traginal Pubé!

Don Oscar (el pretingut de la senyoreta) també volia que'm anés a Esplugas Res, com si la meva feyna no fos aquí, a netejar els ninotets de la senyora! (Té un ensurt.) El senyo's torna a mocar. Qué no'l senten?

Si de cas anés a Esplugas, no fora pas per don Oscar, ves!... sinó pel senyoret Culto que, sense fer res, no s'hi ha d'aburrir poch, pobre noy!

Qué bestia qu'es don Oscar! Ves; me deya que, un cop casat ab la senyoreta, si ho volia'm pendria per cambreal! Si, ara hi corrol Deu me'n guart d'un femelleta com ell! Sempre'm pregunta quan han comprat tal cosa, quan han comprat tal altra, quant guanyo, quant pagan de lloguer... D'aixó s'ha d'ocupar un animorot?

Tots, tots volian que me'n anés, fins la senyora! Sinó que'l senyor va dir: «Y si us en aneu tots, qui'm farà las cosas?» Com qu'ell no sab que qui ho fa tot aquí es la cuynera! (Pobra xicota, llástima que siga tan gravadal)

Peró tan meteix, aixó de quedarme no més que ab la cuynera y el senyor, ja dich que'm fa molt poca gracia. Es tan ferrenyo'l senyor! Al menos s'hagués quedat el senyoret Eugeni. Però no, no, qu'quest, ab tot y ser més jove, ja es tan ferrenyo com son pare. Sort que la cuynera no s'ha mogut y que no se'n va may al llit sense entrar al meu quarto a preguntar si'm manca res.

Ahir vespre's van disputar. El senyor Marquet se planyia del dolor reumático y deya que no hi aniria a Mataró, tot mirantme d'un modo que semblava dirme: «Ves a mi qué m'espican!» El senyor vinga predicarli que lo que li convenia era anarsen a casa y estarse al llit uns quants dias. La senyora tenia nervis, y aquest mati se'n es anat, dihentme que tornaria ab l'últim trench; però jo no la crech, perque he enumat que al menos s'estarà cinch dias fora.

Tant de bo que tornés, tinch una por! No ho sé; el senyor, aquest mati, quan s'afeytava, m'ha mirat d'un modo... Anéu a saber que voldria dir un home tan serio, y ferrenyo com ell!

Bo, ara que hi pensol Ay, Maria Santissima! Si la cuynera ha sortit! Ay, quina por! Tinguin, el senyor ja's torna a mocar! Me'n vaig, me'n vaig. Però... y ahont? Calla, a baix a la entrada? Ay! ay! que sento passos!... Sí, sí, son d'ell, son d'home!... Me ficaré al quarto... Però y si l'escala torna a caure? Quin esgla! Seria capassa de tirarme pel balcó! (Esglollant.) Calla, no, que truncan. Diria qu'es la veu de la senyora. Sí, sí qu'ho es; la veu de quan té nervis! Oh, sí, sí, y la del senyor Marquet. (Anantsen saltant.) Uy, ara ray; ja's poden mocar tots!

TELÓ

Traduït per
NARCÍS OLLER.

En Peret, el pobre Peret, com jo li deya, era un xicot dels que creuhen que l'home no es tan sols esperit o materia, sinó un ser compost de cos y ànima. Ell ho creya: aixó es ben cert. No sabia, ni volia saber, que son l'un y l'altra. Sabia qu'existeixen, y ja'n tenia prou.

Creya que'l cos té sos desitjos y sas necessitats, y que també té uns y altrás l'ànima; y que l'home deu donar compliment a tots, tant als del un com als de l'altra: que pera ser fells l'home deu procurar que vagin abdos tot lo més junts possible, no posantse mutuament obstacle al compliment de llurs objectius. Aquesta era la teoria d'en Peret.

Conseqüent ab ella, deya que, sent l'amor pel cos un desitj y una necessitat, com ho es també pera l'ànima, l'home deu buscar, pera satisfer al amor material, a aquell ser qual ànima sia la més apropiat pera satisfer també ls desitjos y necessitats del amor que la seva senti; l'ànima companya de la seva, l'ànima femella de sa ànima mascle. En resum: que'l cos y l'ànima del un y l'altra's completin; qu'alashoras y sols alashoras el ver amor existirà; qu'aixó es la felicitat; qu'aixó es l'ideal.

Quinas caborias!... Y corria adelerat buscantho, creyent poderho trobar!... Pobre Peret!

Anys enrrera, en Peret, no trobatho, transigí. Conegué una dona molt alegroya, jove, alta, guapassa, de port elegant y distingit. Son tipo era sensual, sos llabis carnosos, sos ulls negres y grossos, sas formes exhuberants, sense que, per aixó, fos grossa en desmasia. Al passar, els homes se giravan a mirarla, y en sas caras s'hi revelava'l desitj de possehir-la a n'aquella estatua vivent.

En Peret s'hi entregá. A n'ell l'omplia y l'afalagava; n'estava orgullós, puig de tothom era desitjada. Mes no se li ocorregué coneixe l'ànima d'aquella dona. La creya tan petita!... Y pera qué ferse ilusions? La Emilia'l satisfeyia en lo qu'ell volia, y prou. Es clar qu'en Peret no era fells, perque tenia l'ànima necessitada d'amor; y un dia va pensar:—Buscaré un'ànima pera la meua, y si la trobo ja seré fells, ja ho tindrè tot —

Més endevant va ferse amich de la Blanca, una dona romántica, somniadora, intelligent, expressiva, tota ànima; magra, esgroguchida, d'ulls de color de cel. Sa mirada era trista, com sa mitja rialla. Aquella dona no hi pensava en els goigs materials; tant era aixís, qu'havia aborrit al seu espós al poch temps de casada, perque era home que feya d'aqueixos goigs objecte principal del matrimoni.

En Peret cregué haver trobat l'ànima pariona de la seva, com ja havia trobat el cos que convenia al seu. —«Ja estich complert! Ja sacrificaré al Amor tal com dech!»

Qué bé que's comprenian en Peret y la Blanca! Quin maridatge espiritual més perfecte! Ara en quant a perfeccions físicas, ó no'n tenia aquella dona, ó ell no las hi sabia veure. El físich de la Blanca no li agradava. Sols a l'ànima havia mirat, y se'n havia enamorat, y la educava y cuidava a son gust, ab gran precaució, com si temés sachsejar-la y trencarla.

Com més anava, més sovint la veyia a la Blanca: ja a ciutat, ja al camp. Feyan junts llargues passejadas, mirantse llargas estonas sense parlar apenás; y aixís fruhian la mutua companyia, l'afecte, l'amor espiritual. Els cossos, com si no existissin, com si fossin sols un estorg pera guardar l'ànima. Mes, si algún cop s'ajuntavan sas mans, no's refugian, no's separavan. ¿Per qué s'havian de separar? No la sentian, no, la sensació material! Ni a passeig, ni a casa trobantse sols... res! Ni un pensament!

A la Emilia en Peret també la veyia. Ab ella son cos despertava, y els llochs ahont se trobaven els convertien en temples al amor material. Tots dos plegats, eran dignes d'haver viscut en els temps en que tenia temple y cult la deesa dels sentits. Sos cossos eran ben bé l'un pera l'altre. Mes, quan en Peret s'apartava de la Emilia, sentia una alenada de fàstich, com si un dinar abundós l'hagués embafat. Ja'n tenia prou de materia, y son esperit ressuscitava triomfant; ja no volia recordarsen de la Emilia, y sols pensava en la Blanca.

Vivint d'aquesta manera, á voltas se creya felis; en altrás ocasions, prou se'n dava compte de que ab alló no's satisfeyia; però, què hi podia fer ell? L'home es sempre home!

Passaren mesos y mesos, y aixís visqué uns dos anys.

Devegades, trobantse al costat de la Emilia, li parlava, no com sempre, sinó d'unas cosas per ella extranyas, que may las havia sentit y que li agradava molt sentir-las. Y quedava embadalida escoltantlo, y la seva ànima s'anava despertant poch á poquet. Era petita l'ànima, però existia; era tan petita, qu'en Peret no l'havia vista y no'n feya cas. Aixís es que no podia adonarsen de son desvetllament. Sols vegé que la Emilia era més carinyosa; que, al parlar ell, se'l escoltava sense moures gens; qu'en sos ulls hi brillava una tendresa, una alegria... y en tots sos moviments se notava un deix de puresa. . com no li havia reparat may. Y ella se'l haguera escoltat horas y horas, días y días... més que may enmorada d'ell, de quelcóm qu'en ell hi havia, no en sa materialitat, sinó endintre, endintre, allà hont neixen aqueixos dolls de sentiment que's troban en la veu, y en la mirada, y fins en el respir del ser á qui de debó s'estima. L'ànima de la Emilia era esclava de la d'en Peret. Ell no ho entenía ó no ho volia entendre... Qui sab!

Un día, al arribar en Peret á casa de la Emilia, desitjós com sempre, se li acostá, y ella, rebutjantlo mitj plorosa, li digué:—«Ves, Peret. Assén-tat y enrahonam. Estimam més! No sias com els altres!...—Y arrencá un plor silenció.

En Peret restá quiet, confós. Ho compregué tot, la besá al front y sortí sense dir paraula. Ella volia lo qu'ell no li podia donar: l'ànima.—«Adéu per sempre, pobra Emilia! Mon cos es ja viu! La meua ànima no es pera tu!»

Ja sols pensá en la Blanca. Si hagués pogut, no s'hauria mogut may d'aprop d'ella. En Peret ja era tot ànima.

Ja callats, ja enrahonant, s'entenían sempre. No necessitavan més que veures y contemplare.

Aquell any, al comensar la primavera, la Blanca sortí al camp á voreta del mar, y allà va seguir-la en Peret. Qué felissos eran en sas llargas passejades! Cada día's trobavan, ja als boscos, ja á la platja; ja de bon mati, ja de nit á la claror de la lluna, ja á posta de sol entre dos llustres. A voltas s'assentavan á la sorra, de cara al mar; sos ulls se buscavan, y després miravan l'aygua, y lluny, molt lluny, també's trobavan. Quina placidesa!... Y sos cossos, com si no fossin de carn.

Poch á poquet, el cos de la Blanca s'aná despertant, sia perque comensés á agradarli'l d'en Peret, sia perque sa materia protestés de la quietut en que la tenia. Y á voltas sas mans febroscas buscavan las del home estimat, tota ella se li acostava com pera gosarlo enter, y en sos ulls hi brillavan llamps de desitj, de luxuria. No la tenia, no, la tranquil·litat d'avans, y coneixentho ella, patia y plorava estant sola. La pobreta ho veyia clar que al dirli «—T'estimo!»—ja no ho deya á l'ànima d'en Peret, sinó á tot ell, ànima y cos. Què hi podia fer?

Una tarde, á posta de sol, se trobaren al bosch: ella inquieta, febroso; ell nirviós, extrany. El

bosch era frondós, ple d'herbas y de brossa; las flors bosquetanas omplian d'aromas l'ayre; tot era primavera, tot era quietut, y tot procreava, las bestias y las plantas, cumplint el precepte «Creixcu y multipliquevos» y entonant un himne silenció á Natura plena. L'ayre era tebi, voluptuós: al lluny se sentían las onades arrossegantse per la platja. Era l'hora en que'l mar besa á sa amiga la terra ab més cuydado y dolor. Per tot vibravan gèrmens de vida; la Vida era reyna del món.

Feya estona que no's deyan res el Peret y la Blanca. Estavan inquietes tots dos. Al peu d'un gros roure s'assegueren, y sas mans s'ajuntaren: cremavan! Fixos els ulls del un en els de l'altra, quina brillantor tenian! Sas respiracions eran fatigosas y descompassadas. S'acostaren més... —«T'estimo!»—li digué ella, esbategantli ab forsa'l cor.—«T'estimo!»—respongué ell febrós; y's parlaren baixet, esporuguits, y sas bocas s'uniren fortament, sense ja separarse...

Se senti una gran cridoria dels aucells; una cridoria alegre; las fullas mormolavan; el mar besava ab més forsa á sa amiga... La Natura estava contenta: havia guanyat. La Materia era la forta, l'Esperit el feble.

Pobre Peret! El mateix jorn torná á ciutat tot trist. Adéu, il·lusions! La Blanca era una dona com las altrás! La seva ànima era també viuda ja!

Y fugí en Peret, buscant son Ideal... May més l'he vist.

TRINITAT MONEGAL.

LA FELICITAT Á MONTANYA

El Quico de la Teyeda y la Pauleta del Bernal feya qui sab el temps que vivían l'un per l'altre: enamorats de debó sense que ni un parrach de boyra hagués gosat entelar el cel pur del seus amors florits á la montanya. Tota la encontrada n'estava al corrent: desde'l pla de las Arenas á Collsesplanas, no's parlava d'altra cosa entre la fadrinalla, quins ab enveja, quins ab benevolensa.

Donava gust veurels per aquellas afraus, mentre's remats pasturavan, garlar dessota'ls ombrívols castanyers al istiu, y pels marges solejados al hivern; ell ab la barretina enfonsada fins á las orellas y las mans á la butxaca, y ella arredossada ab la caputxeta. Aixó quan feya fret, puig en temps de calor, el Quico solia anar espitregat y nu de camias, y ella en cos de camisola, veyentse-li per dessota la corbata, que l'ayret feya bellugar, el cordonet blanc de la cotilla y un bé de Deu de brassos rodaxons y morenos, modelats ab tot el primor. En el temps de forta calor trencavan sempre per torrenteras, rabejantse de peus y camias en la fresca aygua, cassant al ensemps granotas qu'enfilavan gojosos pera cóurelas cap al tart, á l'hora de la brena, á la barraca del Bitxach, ahont sempre hi eran rebuts ab bon estament pel seu possessor, que'ls deixava lliure la entrada y'l testarrall de foch, ahont hi rostían la pesca dolça.

Aixís passavan els días feyners; però en arribant la festa, sants del cell, allavors disfrutavan de debó. De bon mati ja s'esperavan al tossalet de ca'n Formiga per anar plegats á missa á Espinelvas, ahont sempre hi arribavan tart, puig com ningú'ls apressava, garlant, garlant, el temps els fugia depressa. Arribant al poble, lo primer que feyan era anar de dret al hostal, y solian demanar la coca y l'olioli, que feyan passar ab la catalana barreja. Fentse ter lloch á la rodona de paguesos, s'estavan á la gran cuyna del hostal, fins que recatavan la missa major, ahont anavan ja més revinguts y ufanosos. Ella ab el violat faldellí d'indiana, giponet ornat de floquets negres y vidriets, la corbata negra també vorejada d'un cordonet blau de cel, y'l mocadoret de seda que donava á sa carona morena liniacions d'estatua

grega; ell ab trajo de vellut negre ratllat, faixa de dos pams, corbatí ab capirós nuet y vermella barretina posada de garbí, calsant son peu espar-danya de cinch betas que feya ressaltar la blan-cor dels mitjons. Ademés, no faltava may el brot d'auífrega, ó á la gira de la barretina ó á l'au-rella, y'l garrot encorretjat sobre'l bras, quan no'l feya jugar capritxosament en sas mans.

Eixint de missa, se'n tornavan á dinar á pagés, y á la tarde altra volta á Espinelvas, ahont passavan la estona ballant á la plassa, qu'allavors hi rellavava'l fluviol en Trixaya, acompanyant la cor-namusa que tocava'l xich Turné. El ballet, con-trapés y llestas hi eran al bo de la florida, y do-nava gust venre com aquella sapada gent ho ser-vavan.

Quántas vegadas, anant de Sant Hilari á Vich, tenia ocasió de veure al Quico de la Teyeda y á la Pauleta del Barnol festejant y omplintse de sa-lut per aquelles esplanadas y turons, covant un amor que després havia de florir... Els havia atrapat als tarters de la Fábrega y als voltants de la Casota, com al pla de las Arenas y á la barraca del Bitxach, ahont hi solia entrar quan el fret m'arraullia ó la pluja y la neu no'm deixavan tresscar; y sobretot, á Espinelvas molts jorns de festa, guaytant jo embadalit els tipichs balls de la velluria que tant al viu retratan el caràcter ca-lalá.

Feya una pila de temps que no havia passat pels varals del pla d'Arenas ni per Espinelvas, y l'altre dia ab goig de mon cortingui bella ocasió, y travessava aquell terror que'm serva tants de recorts y llágrimas entre riallas y jochs d'infan-tesa.

Era en plena estiuada y ja havia guanyat la forta pujada de ca'n Formiga, esperant trobar un'ombra pera reprendre foras, quan de cop me vingué'l desitj d'anarmen á una caseta que blan-queja entre un tros de restoble, voltadeta de quinta y besada per una font que tot seguit se torna torrentó pera regar aquell bé de Deu de vianda que verdeja al entorn de la caseta, ahont d'un tros lluny ja s'hiveu la felicitat verdadera. M'hi vaig encaminar ab el desitj de refrescar ma gola, quan, per aquí de trenta passas ans d'arri-barhi, me surtiren á rebre'ls gossos ab llur lla-dradissa aixordadora que percutia per aquelles afraus y fondaladas. Tot seguit se sentiren els crits d'una noyeta rossa com el blat de juny, y'ls d'un baylet més xich, ab un bastó, volent fer re-cular la gossada que semblava estés disposada á festejar-me ab malas festes. Per fi, després de molts treballs, pogui desxiurmen, logrant posar els peus á la entrada de la caseta, ahont me re-beben una jove y un home sapadés, que no eran altres que la Pauleta del Barnol y'l Quico de la Teyeda; ella ab sa mateixa morenor y liniació d'es-tatua grega, ensenyant encara per sota la corba-ta'l cordonet de la cotilla y un bé de Deu de bras-sos rodanxons; y ell tot espitregat y camanú. Al veurem, talment semblava que no cabían á la pell; tot seguit pararen taula, y mentres ella, ayrosa y lleugera, m'arrenjava una mica de brena y trago, ell, content y joyós, m'ensenyava'l fruyt d'aquell amor que jo havia vist covar temps en-rrera, y'm deya:—Per res del món brataria jo'l meu estament ab cap ser de la terra. Vivim felissos así dalt y esperant una vellesa reposada, que Deu vulga'ns dongan aqueixos dos brivalls que corran per aquí, ab els que compartim l'amor.

—Jo, quan só passat pel pla d'Arenas, prou só pensat ab vosaltres, y os cercava per las ombrivo-las castanyedas; mes sols sentia'l tritllejar d'es-quellas del remat, fins qu'os só trobat aquí ca-sualment. Vosaltres á ben segur que ja may més haviau pensat en mi, de quan vos atrapava per aquellas torrenteras pescant granotas y festejant

devant del cel que bencheia'l vostre amor que tan bella florida havia de treure.—

JORDI D'OSOR.

NOTA PIRENENCA

En las primeras horas de la tarde no corria ni un alé d'ayre. Per la vall, com mantell d'or s'es-tenia un sol calent, xafagós, que feya aclucar els ulls ab sos raigs aplomats.

El mas estava tranquil y silenciós. Á baix á las feixas, els mossos de la casa arrencavan els re-bolls y la mala herba ajupits, com si'ls aclaparés la fatiga. De tant en tant se sentian els esquellote dels remats que rondinavan sota'ls pins-abets da la fresca y ombrivola vaga. Desde la encimbellad, masía, escalonantse, boy confonentse ab el cel-s'allunyavan las punxagudas y mal talladas sers ras pirenenas, per sobre las que, allá al lluny, treyan el cap las blancas boyras, majestuosament engrandintse, pujant cel amunt tot modelantse ab tintas violadas.

—Tindrém mala vesprada!—deya un dels mos-sos més vells, á baix á las feixas, tot mirant els núvols blancs y aixugantse la suhor del colrat front, que brillava ferit per un raig de sol.

Y tenia rahó. Aquells núvols blanquinosos crei-xian, creixian molt depressa, sortint darrera las serras de Llevant; prompte taparen el sol á las llunyanas serras, que's tornaren d'un color blau fosch, y poch després algún tro fondo va anunciar la tempesta.

Aviat las montanyas foren d'igual color que'l cel: al lluny ja hi plovia, mentres las valls propes-ras tot just comensavan á ennegrirese... Als vols de la masía tot era més quiet que may; un sol molt groch enviava de tant en tant sos raigs ja de esquitllentas, sent uns batiments blavosos molt llarchs, y ja ni un alé de vent movia las fullas dels arbres. Els mossos seguian trevallant ajup-its sobre'ls terrosos, mentres una llum tota es-tranya omplenava la vall enfosquint el vert dels prats y el vermell torrat de las terras conreu-hadas. Els trons gradualment se sentian més forts. Un núvol negre acabá per tapar el sol...

De cop una ventada seca que brunzia per entre las verdissas, portá las primeras gotas ab que la terra's vegé assedegada. Els pagesos reculliren sas cynas y s'amagaren dintre la barraca de terra y pedras. Una segona ventada aplaná'ls arbres y portá'l soroll d'un tro proper... El jayo del mas mirava ab ansia desde l'era si venian els remats. A baix, sortint d'entre la fosca boyra de la vaga, se sentian las esquellas que dringavan cada volta més aprop, y no tarda'l bon vell á posar la cara alegre al véurels sortir per darrera de las marje-nadas.

Els pastors aqüssaren els gossos negres y pe-luts com els llops; las ovellas, saltant lleugeras, animadas pels sagals, en un instant arribaren á la porta dels corrals, y mentres hi entravan de-pressa, la borrasca passava sobre'l mas...

Tot era fosch; espessa pluja, soroll confós de trons, un etern llampegar... Las donas de la ma-sia, ab un ciri encés al monument, resavan á cada llamp la oració aquella:

Sant March... Santa Creu...
Santa Bárbara, no'ns deixeu...

Ja ha passat... tira avall cap á Ponent... No ha portat pedra, gracias á Deu! A Llevant ja está seré, ja surten els pagesos de la barraca, y ab las cynas á coll caminan cap al mas cantant, cantant una tonada de la terra. Els bens llensan sos úl-tims gemechs avans d'adormirse; el ventijol bufa fresquet portant l'ayre humit, impregnat de la mullena de la terra; y ve la nit serena, en quin blau mantell va embolcallantse poch á poch la mare naturalesa.

E. PELEGRÍ FERRER

CRÍTICA

EL TEATRE CATALÀ

El renaixement literari català que, coincidint amb el general de totes les demés arts y'l de la indústria, s'inicià al comensar la segona meitat de aquest segle, necessitava, com a complement indispensable pera que's manifestessin ab tot son esplendor las maravelloas energias qu'endormiscadas restavan en la sach de nostre poble, l'aparició y desenrotllament d'una institució que sempre, en totes épocas, ha sigut el més fidel mirall per aquilatar els graus de cultura, de progrés y de civilització d'una rassa, al reflectir ab tota puresa'l caràcter, las costums, els vicis, defectes y qualitats morals que constituheixen sa particular idiosincràcia. Aqueixa institució es el teatre.

Catalunya comensava ab asombrosa activitat sa marxa en avant, y'l teatre no apareixia. L'art dramàtic, entre totes las arts bellas, que poch a poch van enlaxantse, no donava senyals de vida. De sopte apareix un home: es l'apòstol esperat, pressentit per l'ànima del poble català, y tal volta inconscient de sa missió. Sas qualitats preeminentes son la fe, la constància y la inspiració. Ab ellas s'arriba sempre: ab ellas Frederich Soler arribà. El teatre català va ser un fet.

Que la terra estava a punt pera que la nova planta s'arrelés ab fermesa y dongués hermosos y abundants fruyts, ho demostra'l ràpid desenrotllament qu'adquireix desseguida. Tots els elements apareixen com per encant. Al apòstol que predica ab l'exemple, donant al teatre català obras y més obras ab feconditat é ingeni incomparables, responen els deixebles catequisats, y un aixam de poetas de gran talent y plens d'entusiasme, donant a llum aquella serie d'obras dramàtiques que ben prompte leren del teatre català un teatre típic, característich, de vida propia y definida y ben digne del poble a qui ve a deleitar é instruir. Tot d'una, també, apareix aquella unió d'actors y actrius, quins noms tots recordem ab melangia. Per ells escribían confiats els autors sas obras, y a ells se deu part molt bona del èxit que coronà la meritoria tasca. Y també, com per encant, apareix el públich, aqueix públich sempre tan calumniat, aqueix públich a qui sempre's volen fer pagar els plats que trenquen els autors pretensiosos y'ls actors inflats; y aqueix públich apareix y respon desde'ls primers instants ab entusiasme y bona fe, venint a sancionar, ab son aplauso y son fallo definitiu, l'obra més hermosa, qu'es al mateix temps sintèssis suprema de totes las obras del immortal Pitarra.

No'ns proposém (ni aquest es lloch apropiat), fer la historia del teatre català, seguintlo pas a pas desde sos principis fins arribar a son estat actual, estat, trist es confesarho, de postració y de decadencia, tan llastimós, que fins hi ha qui profetisa, pera temps no llunyans, la completa ruina d'una institució tan ben arrelada. No hi creyém pas, nosaltres. Mentre Catalunya visca, mentre vagi endavant y a primera fila entre'ls pobles cults, mentre sa rica llengua's parli, Catalunya tindrà un teatre seu, ben seu. Es veritat qu'està passant un periodo de crisis, qu'està un bon xich malalt, mes la soca es robusta, la malaltia passarà y vindrán días de gloria.

No pot pas ser d'altra manera. El mal que mina sa existencia prevé de causas accidentals y pasatjeras. El remey no falta, ni es difícil de trobar. Lo que falta es un metje qu'apliqui la medecina. Sortirà aquest metje? Si. Tòt ó aviat, sortirà.

Mentre tant, vegem si, sentons càrrech del estat actual del teatre català y estudiant las causas que'l corsecan y aniquilan, es tan difícil com molts creuen trobar el remey que li falta.

El Teatre Català s'instalà definitivament en el Teatre Romea, y en aquest teatre va assolir son major grau d'esplendor. Encara avuy, el teatre

genuinament català, el que cultivan la majoria d'autors catalans, aquell que ve inspirant sas produccions en el caràcter, costums, sentiments y passions, defectes y qualitats de nostre poble, aquell en que hi permaneixen tots ó casi tots els actors qu'han sobreviscut als malaurats companys de gloria; en una paraula: aquell que guarda'l foch sagrat (per més que no'l guarda ab el zel y la constància que nosaltres voldríam), segueix instalat en el Teatre Romea.

No preteném, dihent això, restar mèrits ni escatimar aplausos als més ó menos distingits escriptors y actors (de tot hi ha hagut), qu'en algun altre teatre, especialment en el Principal, han donat a conceixe, ab més bon zel que fortuna, noves produccions. Obras de mèrit s'han estrenat allí, y conjunts discrets s'han obtingut, dignes de tota alabansa; però, per la intermitencia ab que las probaturas s'han fet, per la preponderancia que casi sempre s'ha donat al teatre exòtic, per la poca homogeneitat y cohesió qu'hem notat gayrebé sempre en sas compayias, en las quals abundavan els actors que sent catalans s'han dedicat ab preferencia al teatre castellà, y sobre tot perque, com els errors y equivocacions (ademés dels apuntats propis y privatis del Principal) que'ns proposém senyalar, lo mateix poden aplicarse a l'un que a l'altre, puig tots han seguit el mateix cami, ens concretarem a parlar del Teatre Romea, simplificant aixís la nostra tasca.

La primera grossa equivocació ó falta que s'ha comés, està en el lloch mateix en que actua'l Teatre Català, es a dir, el Teatre Romea, considerat com a local pera representacions.

Sia que'l públich modern (acostumat a locals espayosos, elegants y cómodos, dotats d'escenaris més grans y ben acondicionats pera satisfere totas las exigencias baix el punt de vista escenogràfic y de perspectiva), s'hagi cansat d'acudir a una sala petita qual escenari se li entra pe'ls ulls; quals actors com *putxinellis* se mouhen y accionan bo y tocant als espectadors, per manera que a n'aquests no'ls hi passa desaperebut cap petit detall; quals decoracions se li venen al demunt, podentse contar el número de pinzelladas que té un teló de fondo ó'l de botons que mancan al gipó de la caracteristica; en una paraula: veient com veu ab cristall d'aument totas aquellas petites convencions inevitables, però que passen desaperebudas en locals més espayosos;

Sia que, al tancar-se'l teatre del Odeón, la *grosse foule* invadís el Romea portant el desordre y la confusió dintre d'aquest teatre ab son gust estragat, que sols podían satisfere las matansas colectives de traidors y no traidors de melodrama ab tots els horrors folletineschs propis del género;

Sia que, ab la transformació qu'ha suferit Barcelona, el centre de sa vida qu'avans era'l pla de la Boqueria s'ha traslladat a la plassa de Catalunya, fins al punt de que, tot y semblant mentida, es lo cert qu'avuy tothom troba lo més natural del món anarsen tot passejant fins a Eldorado, ó a Novetats, ó a la Gran-Via, y en cambi li ve a repel y li es necessari un gran esforç pera donar cinchcents passos carrer del Hospital endins;

Sia una d'aqueixas causas ó totes juntas, sia un de tants misteris com en el teatre s'observan y may s'explican, sia lo que's vulgui, lo cert, lo evident, lo que salta a la vista es: que'l públich barceloní ha aburit el Teatre Romea.

Y empenyarse en sostenir el Teatre Català, el Teatre nostre, el de la terra, en un local que, ademés d'esser insuficient, li resulta antipàtic al públich, es un crim artístich y'l primer dels grans errors ó causas qu'explican sa decadencia.

Tal vegada se'ns objectarà qu'en el Teatre Romea d'espectadors no'n hi faltan, que fins al cap del any s'hi guanyan bons diners. Es cert, molt cert que n'hi van d'espectadors a Romea; mes el públich que hi va a Romea no es el públich barceloní: es un públich; lo qual es molt distint. El

públic de Romea es un públic limitadíssim, sempre'l mateix, característic, curiosíssim. Estudiemlo aquest públic, puig val la pena i en ell hi trobarem el segon, tal vegada'l més grave, dels errors que pretenem estudiar.

Aixó no vol dir que no hi hagi algun dia, quan se tracta del estreno de l'obra d'un autor de primera fila (per exemple, d'un drama d'en Guimerà, l'autor avuy de més prestigi per la grandiositat de seues concepcions i per la forsa, vigor y destresa en la forma de desenrotllarlas), en que's logri veure'l teatre invadit per la flor del jovent intel·lectual i literari, pels aficionats de debó y pels que no faltan a cap estreno; però aixó es un dia... Després torna a apoderarse del teatre'l públic seu, l'usufructuari: en una paraula: *Las Societats*.

Estudiemlas. Las societats ó centres que, baix títols més ó menys pomposos y retumbants, son desde fa molts anys un element importantíssim de la vida de diversió barcelonina, han comptat y continúan comptant com a principal medi d'expansió, ab el *sardau*. Las vigílies de festa y ls dies de festa á la tarde, s'omplen las salas de sos locals, y la joventut alegre y enardida festeja tot ballant y balla tot festejant, mentres las mares y sogras s'esplican las petites penas, disgustos y goigs propis de la vida sedentaria y monótona que caracteriza á la classe menestral y trevalladora de nostra ciutat.

Avans qu'invadissin el Teatre Romea molts d'elles, y encara avuy las que per no comptar ab elements suficients no poden permetres aquest luxe, pera dar una mica de varietat á sas diversions, organisavan funcions de teatre en las que hi prenian part, com á actors, els socis aficionats, reforçats per altres que contractavan entre'ls que ho son de professió, professió á la que's dedican moltíssims, sobre tot donas, que, aspirant á entrar en son dia en un teatre regular, fan práctica mentrestant, tot guanyante la vida en aytals centres y anant á fer *bolos* per las poblacions vehinas.

Entrém un dia en que's dona funció de teatre en una qualsevol de ditas societats. La sala d'espectacles está plena á vessar, y en las portas de las vehinas s'hi apilotan els qu'han arribat tart. Falta bona estona pera que'l teló s'aixequi, y ja fa rato que'l públic s'espera. Lo primer que's sorprén es no notar la més petita senyal d'impaciencia. Diriau que tant se l'hi endona de la comedia qu'han de fer, y es la pura veritat. Escoltém per aquí y per allá; ningú'n parla del drama. Sols en un recó, el recó de las sogras, se'n ocupan; mes no del drama en si, sinó dels embolics qu'ha ocasionat. La senyora Pona explica com el qu'havia de fer el primer galán ho ha deixat corre, perque la *Lolita*, la seva filla, se va sentir gelosa y li va fer tota una escena després del gran disgust que va tenir quan la mare de la *Encarnación* (aquella poca solta), li va tirar certes indirectas sobre si la dameta jove (una dels *bolos*) era guapa ó no, y si s'havien de fer petons en escena, etc., etc. Com que'l vol per sa filla...

Per aqueix estil, ja referents á la funció, ja al ball del dissapte passat, ja á fets y mormuracions de dintre y fora de la casa, son totas las conversas qu'entre las mares, furiosas aspirantas á sogra, s sostenen ab calor, sense cuydarse de si las senten ó no'ls interessats. Ellas forman secció apart, y no se'n preocupan pas gayre de vigilar á la fadrinalla. Sols una idea fixa las domina: la del casori de sas fillas. Y se'n senten unas!... En surten de drapets al sol!...

Encara que s'hi veuen molts criatures, el jovent es qui ompla la sala gran en sas tres quartas parts: modistas, dependents y dependents de comers, algun qu'altre estudiant esgarriat y pocs representants de la petita industria, forman el núcleu d'aqueixa joventut. Son distintiu es l'alegria y la expansió propis de la edat y de la vida metódica y arreglada. Sas úniques preocupacions

se reduheixen, per part d'elles, á pescar lo més prompte possible (sa mares es qui'ls hi dona pressa), el marit que las farà ditxosas; y per part de ells, á donar llargas al *assumplo*, sent brometa ab totas, pera divertirse y ferlas enrabiar, encara que interiorment estiguin ben convenses de que, un dia ó altre, n'hi haurá una que la sabrá més llarga y acabarà per entabanarlos, arrencarlos hi la paraula de casament y ferlos casar, en fi, quan puguin y Deu vulgui.

Aqueixa es l'atmosfera qu'ompla la sala, atmosfera simpática, plena de vida, d'agitació y bullici, de lluyta amagada, però sense quartel, en cerca del ideal únich que'ls congrega, usant de totas las armas que l'ingeni y l'astucia més refinats sugereixen. Demaneune de riallas estrepitosas, de miradas incendiarias, de totas aqueixas petites maniobras que la gelosia, l'amor y'l desitj inventan!

Tal es, al aixecarse'l teló l'estat d'ànim d'aqueix públic, que per altra part, y feta abstracció de la fal·lera que'l domina, es un públic *bon fan*, que s'estima més riure que plorar, poch exigent y ple de bona fe. Donchs bé: un públic aixis format y, en general, de poca cultura literaria, sols distretament fixarà sa atenció en lo que passa á la escena, puig que, ben mirat, no hi ha pas anat pera veure la comedia, y sols se logra interessarlo mitjanament donantli un drama d'acció senzilla, que no sigui massa trist, y millor si de tant en tant hi ha una escena que fassi riure. No li aneu pas ab problemas, passions y sentiments que s'apartin massa dels problemas, passions y sentiments que constitueixen la sola y constant preocupació de sa existencia. Colectivament considerat, no hi entén res ni hi vol entendre, y per aixó notaréu sempre, tant en els entreactes com durant la representació, un burgit misterios, produhit per riallas retingudas, per xiu-xius apagats, per miradas de foc que caldejan l'ayre, y per totas las complexas remors que surten espontánies de lo més intim dels cors d'aquella que cal·licarém de bona gent.

Vol dir aixó que las personas que componen aqueix públic siguin, individualment, incapasas de comprendre, d'apreciar en son just valor una obra dramática? Res seria més fals que semblant afirmació. Tots y un per un se'n aniran un altre dia á un teatre regular, allá ahont els portin sos especials gustos y aficions; un cop allí's confondrán inconscientment ab l'altre públic, el verdader, el que dintre de sa heterogeneitat y per rahó d'ella mateixa, sols troba y pot trobar una base d'unió, la que, sense donarsen compte, busca sempre tota multitud; y aqueixa base d'unió serà sa afició literaria. Per ella ha anat al teatre; per ella posará atenció á la escena rellegant á segon lloch las peculiars preocupacions individuals; per ella s'entussiamará, y per ella y sols per ella judicarà, ab criteri més ó menys apassionat, però sempre espontani, l'obra dramática del autor y'l treball dels actors, encoratjantlos, al un y als altres, á seguir ab fe sa tasca, ab la seguretat y garantia que'ls hi dona al escoltarlos y judicarlos ab simpatia y respecte.

Tal es, encara que lleugerament esbossat, el caràcter que, estudiadas com á públic, ofereixen ditas societats ó centres, y aqueix caràcter es tan desconsolador, que no dúptem en afirmarho: las incapacita en absolut pera judicar y entendre, dins del medi en que viuen, una obra dramática. ¿Qui va ser el desdixat que se li va ocorre traslladar aqueixas representacions privadas desde'l mesquí escenari de la societat ó centre tal ó qual al escenari d'un teatre regular, y al ferho escullí'l de Romea? Y desgraciadament la malura s'ha comunicat al Principal y's comunicará á tots els teatres que, per circumstancias determinadas, se trobin en decadencia llastimosa. ¿Quin va ser l'empresari que, sense conciencia artística y ab desconeixement absolut del art escénich, consentí en tal pacte pera procurar ingressos segurs,

encara que migrats, jugant-se en la partida no ja sols la vida i progrés del Teatre Català, sinó els propis interessos, qu'en definitiva van lligats de un modo indisoluble ab sa existència?

No'n interessa, ni volem saber qui es el culpable; lo que si sabem es que'l Teatre Català no podia ni pot morir, que si bé es veritat qu'està passant una època de crisi, al agravar-se aquesta devien haver-se buscat las causas; y trasladantlo á un local més apropiat, y correctint vicis y defectes que l'enemistaren ab el públich, s'hauria conseguit reconquistarlo á n'aquest públich y reanimar altre cop el teatre de la terra.

En lloch de fer aixó, s'acceptaren las migradas proposicions de las societats que venian a assegurar un ingrés raquítil, però positiu, sense tal vegada darse compte de que la entrada de semblants colectivitats, antiartísticas per naturalesa, significava la destrucció paulatina, però inevitable, de l'obra tan laboriosament aixecada per en Pitarra.

Vegemlos els efectes que sa intrusió ha produhit.

Anemsen una nit qualsevol de la setmana á Romea. Toca'l torn á la societat *Tal*. La primera impressió que rebém es casi idéntica á la que rebém al entrar al local de la societat. El públich està tranquil y distret; en lo que menos pensa es en l'obra que van á representar; y aixó que la mateixa societat casi bé imposa las obras qu'han de donarli. No li agradan pas las cosas complicadas. Fixeu-vos-hi més, y veuréu desseguida la gran armonia d'aspiracions y gustos que uneix á tots els espectadors, la familiaritat que'ls lliga. Allí hi veuréu á la mateixa senyora Pona ab la *Lolita* y la pocsolta de la mare de la *Encarnación*, y aquesta, y'l promés de l'una, y la enveja de la mare de l'altra; allí sentiréu las mateixas conversas, el mateix burgit y la mateixa preocupació del casori elevante-se pels àmbits de la sala, viciantho y malejantho tot com impalpable microbi d'una peste moral.

Y s'aixeca'l teló, y la societat segueix ab marcada indiferència'l curs de la representació; riu una mica de tant en tant ab sorprenent unanimitat, fa aixecar el teló per cortesia (recordant-se de quan ho feyan els aficionats) una vegada al final de cada acte, se'n va cap á caseta á dormir la nona, comentant el xasco que'l promés de la *Lolita* ha donat á la mare de la *Encarnación*, sens haverse enterat de lo qu'ha passat al escenari.

Y á tot aixó, mentres el públich de la societat se sent soci y estossega ab tota franquesa quan n'hi venen ganas, el veritable públich se sent intrús, se troba desorientat no haventhi cap lla que pugui lligar al altre, y's dona'l cas, sense precedents, de la existencia en un mateix teatre de dos públichs, abdós de bona fe, que no's poden entendre. Resultat: l'últim abandona la partida y queda la societat cada dia més *dueña absoluta del campo*.

Y aixó es lo que no's pot consentir, y aixó es lo que no pot durar; perque'ls autors (els bons, eyl) se'n cansan d'escriure obras per un públich incapás de compendrelas y que se las escolta ab tan esglayadora indiferència; y á falta dels bons, entran els adotzenats, els qu'escriuen un drama en *cinco minutos* y un altre en *otros cinco más*, y las empreses els hi acceptan perque ja saben ab quin públich se las heuen, ab un públich que no vol pas entendre lo que passa, que lo únic que li agrada es la varietat y lo únic que'l disgusta es veure sempre'ls mateixos personatjes sobre la escena, ab els mateixos vestits. Ja la vol la mateixa vianda servida pels mateixos criats; però volla vianda ab altra mà, y'ls criats ab altra casaca.

D'aqueixa gran falta, la més grave sens dupte de quantas se'n han comés, n'han nascut altres de més ó menos bulto qu'acaban de matar al Teatre Català, divorciantlo cada dia més del públich veritable.

Fixeu-vos en las decoracions y demés detalls de

escenografia é indumentaria, y veuréu que'l Teatre Romea, sense tenir pera res en compte'ls progressos qu'aquellas arts complementarias han realisat en els últims temps y lo molt y bo qu'ha après el públich d'ellas, ha permanescut en els llims del estancament, si per cas no ha tornat enrera, puigqu'encara avuy recordém tots ab fruició, per lo que respecta al modo de vestir y caracterisarse, aquells bons temps d'en Fontova y la Mirambell; per desgracia del art català en mala hora desapareguts.

També'n tenen la culpa d'aixó las societats, puig que per ellas y sols per ellas se trevallá en el Teatre Romea y no es pas difícil acontentarlas; per sa indiferència en primer lloch, y perque en definitiva troban qu'encara està tot millor que quan ho veyan en son local fet per aficionats y per els dels bolsos.

Passém ara als actors, y veuréu la pernicioso influencia que sobre d'ells exerceixen las societats, influencia que'ls desencoratja, els abarragana y'ls momifica insensiblement al sentirse aclaparats pel més terrible dels frets: el de la indiferència.

Ja no's troban devant d'un públich anónim, de un públich verdaderament aficionat, de naturalesa complexa é indefinida, ab todas sas incongruencias é intemperancias, sas vacilacions y sos capritxos; públich al qual solzament ab l'art, l'art suprem de la declamació y de la dicció armoniosa y correcta, logran conquistar y ferse seu, á costas de trevall y estudi continuat, trevall y estudi que sols imposa la fe en un auditori intel·ligent y entusiasta que premiará ab son aplauso espontani els resultats obtinguts en tan meritoria tasca. Ja no s'hi troban, no, devant d'aquell públich, sinó devant d'un públich conegut, ben definit, indiferent, faltat d'entusiasme y per naturalesa rutinari. Bé prou qu'ho sab el primer actor, y el barba, y el galán jove, y la dameta y tots; bé prou qu'ho saben lo que li agrada al seu públich; una per una las coneixen todas las caras, tots els gustos y aficions dels seus amichs vells y complascents; bé prou qu'ho saben com els han de dir els *acudits* pera fer riure á la jovenalla, y las frasses sentimentals pera fer plorar á las matronas d'anima senzilla; bé prou qu'ho sab el *traydor* ab quin gesto y quina mirada esglayará á n'aquellas tres criaturas que van sempre al palco número tants. Y com que tot aixó, y altres cosas, ja ho saben, no necessitan saber res més, y de mica en mica van perdent las sevas bonas qualitats innatas en lloch de perfeccionarlas per medi del estudi y de la observació, acabant en definitiva per contribuir de rebot á la corrupció d'aquell mateix públich á qui, com á tot públich, els juns ab els autors tenian obligació d'educar y guiarlo sempre en avant pel camí del bon gust y de la bellesa.

Aquí la teniu la situació desesperada en que's troba avuy el Teatre Català. Reclós en un local que cada dia respon menos á las exigencias del art y dels auditoris moderns, monopolisat per un públich rutinari y sense ideal artístich, descuidat y tal vegada desdenyat per la majoria dels autors que no troban recompensas ni moral ni materialment sos esforços en bé del art, y per ultim, menyspreuat pels mateixos actors, convensuts de la inutilitat del trevall fet per una concurrencia insubstantial, incapassa de compendrel y apreciarlo.

¿Hi haurá algú qu'aixequi la bandera que jeu per terra d'aquell teatre en descomposició? Nosaltres estém convensuts de que sí; nosaltres creyém que un dia ó altre sortirà un nou *Pitarra* pera dur á cap empresa tan gloriosa. Veritat es que s'ha de fer una verdadera revolució, que's corren molts perills si's fa mal fet, mes també es veritat que, si hi ha fe, constancia y entusiasme, á la llarga's reculliran els fruyts més dolços á que pot aspirar l'home en la terra: l'admiració y l'entusiasta aplauso de la patria reconeguda.

Y de que'ls resultats han de correspondre á nostras esperansas no se'n pot pas duptar, si tenim present que's disposa de la *primera materia*, dels elements essencials, únics que no s'improvisan. Efectivament: si'ns fixem en els autors, trobarem que no'n mancan pas. Molts n'hi ha, dels que contribuïren á donar esplendor al Teatre Catalá en sos bons temps, qu'encara escriuhen y encara treballan; molts n'hi ha que, si se'n han deixat, es per descoratjement; y en fi, n'hi ha molts y molts en aquesta numerosíssima aixam de la joventut intelectual catalana, que, més ó menos extraviats en sas tendencias, tenen condicions excepcionals pera donar díes de gloria á la nostra escena. Y tots junts sols esperan el crit d'*alerta*, y'l dia qu'aqueix se dongui, respondrán al entusiasme y la fe propia dels verídics artistes.

En quant als actors, tampoch ne faltan. Dintre del mateix Teatre Romea n'hi ha una pila de bons, que podrien formar un quadro de companyia escullit, unintse ab altres que s'esgarrían per eixos mons de Deu, desorientats y corromputs per las barrejias incestuosas d'idiomas y gèneros completament oposats; barrejias á que'ls obliga la falta d'estabilitat que'ls hi procuraria una empresa formal. Y dihem que podrien formar un excelent quadro de companyia, porque (no'ns cansarém de repetirho) els principals defectes qu'avuy tenen y que ja havém senyalat, son fàcils, molt fàcils de corregir ab estudi, treball y estímulo.

Y finalment: en quant á local, no'n faltan pas de teatres á Barcelona. Tenim el Principal y si no servís, bé prou que se'n trobaria un altre, que com á teatre pera declamació está á bona altura, de condicions acústicas sorprenents, ab sala elegant y confortable y ab un escenari espaiós que compta ab tots els elements necessaris pera satisfer las més extremadas exigencies que la moderna escenografia pugui demanar.

Sols falta, donchs, un home, y qui diu un home, diu una empresa, una entitat qualsevulga que, al entusiasme y fe indispensables, uneixi'ls elements econòmics necessaris pera realisar una obra en la que, si bé al principi hi trobaria entrebanchs y dificultats, en definitiva fins li resultaria un bon negoci.

Nosaltres estém ben certs de que, per aqueixos ó per semblants camins, la regeneració del Teatre Catalá seria un fet avans de poch anys; y n'estém certs peraquella rahó tan senzilla de que hi ha coses que s'imposen fatalment; y puig el Teatre Catalá no pot pas morir y avuy s'ofega, forçosament té de revire, coincidint sa resurrecció ab el despertament de totas las energias de la rassa catalana, despertament del qual ja's notan els signes precursors.

Aquí hauríem de dar fi á aquest lleuger estudi; mes no ho farem sense recordar un projecte que, iniciat, si no'ns equivoquem, per un distingit juriscònsult y home molt entés en assumptes teatrals, podria, si's portés á cap, ser la solució més natural, més lògica y al mateix temps d'èxit més probable y durader, pera'l problema que'ns ocupa. La solució es la següent: que l'Ajuntament de Barcelona, ja per compra, ja per arrendament á llarch plasso, s quedés ab el Teatre Principal y'l convertís en Teatre Catalá, com á París hi ha la Comedia Francesa y á Madrid el Teatre Espanyol.

No entrarem á estudiar la organització que se li hauria de donar, la forma en que l'Ajuntament podria cedir el teatre, las garantias que's tindrian d'exigir als concessionaris y tantas y tantas qüestions que tan intima relació tenen ab el porvenir de dit Teatre Catalá, com per exemple la creació d'una ben montada càtedra de declamació y dicció. No disposém d'espai ni tenim competencia pera estudiar, ab el deteniment y el discerniment deguts, assumpte de tal trascendencia. No faltaria qui ho fes si l'Ajuntament acullís la idea.

Nosaltres, y ab nosaltres tots els bons catalans, lo que voldríam es qu'en principi fos acceptada, y després ja donaria consells qui'ls pogués donar.

Mes no ho farà aixó l'Ajuntament, porque á la Casa Gran tenen altres mals de cap. No'n tenen pas poca de feyna corrent al darrera de las plomas d'aygua de Moncada, plomas que volan... que volan!... No'n tenen pas poca de feyna per arreglar las llistas electorals y per atendre á las exigencies dels cacichs màxims de Madrid y dels mitjans de Barcelona y dels mínims de la provincial... No'ls hi porta pas poch amohino'l tenir que contractar empréstits, presidir subastas, inspeccionar serveys, etc., etc... Y com que'n tenen tanta de feyna, no se'n poden pas ocupar d'aqueixas menudencias que'ls somnia-truys en diuen interessos morals del poble. Donchs, bé: escoltemlos á n'aqueixos polítics de tres dos quartos; escoltemlos y sentirem com parlan de la regeneració; de la regeneració que s'imposa, que's necessita, que ja s'inicia, que ja la tenim aquí... Desdixats! La regeneració s'ha de fer en las conciencias, en las costums, que s'han de moralisar, en la educació que's ha d'extendre, en el bon gust que s'ha de popularisar, en la rutina embrutidora, que s'ha de combatre com la lepra.

No volém examinar detingudament aqueixa qüestió, que'ns portaria molt lluny del nostre tema y que recomano al amic Martí pera sas notes barceloninas. Si tal qüestió hem tractat es porque (y aixó ho sab tothom) el teatre es una de las institucions que parlan més directament y més impresionan l'ànima del poble, y fàllàstima veure qu'al poble catalá, aficionat com poch al art dramàtic, no li queda més recurs, si vol veure obras y companyias dignas de sa cultura artistica, que esperar que vinguin del estranger, de Fransa, de Italia ó de Madrid, y mentres espera que vinguin, s'ha d'accontentar ab lo que troba, y lo que troba son las sarsueletas del *gènero chico* que'ns envian á carretadas desde'l Centre, com s'envian á Marsella las taronjas podridas desde Valencia.

Troba als antics saltimbanquis modernisats, qu'ab més lleugeresa, ab més refinament y tal vegada ab més trampa, actúan en uns locals rodons que'n diuen Circos. Y tot aixó que troba es desastrosos per ell, porque'ls teatres d'aquell *gènero chico* sols serveixen, generalment, pera excitar sa luxuria ab obscenitats dressadas de *chiste* qu'á dolls li abocan. Y en els circos, salvant raras excepcions, tots el *números* se componen d'exercicis que, si se'n treu el perill en que constantment está la vida humana, ó bé la presumpció dels sufriments qu'han degut suportar homes ó bestias per arribar á lluhir sas habilitats, no'n queda res. En els primers s'excita la sensualitat del públic; en els segons se l'ensenya á ser salvatge.

L'Ajuntament, donchs, qu'encara que no ho sia, tindria d'ésser el fidel representant del poble, y que com á tal té la obligació, no ja sols d'administrarlo, sinó també de dirigirlo y encaminarlo, s'hi hauria de fixar en totas aqueixas coses; y si s'hi fixés é hi dediqués una petita part del temps y dels recursos que'n altrás malgasta, hi contribuïria més directament á aqueixa regeneració que tant voldríam.

EMILI TINTORER.

«TRISTAN E ISOLDA» A BARCELONA

I

Al encarregarnos d'aquesta secció de la *Semana Catalanista*, volém avans de tot fer constar nostre propòsit. No venim á posar càtedra, no preteném imposar nostre radical criteri respecte al modo com deu exercirse la critica; però desitjém qu'arribi fins al públic una opinió més, procurant inspirarnos sempre en la veritat més absoluta al formar nostres judicis, y en la

més ferma independència al donarlos a llum. Per endavant ens despullém de tota mena de pretensions, sent l'únic mòvil que'ns empeny a una tasca tan dificultosa, la indignació produïda tot sovint en nosaltres pel poch respecte ab que's tractan y s'executen aquí las grans creacions musicals, particularment en el famós *Grrr...an* Teatre del Liceu, convertit ja fa temps en verdader bordell del art.

Proba ben recent y palpable la tenim en la profanació de que ha sigut objecte'l «Tristan» á Barcelona, profanació que per sa magnitud sols podem compararla ab la que's va perpetrar ab «La Walkyria» en la temporada anterior. Nostre públic creurá sens dupte qu'ha vist y sentit el «Tristan é Isolda» de Ricart Wagner, sent aixís que l'han enganyat per complet, donchs en lloch d'aquella immensa obra artística, li han donat sols una ridícula parodia, com ben clar fins els mateixos cartells ho confessan: «La OPERA de espectáculo TRISTAN É ISOLDA», qu'es un bon tros diferent del DRAMA MUSICAL, sin espectáculo, qu'en Wagner va compondre. ¿Qui n'ha tingut la culpa? Tots, ó casi bé tots els que hi han intervingut: la Empresa y el director artístich, el mestre Colonne, tots els cantants (excepte feta de la senyora Adiny), el director d'escena, el dibuixant dels figurins y el pintor escenógrafo. Anem per parts.

La Empresa, al acoblar els elements necessaris pera posar en escena l'obra de que parlém, ha començat un munt de disbarats, qu'en sa major part tenen per causa'l seu desconeixement absolut del drama wagneriá, en general, y especialment del «Tristan». ¿De qué ha servit aquell famós viatge á Alemania junt ab el director artístich senyor Soler y Roviro, que á so de tabals anuncia la premsa'l darrer estiu? ¿Es aixís com han vist allà representat el «Tristan»? Donchs, en vista dels fruits de la seva *promenade*, els hi va com anell al dit alló que diuhen els castellans: *Para este viaje no se necesitan alforjas*; y consti qu'aixó de las alforjas no es pas cap alusió.

Tant á Bayreuth com á Munich, podían enterar-se del módo com se tractan las obras de Wagner, podían haverse adreßat á en Fuchs, en Possart, ó molts d'altres, qu'ab molt gust els haurian facilitat un aplech de datos sobre *Inscenterung*, aixó es, la *mise en scene*, y la interpretació de dites obras; y per fi, en qualsevol llibreria ó magatzem de música podían haver adquirit la magnífica y utilíssima obra publicada per la casa musical Breitkopf & Härtel que té la propietat del «Tristan», ahont s'hi troban tots els datos indispensables pera representar aquesta obra, planos dels escenaris, fotografias dels personatjes, y una extensa relació de tots els trajos, feta en quatre idiomas, segons ho deixá establert el mateix Wagner. Y ja que la Empresa tenia'l propósit de confiar la direcció á un mestre de debó, prescindint per aquesta vegada dels *pastejeros* que tot sovint imposan las casas agavelladoras d'Italia, no calia la pena de deturar-se á Fransa pera contractar á un mestre qu'havia de comensar per estudiar l'obra, per ser la primera volta que la dirigia. Sense precisió de recorre á una de las eminencias de la batuta wagneriana com en Richter y en Mottl, hauria trobat en aquellas terras multitud de directors, qual contracta no es molt difícil, com Strauss y Kögel, que ja coneix nostre públic ventatjosa, ó d'altres com en Fischer, en Zumpe, en Weingartner, en Nickisch, y cent més, reputats en tot el món musical per son coneixement de las obras de Wagner, que venen dirigint desde llarch temps.

No més encertada ha estat la Empresa al contractar els artistes. Sols respecte de dos podem tributarli nostres elogis: la de la artista eminent que creá «La Walkyria» y que, axis mateix, ens ha donat una interpretació verament wagneriana de la Isolda, y la del mestre Marty, que, com á *substitut* d'en Colonne, ens ha fet sentir bastant

millor qu'aquest alguns passatjes. Però, en cambi ¿com va ocórrereli encarregar el difícilissim personatge de Tristan á una nulitat artística com en Cardinali, qu'es de las calamitats més grossas entre las moltes que fan l'*ofici* de tenor? Y aixó que un distingit músich catalá, qu'en un principi li ensenyava aquesta *particella*, deya molt seriament per tot arreu que sien Wagner pogués sentirlo á n'en Cardinali, l'proclamaría'l seu Tristan IDEAL (?). Pobre Wagner! Quántas xurriacadas repartiria entre'ls faritzeus que mercadejan ab las sevas creacions en aqueix gran casalt barceloní, qual desaparició tant de bé produhiria baix el punt de vista del progrés de la cultura musical en nostra ciutat!

En fi, en els próxims números anirém examinant tots els elements anti-artístichs, tant de teló endins com de teló enfora, qu'han intervingut en la darrera de las creacions wagnerianas profanadas á Barcelona.

II

El responsable de la execució de tota obra lírica es, en nostre concepte, el mestre director y concertador, tant si's tracta d'una obra sinfónica ó d'una pessa de concert, com d'una ópera ó d'un drama líric. Fixantnos en aquest darrer, qu'es el que ara'ns ocupa, ben clar se veu que sobre'l director recau la tasca més important y, si té conciencia de la seva obligació, no han d'ésser poch els disgustos que l'esperin en un teatre com el nostre Liceu, ahont tothom se creu bo pera manar y ningú pera obehir, y en el que, á pesar de lo que anuncian els cartells d'abono, la direcció artística no existeix, ni jamay n'hi ha hagut. Per aixó, al venir per primer cop aquí un mestre *no italiá*, es á dir, un mestre acostumat á pendres l'art una mica en serio, se troba tan perdut en mitj d'aquell indescriptible desordre que regna en lo que deuria ésser temple de la música, que devant de las exigencias y fins estúpides imposicions d'uns y altres, Empresa y propietaris, músichs y cantants, sols pot triar dos camins: llençar en el primer ensaig la batuta pel cap de tots y entornarsen l'endemá mateix á la seva terra, ó bé transigir ab tot, passar pel capritxo qu'imposa tanta ignorancia y tanta vanitat plegadas, y, en un mot, deixar fer á cadascú lo que li dongui la gana. Tal li va succehir á n'el pobre Mertens en aquell calvari tan tremendo qu'hagué de passar avans de fer, ó millor, de desfer «La Walkyria», y altre tant podem dir d'en Colonne ab el «Tristan», sinó qu'aquest, més práctic en semblants embolics, va tirar al dret, y en sols sis dias va deixarho tot llest, perque segons ell, «lo que no va bé ab deu ensaigs, tampoch hi aniria ab vint». Ell ja ho va coneixe tot seguit que, ab els elements de que disposava, la emoció artística no la produhiria pas, puig d'aquells cantants devia rebutjarsen, en conciencia, la major part, y de aquella orquesta tan *desguilarrada* molt poch de profit ne podria treure; mes, ab tot, va faltarli abnegació pera sacrificarse avans qu'autorissar semblant profanació, pot ser perque comptava ab la ignorancia del públic, ó tal volta per no ferse prou carrech de la magnitud de la creació que anava á espatllar.

No'ns mena la intenció de posar taras en la justa anomenada que'l mestre Colonne arréu s'ha conquistat. De bon grat varem aplaudir-lo en els concerts de la Quaresma passada, quan ab sols un parell d'ensaigs ens doná una interpretació tan brillant de la original y complicada «Sinfonia fantástica» de Berlioz, y ara com alashoras li reconeixem un domini extraordinari del *métier* per enqueibir en el cap dels músichs tot un munt de solias en unas quantas llegidas, per *emmollir* ab la major rapidesa l'obra més enrevessada, pera despertar als músichs de son habitual ensopiment y, arrossegantlos ab l'encís de sa excelent batuta, treuren efectes tan atrevits com brillants, y pera fascinar al públic ab la seva *pose*, qu'á

forsa de dominar com cap altre, li escáu com la cosa més natural, ensem s'atén en ordre molt secundari a la part interna de l'obra, a las bellesas de sentiment y poesia que d'ella's desprenen. Per això ha sigut sempre Berlioz son compositor predilecte, alcansant els grandiosos èxits que l'han convertit en verdader apòstol de sas obras, avans sense motiu tan menyspreuadas; y per aqueixa rahó també li neguem qu'estigui de bon tros al mateix nivell interpretant a Wagner. Aquest requereix altras qualitats molt diferents y sobretot un estudi tan llarg com fondo de las sevas obras, que no hem trobat en l'audició del «Tristan». No es lo mateix dirigir un concert que posar en escena un drama líric, com diferencia hi ha de las arduas concepcions del revolucionari francès, a las inspiradas creacions del geni alemany.

En la interpretació de «Tristan é Isolda» hi hem notat, en primer lloch, gran manca de sentiment y d'espontaneïtat en els executants. Tòthom lleia, tòthom feya'ls possibles pera dir las notas escrites en la partitura; però poch ho expressavan, ningú ho sentia. Y encara que prou sabem qu'això està en la *pasta* dels músichs, no hi ha dupte qu'en gran part pot no obstant contribuir el coneixement y domini que'l mestre tingui de l'obra que dirigeix. L'obra ha anat, per lo general, bastant concertada, bastant justa (exceptuant algún passatge, com el final del primer acte); però no hi hem trobat la expressió, el clar obscur, la dicció que requereix cada frase musical. Sempre las eternas mitjas tintas, sense creixe fins arribar al triple fortíssim, ni descendir al triple pianíssim qu'en Wagner tant sovint senyala en la partitura, y sense fer apenas cas de las claus que casi en cada compás donan al músich la mida de la expressió.

La hermosa página del preludi, es la primera mostra de lo qu'estém afirmant. Tota aquella maravillosa explosió de sentiment que, continguda en principi ab els temas de la *declaració* y del *desitj*, esclata en potent *passió declarada*, fins á convertirse en *dolor amorós*, qu'ha d'arribar sempre que'ls intérpretes tinguin cor pera sentir-la, no'ns ha produhit cap efecte, á causa en primer terme de la falta d'expressió dels violoncelos, y de la poca sonoritat dels instruments de fusta, principalment del oboe, que més que oboe, sembla una canya. Ni'ls motius del *desitj* y la *mirada*, ni'l característich del *deslliurament*, han sigut expressats ab justesa, y molt menys encara la graduació del *creixent* fins arribar al esclat culminant de la *passió* en el poderós *fortíssim*, que nostra orquesta no ha dit jamay. La cansó del mariner, al descorrer la cortina, ab que Wagner descriu tan magistralment l'anyoransa de la patria, la hem trobat deslligada y duta á temps molt més lent del degut, fins á convertirse la melancolia en verdader ensopeïment. Aixís mateix hauríam desitjat un moviment més rítmich en el motiu del *viatge*, qu'es essencialment descriptiu, y més ànima, major furor al expressar la orquesta la cólera que acompanya constantment las imprecacions de Isolda. Y en la valenta cansó de Mordred, al acompanyar la orquesta ab cromáticas la frase de Kurwenal, no eraps petita la confusió entre barítono, director y orquesta, sobretot el metall; y ja que no podían ajuntarse de nou en el tradicional *calderó* de las óperas, havíam d'acabar ofegats per la represa que de la esmentada cansó fan els tripulants ab uns crits tan fora de to com ja es de costum en aquell teatre.

Com més avansa l'acte, més van creixent els errors en la execució. La entrada de Tristan en la cambra, produheix una emoció tan gran, una impressió tan fonda, qu'ab dificultat té d'esborrar-se á qui l'ha sentida tal com s'ha d'executar. La majestuosa frase de la *venjança* deu atacar-la'l metall ab energia, d'un modo estrident sense incorre en dissonancia, obrir-la en un *molto crescendo*, y sostenir aquesta nota durant sis compassos,

en els que s'intercalan els acorts soptats ab que tota la corda al unísson retrata fidelment la resistencia y'l temor de Tristan. L'efecte es colossal, si'l director sab arrossegar á l'orquestra ab sa batuta y (siguem també imparcials), si pot disposar de millors instruments y professors que'ls qu'aquí se li han donat, per qual motiu la grandiositat d'aquesta escena ha passat casi desapercibuda. Y lo que dihem d'ella podém aplicarlo també al moment suprem del acte: la beguda del filtre. Impotent la paraula humana pera descriure la situació dels dos amants després d'apurar lo qu'ells imaginan brebatge de mort, la poesia cedeix alashoras son lloch á la música, y aquesta ompla á maravella'l seu fi. En el paroxisme del deliri's reproduheix en la orquesta tota la part capital del preludi, y aquí es ahont més que may hem trobat á taltar el sentiment, la *passió*, l'anhel, l'ardor amorós en qu's reflexa la tremenda lluyta dels amants fins á esclatar en aquell efecte sublim de sensualitat y de renunciament. Heus aquí com en Colonne, el mestre dels efectes, resulta fret, sense donar color á aquesta hermosa página, perque no n'está prou impregnat, perque no la sent la emoció que s'apodera de l'ànima dels protagonistas.

Y arribem al quadro final, en el que'l desconcert ha anat encara més enllá de lo imaginable. No sembla sinó qu'en el vaixell, en comptes d'un motiu de joia, com es l'arribada al port, hi ocorre un abordatge; com si, en lloch de la nau real, s'hi atansés un barco pirata. Tant en la orquesta com en la escena, cadascú la enfila pel seu cantó, y el desgavell més formidable's fa amo de tots. Cantants, coristas y músichs, converteixen la situació en un verdader embolic de cordas que corona dignament la *fanfare* de dins de la escena, sortintse de to y de temps en el moment de caure'l teló.

¡Quín final! Senyor mestre Colonne: ¿aixís ha cregut vosté honrar la memoria del Geni?

III

La execució del segon acte ha sigut encara més desdixada que la del primer, per rahó de la major grandiositat que'l drama líric va adquirint, la que posa més de reüllu l'ineptitud de sos intérpretes. Las *fanfares* qu'en el comensament de aquest acte anuncian l'allunyament de la partida de cassa, son altra prova de lo qu'estém afirmant. Aquellas senzillas quatre notas, aquella deliciosa melodia que'ns arriba de lluny, portada pel oreig, ni un sol cop hem pogut sentir-la ab claretat y justesa en nostre teatre. El so dels corns deu anar debilitantse per gradacions, fins apagar-se, ensem que's va allunyant la expedició; però ha succehit tot lo contrari, puig á cada represa's sentien de més á la vora. Es un nou efecte d'acústica'l d'aquests quatre *trompas* de dins l'escenari, que'l mestre director no hauria degut tolerar. En la primera escena, entre Isolda y sa serventa, hauríam desitjat més dolura y tendresa en la orquesta, particularment al expressar els motius d'amor y d'entusiasme plegats, y sobre tot un major cuydado del director en no ofegar la veu dels artistas, que casi bé's feya imperceptible. Y al fer Isolda la senyal convinguda ab son amant, ha mancat per complet la creixent *exaltació* que la *impaciencia* produheix en la seva ànima fins esclatar l'*extàs* ab un potentíssim efecte que, com tants d'altres, el mestre Colonne s'ha deixat en el paper.

Per aquest motiu l'arribada de Tristan ha resultat freda, sense color ni expressió. L'efecte que produheix aquella tormentada de melodia, aquell desbordament de la *passió* sempre creixent en la orquesta, es, interpretat com l'autor ho concebi, intensíssim. Donchs aquí justament, al enllassarse Tristan é Isolda en aquella sublim abraçada y prorrompre en sos apassionats transports amorosos, es ahont més clarament s'ha vist lo poch que'l mestre concebia l'obra, y lo menys

encara que la sentia. La lentitut extraordinària ab qu'en Colonne la porta, destrueix tot l'efecte de la situació; y que la rahó es nostra ho ha demostrat el mestre Marty al conduhirla ab una expressió y un relléu bon xich diferents del seu predecessor. En el transcurs d'aquest immens dialèch amorós qu'omplena gran part del acte, hi hem trobat mancament d'unitat, es a dir, de compenetració entre'l drama lirich y sos interpretes, majorment al arribar la hermosíssima invocació a la Nit, qu'ha quedat despullada del misteri encisador que deu envoltarla: aquí més que may se requereix en el director la identificació absoluta ab el pensament del músich, pera transportarnos a las regions ideals en que s'enfonza l'amorosa parella. Si bé, en quant al temps, es aquest un dels trossos qu'hem trobat més ajustats, no podem dir altre tant del treball de la orquesta, que deuria haver sigut molt més delicat y suau, com gronxant las encisadoras frasses d'aquell cant sublim, y fent destacar més netament, sense sortir del pianíssim, la successiva aparició de tots els temas. Entre'ls instruments qu'han contribuït a destrossar aquest passatge, hem de donar la preferència, ademés dels violoncellos, a tota la fusta, especialment l'oboe, però més que tots encara han descarriat las arpas, manejadas per dugas bonas senyoras que, entre bacayna y bacayna, quan se'ls hi presenta un tros per *esgar-rapar*, el deixan que ni'l seu autor el coneixeria.

El cant d'alerta de Brangiana ha sigut portat, creyem que per exigències de l'interprete, a temps moltíssim més viu de lo degut, destruint tot l'ambient poètic; com tampoch hem comprés la precipitació del mestre en la entrada del cant de Mort. La primera frasse del tenor en aquesta darrera part, tal com la porta en Colonne, desnaturalisa per complert el sentit d'un tema tan hermós, y al mateix temps ha de fadigar en gran manera al cantant. Els variats matisos de la orquesta en aquest cant, qu'expressen la felicitat, la unitat eterna y las supremas delicias, han sigut dits ab molta confusió, sense destacar quan, al passar d'un instrument al altre, s'entrellassen fins al infinit. Y en quant al grandios *crescendo*, que clou aquesta escena ab el desbordament de l'ardor amorós, hi ha mancat tot: la expressió, la forsa, la claretat, el sentiment, el clar-obscur; tot ens ho han quedat a deure. Nostres músichs no poden sentirlo de cap manera aquest ardor amorós, y menys encara ferlo creixe fins a son grau extrém, perque per aixó es menester un'altra pasta, no tenir buyt el lloch en que Deu hi posà'l cor, y quan la batuta demana ànima, sentiment, donar lo poch que's tingui, sense pensar en el funeral ó l'ensaij de l'endemà, ni en l'excés de treball que la execució de l'obra de Wagner els proporciona.

IV

Tot quant hem censurat relatiu a la desgraciada interpretació dels dos primers actes, es poch devant de lo qu'hauríam de dir referent al tercer. La major grandiositat que va prenent la tragedia, fa que las dificultats sian més grossas pera férnosla sentir com es degut; aixís es que, sense tenir d'amohinar-se gayre, els executants n'han fet un complet desastre. El lloch d'honor correspon al tenor, qui ab un atreviment sense exemple ha malmés la terrible agonia del héroe, la escena més grandiosa de l'obra, que ab tal execució ha esdevingut ridícula. Mes deixem per ara al di-voy, que prou li arribarà'l seu torn, y acabem ab el mestre.

L'hermós prelude del tercer acte descriu magistralment la escena que'l segueix, y'ns dona, per endavant, la sensació de la fatalitat y la soletat qu'envoltan a Tristan, com a conseqüència de la privació d'amar, a que'l condemna son voluntari desterro. Y què malament ho ha expressat tot aixó la nostra orquesta. En particular la escala ascendent ab que'ls instruments de corda reflexan la

soletat, el mestre devia haverla conduhit ab més dolura y sobretot més *pianissimo*. Però'l disbarat principal, ha estat en la sentida *melodia trista*, aquesta bella página que tan diferent efecte hauria produhit si hagués sigut ben executada. Y aquí preguntem al senyor Colonne: ¿Qui'l ha autorisat pera fer tocar al oboe lo qu'està escrit pera corn inglés, segons marca la partitura? ¿Pot tolerarho aixó un mestre serio? Es menester no tenir orelles, tot y mereixent durlas ben llargas el que autorisi semblant profanació. En prova de nostra afirmació, recordarem l'efecte ben distint que produhi aquest prelude al executar-se per primera vegada en els memorables concerts d'Indy, quan un solista vingut exprés, un veritable corn inglés, interpretà l'esmentat prelude d'un modo perfecte. Donchs lo mateix devia haver-se fet ara: si aquí no's trobava aquest instrument, podia enviar-se a buscar, puig no creyem qu'aixó fes quebrar a la Empresa; y com aquesta es inconscient en tot lo relatiu al art, la culpa recáu sobre'l director qu'ho ha tolerat. Y per altra part, gayre bé no es possible trobar un músich pitjor que l'en-carregat de l'oboe. Cada vegada que la trista melangia, que tot sovint apareix durant l'acte, havia de reproduhir son desolador plany, nostra desilusión no podia ser més grossa al sentir espalladas las notas de més sentiment de tota la partitura per un instrument que, com ja hem dit, millor que oboe semblava una canya.

Durant el transcurs del acte, l'treball orquestal ha resultat bastant confós. Els dos nous motius qu'apareixen en la primera escena'ls hem trobat invertits en quant al temps respectiu: el de *Kareol* que simbolisa las alegrías de la joventut de Tristan, els records dels jochs de sa infantesa en aquell mateix terror patri, té de dir-se a temps viu, joganer, com un scherzo, y no pas del modo deslligat y feixuch com aquí l'hem sentit. En cambi, en el de *jubilació* la orquesta n'ha fet massa, puig a forsa de corre perdía del tot el tema son ritme y quadratura. Y aixó es una de tantas probas del desconexament de l'obra en sa essencia, en el valor poètic de cada frasse musical, sense qual estudi no's pot fer altra cosa que dur el compás.

Al sentir-se la *melodia alegre*, ab que'l pastor anuncia l'aparició del vaixell de Isolde, el mestre director ha arribat ab sas tolerancias fins l'últim extrém. Executa la esmentada melodia la mateixa caramella del pastor que fins alashoras havia fet sentir la cansó planyidora. Donchs, bé: el mateix corn inglés qu'avans no han reparat en substituir per un oboe, ara'l cambian per un cornet ab sordinal produhint el més deplorable efecte. ¿Qui dels qu'han anat a veure l'òpera, no ha sentit aquella verdadera trompeta de fira? Sapi-gan, donchs, qu'alló no ho va escriure en Wagner, que sols aplica'l cornet ab sordina a las escenas del xibarrí dels *Mestres cantors*. Y vegi qualsevol que coneugi abdugas obras, si'ls extrems son oposats. Mes, un cop resoltos a esmenar la plana al autor, no ve d'un pam.

Arribem a la escena final, a la grandiosa mort de Isolde, que'ns ha produhit un efecte (baix l'aspecte musical) molt inferior al d'alguns concerts en que l'havíam sentida. En Vincent d'Indy, l'Strauss, en Kögel, ne varen treure molt més partit dels nostres músichs al ferlos dir aquelles sublims armonías. En el Liceu la grandiositat de la música ha desaparegut, perdent tot el colorit, tota la forsa d'expressió que requereix aquest tros. Lo que varem dir al parlar del cant de Mort en el segon acte, podem aplicarlo aquí novament, però la falta d'expressió y sentiment en la orquesta s'ha posat encara més de relléu, per ser el fragment més conegut. Hi havia que veure'l fàstich ab que'ls músichs la deyan aquesta mort de Isolde, després de més de tres horas interminables de rascar y bufar, cobrant pel treball lo mateix que pera tocar «La Bohème». ¡Vaya unas bromas que gastava l'estrafalari mestre alemany, el músich del soroll y la trompeteria, pera tapar la falta

d'inspiració! ¡Y que'n diríam de coses sobre aquest tema, si no fos sortirnos de lo qu'ara'ns ocupa! Aném, donchs, á liquidar d'una vegada ab el mestre Colonne, que ja fa dias ens va abandonar, y deixém per altra ocasió als nostres músichs, que, no moventse d'aquí, prou que'ls haurém de patir encara.

Resumint lo qu'hem exposat, podém afirmar que'n Colonne, mestre molt apreciable pera la direcció de concerts sinfónicos, sobretot en sa especialitat de la música de Berlioz, no serveix pera dirigir óperas, y molt menys pera *dramas musicals*, éssent casi absolut son desconeixement dels wagnerians, si hem de judicarlo per el «Tristan é Isolda». Apart dels defectes que li hem anat senyalant, n'hi ha un de principalíssim que confirma lo que dihem, y que tot el públich, sense necessitat de coneixre l'obra, ha pogut molt bé apreciar. L'únich objecte, la sola atenció d'en Colonne es la seva orquesta; tot lo demás, de teló endins, el té sense cuidat. Els cantants quedan desamparats per complert, abandonats al seu propi impuls y al coneixement que tinguin de la seva part, y, en conseqüència, quan no han fet un fondo estudi de Wagner (com el qu'ha demostrat la senyora Adiny), entran y surten al seu plaer y's perden, com ha succehit repetidas voltes. Per altra part, aquest abandono dels cantants fa que la orquesta soni moltes vegades més fort de lo que seria menester pera que, no ja'l cant, sinó fins la lletra arribi al públich, y encara que ja es costum en nostra terra no entendre un sol mot de lo qu'expressan els artistes d'ópera, pocas vegades s'ha posat tant en evidència aixó com en el «Tristan». Els recitats de Isolda en el primer acte, el final del mateix, tota la escena de Isolda ab Brangania y gran part del diálech amorós del acte segon y sobretot la escena de l'agonia de Tristan, no'ns deixarán mentir. Si en Colonne hagués estat compenetrat de l'obra, podia haverho evitat, si no del tot (puig en aixó també influheixen las condicions acústicas de la sala), al menys en gran part, supeditant el treball orquestal á las exigencias del diálech: y en aixó hi ha que reconeix que'l mestre director no hi entenia res. En cambi, una de las millors qualitats del mestre Marty ha sigut la de posar un xich més d'atenció al escenari, y recullir, en lo possible, las freqüents descarriladas dels cantants, sense perjudici d'haver demostrat també un major coneixement de l'obra y portat alguns fragments més á son temps degut. Entre aquests fragments pot citarse com á més notable tota la primera part del diálech amorós del acte segon. Per lo demás, la execució portava'l pecat de naixensa y no ha pogut separarse gayre del camí senyalat pel mestre que va ensajarla.

Restans, per acabar ab el director, senyalarli una falta y atreviment que no li perdoném. Ens referim á las supressions qu'ha fet en l'obra. Molt hi ha per dir referent á aquesta costum, puig s'ha fet corrent en nostres teatres tallar trossos y més trossos de las concepcions wagnerianas; però limitemnos per ara al «Tristan». De tots els *dramas musicals* qu'en Wagner va compondre, es aquest l'únich en que l'autor ha autorisat (per excepció, puig era enemich de las supressions), que s'en tallés algún tros pera no fatigar ab excés l'atenció del espectador, y per tal motiu va senyalar el mateix dos supressions úniques en la partitura: una en el diálech amorós del acte segon, ahont autorisa pera tallar cent quatre compassos, y una altra en l'acte tercer, que comprén xexanta nou compassos. Donchs aquests cent setanta tres compassos, el mestre Colonne, á pesar d'afirmar molt seriament qu'ell no faria altrás supressions que las autorisadas per l'autor, els ha aumentat fins á vuycents trenta tres, que son els que s'han donat de menos en nostre teatre. En la primera part del diálech amorós la supressió ha comensat al apareixe'l motiu del *Dia*, desnaturalisant per complert l'efecte ideat per l'autor, puig suprimi-

das per complert las imprecacions que l'amorosa parella dirigeix al *Dia*, desapareix el contrast ab l'himne d'invocació á la Nit, antitessis d'aquell. Aquí ha tallat el director d'un cop trescents vint y un compassos: pocas páginas després, vuytanta cinch compassos més: y en la escena del rey Marke uns altres cent vint y quatre compassos, que creyém son absolutament indispensables pera que's compregui bé aquest personatge. Y en l'acte tercer, l'agonia de Tristan hem hagut de sentir-la á glops, puig n'han tret per un cantó cent onze compassos, després cent vint y nou, més avall trenta vuyt, y últimament vint y cinch. Dirán alguns, y no sense rahó, que per haver de soportar els brams que'ns prodigava en Cardinalli, encara s'ha tallat poch; però posats á fer feyna, lo millor era suprimir tota la escena; morint al aixecarse'l teló, tots hauríam sortit guanyant. Mes, entre tants disbarats, el més gros es el penúltim dels citats, que té lloch quan Tristan queda sol en escena. Aquells moments son indispensables pera donar temps á Isolda de pujar desde'l barco al castell, y acostarse lo més possible á la realitat dins de las conveniencias escénicas, que, suprimintne trenta vuyt compassos en un temps relativament curt, han quedat molt mal paradas. Probas son totas aquestas del poch estudi que'l mestre Colonne ha fet del drama wagneriá, que, junt ab las qu'hem anat apuntant, venen á demostrar cómel·l ha sigut el primer y principal responsable de la desastrosa execució que á dit drama ha capigut.

Y ara, aném cap á dins del escenari.

JOAQUIM PENA.

POESÍAS

LO LLIRI BLAU

Del lliri blau las fullas
pel riberal aixut
lluheixen com d'espulas
d'un tros de cel caygut.

Del sol morent hi juga
totjust l'últim consol;
quan l'ombra se'l enduga
la nit li farà'l dol.

La nit... quan ella esllori
sa relleitor suáu,
será un llagrimatori
lo front del lliri blau.

A. BORI Y FONTESÁ.

CANTS DE JOVENTUT

ELL

Vina á apagar ma set d'amor, oh dona,
y aquest atany de goigs;
qu'escolti jo ta veu amorosida;
que'm cremin tas miradas com el foch.
Ton cap vora del meu... que m'esborroni
ton coll al refregarse ab el meu coll;
y ajunta als meus tos xardorosos llabis
y acosta ensemps ton cor sobre mon cor.
Si ab tos brassos, mon bé, per sempre'm lligas,
si ab tos cabells cubreixes el meu cos,
si nostra sanch, bullint, glateix alhora,
y en nostre himne de goigs

ahora hi prenen part tots els que saben
 qué es estimar al món,
 ¡qué hi fa'l menyspreu dels pobres que no esti-
 aquests tísichs del cor! [man,

ELLA

Si la forsa tens tu y jo la hermosura
 y soch per tu un tresor,
 subjectam á ton pit. Forsa y Bellesa:
 no té atributs més grans la Creació.
 Subjectam á ton pit... Bellesa y Forsa
 unintse per l'Amor.

Deu t'ha fet mon senyor; soch tota teva;
 gosém plegats sens embrutirns, espós;
 gosém plegats: com els aucells som lliures:
 gosém com els aucells el nostre amor.
 Aspirant al bé etern sem nostra vía:
 si soch Eva, es l'amor ma redempció;
 aspirant al bé etern gosém la Vida
 mirant de fit á fit al Creador.

Lluís Vía

AMUNT SEMPRES

Alsém el vol, germans.
 Alsemnos en l'espai
 pera enfortir las alas.
 En terra no hi mirém:
 á terra hi ha las serps
 qu'empresonan y aturan la volada.

Mirém l'espai qué pur!
 Mirém quin món de llum,
 de blau de mar y porpra!
 Encisa fort y ull-prenl...
 Pujém, germans, pujém
 sens parar may, per esgrahons de bromas.

Aném al camp fecond
 de Ciencia y Art, que'l sol
 tot'hora petoneja.
 Allí's respira á pler...
 Pujém, germans, pujém
 els que'ns sentím artistas y poetas.

Ben lluny de son verí,
 el món veurem petit
 fruhint la eterna orgia.
 Pujém, germans, pujém
 á treballar ab fe
 pera donar al món la nova Vida.

Sufrím, sufrím, germans:
 sufrím dolors qu'al part
 li duhen l'avansada.
 Mes, no: no abortaréml...
 Pujém, germans, pujém
 pera cridar: La Terra es deslliuradal

J. PUIG Y FERRATER

FRAGMENT DEL «RAMAYANA»

—Ni'l trobarne tan lluny dels que m'estiman,
 ni la perdua, oh Sita! del meu regne,
 poden dar-me tristesa mentres miro
 el paisatge grandios que m'enlluherna.

Mira allá dalt, ahont sols hi puja l'àliga,
 com llú la neu, en aquells cims que's perden
 entre boyras divinas, destriantse
 cap á regions de llum que al home cegan.
 Las congestas d'eix rey de las montanyas
 s'esbadian avall com fils de perlas.

Y aquellas altrás serras qu'enllassadas
 están com els anells d'escolopendras,
 si llur cor es de ferro, llurs espatllas
 son verdejantas y de flors ben plenas.
 Mira com á las voras de las rocas
 á parellas las aus esvolategan;
 mira com las groguencas papallonas
 besan las flors, saltironant lleugeras;
 y als baobabs gegants, de l'auellada
 ¿sents el fresseig y cantadissa alegre
 mentres que dins la soca revellida
 brunz tot teixint el buch melós l'abella?...

La montanya es sublim! Sas fonts que cantan,
 sas cascadas, sas penyas, sas arbredas,
 sos murmuris, sas veus y sas complantas,
 sa vida y moviment, com molt s'assemblan
 á un elefant que sobre'ls prats revolca's
 ubriach dels fruyts silvestres de la terra!

¿Quí no's sent defallir á la bufada
 del ventjol enjogassat que'ns besa
 venint de las cascadas resonantas,
 de tants remors y tant misteri plenas?
 Mira la flor que quan la nit arriba
 llú com trémola flama d'una ofrena!
 Al sentirme en eix món, no sé'l que'm passa;
 mos somnis y esperansas se despertan!
 Qué bell, qué falaguer per mi seria
 poderhi passá ab tu la vida entera,
 lliure d'engunias y punxents desitjos,
 de la beguda amarga de las penas!
 ¡Cóm es vritat alló que'ls sabis diuhen
 als reys y á tots els grans que hi ha en la terra!
 —«Més dolça que hidromel es mil vegadas
 la solitud profunda de las selvas!...»—

Havent parlat aixís devalla Rama
 d'altivas rocas que cubreix la molsa,
 y mostra á sa muller las ayguas puras
 y la corrent suau del sagrat Ganges.
 Y'l gentil príncep d'ulls de flor de lotus,
 acostantse altre cop á sa estimada
 que s'assembla á la lluna esblanquehida
 quan surt entre las ombras dels boscatjes,

—Mira—li diu—las ayguas com s'esmunyen
 reflectint al seu fons á las estrellas;
 las illas verdas que'l seu curs deturan
 y de cignes blanquíssims en son plenasi...

Las ombrívolas voras cóm recordan
las grans covas del Deu de las riquezas!...
Aquí's sants ermitans pasan la vida
tot nodrintse de fruyts y arrels silvestres:
mullan son cos en la estació sagrada,
dormen demunt la molsa sempre verda,
enlayran á trench d'alba sas miradas
vers Llevant lluminós que'ls enlluerna,
y alsan al cel els amorosos brassos
y al Sol cántichs sublím's d'amor endressan!

Llavors enamorat el vent amoixa
boscurias y florestas, pradas verdas,
y esclatan vora'l riu d'aygua sagrada
aixams de flors que l'ayre atapeixen
de novellas aromas qu'embragan,
eixint de llurs corolas ben encensas!...
Y se sent el panteig de las montanyas,
y'ls fonaments del món al lluny cruixeixen!—

Traducció de

SALVADOR VILAREGUT.

TEATRES

ROMEA

LO COMTE L'ARNAU.

Sempre es perillosíssim, encara que's tracti de las obras dels grans autors, desenterrarlas; perquè una de dugos: ó bé's presenten tal com foren escrites, y la natural evolució del gust públic las perjudica, ó bé seli esmena la plana al mestre, á riscos de cometre una profanació. Els cartells diuen clar: «Llegenda trágica en vers original». Ho hem de creure, donchs, y creyentho no podem menys de dir que «Lo comte l'Arnau», es una gran equivocació d'en Pitarra. Ni té'l nirvi y la grandiositat propis d'una llegenda trágica, ni'ls versos casulans y'ls recursos vulgars y melodramáticos que l'autor empla, s'avenen ab la severitat y senzillesa de linias característiques del gènere.

No farém pas un estudi de l'obra, com era nostre propòsit, perquè tindríam de dir veritats massa amargues, y com nosaltres la respectem de debó la memoria del patriarca del Teatre Catalá, no dirém una paraula més sinó pera döldrens de que ab tanta lleugeresa s'hagi procedit al exposar á n'en Soler á rebre l'afront d'un fracàs pòstum.

En quant á la execució, sols podem dir que va estar á l'altura de l'obra. Els senyors Martí y Guaitart, sens dupte no saben que'ls *latiguillos* han passat de moda, y'n feyan uns que semblavan *trallazos*. El paper de Rosa li ve ample, molt ample á la senyora Sala, y'ls demés en general tindrian de fer exercicis de dicció, perquè son molt difícils de dir certs versos als que no hi té de faltar la entonació trágica. Sols la senyora Monner y'ls senyors Borrás y Soler, estigueren discrets en sas parts respectives.

Per acabar: nostra més entusiasta enhorabona al senyor Soler y Rovira. Totas quatre decoracions son dignas del mestre, revelant un coneixement de la escena insuperable. També s'han lluit de debó en Labarta fent els figurins, y la casa Vassallo Malatesta confeccionant els trajes.

En fi: puig la empresa de ROMEA ha fet un *cop de cap*, posant una obra ab propietat y riquesa, que no's desanimi. El Teatre Catalá'n necessita molts de *cops de cap*.

E. T.

TRISTI AMORI, drama en tres actes de Giuseppe Giacosa.

Contan que un dia's presentá á n'en Dumas, fill, un jovenet, demanantli assumpto per un drama. — ¿Assumpto? — digué en Dumas. — Aquí'l teniu: Un marit y sa muller, un amant d'aquesta y descobriment del adulteri. Però, — afegí — l'èxit correspondrà al vostre talent. — En Dumas volia dir ab aixó, qu'en tot assumpto, per vulgar, per adotzenat que sia, hi ha pasta pera fer un bon drama. La qüestió es tenir talent. Y aixó'ns ho demostra en Giacosa al tractar en son drama «Tristi amori» el tan gastat problema del adulteri.

Un comte vell, un cinich, un home de vida crapulosa, té un fill, Fabrici, honrat y de molt talent, qu'está de passant ab un advocat. Som á casa del advocat, qui s'estima molt al seu passant, com s'estima molt á sa esposa, Emma, ignorant las íntimas relacions que á Fabrici la lligan. Ningú sospita aqueixas relacions; mes el comte, á qui la resistència de son fill á casarse ventatjosament (lo qual el treuria á p'ell d'apuros), ha fet cavilar molt, ho descubreix al fi, y en una escena hermosíssima, ab insinuacions primer, y ab amenassas després, demana á Emma que l'ajudi á vencer la resistència de son fill. Es una escena feta de mà mestra. El comte, ab una finura y una intenció que retratan maravellosament son vil caràcter, y Emma que, bojament enamorada de Fabrici, comensa per sentirse gelosa y acaba indignantse devant de tanta infamia, fan un contrast tan intens, al lluytar, ell per l'interés y l'avaricia, y ella per passió y per temor, que bastaria aqueixa escena per acreditar á un autor. Esferechida Emma, fuig, y s'acaba l'acte ab una escena, molt ben feta també, entre pare y fill, en la qualse posa de manifest l'abím moral que'ls separa. Ja no'l veurém més al comte, y sols incidentalment intervindrà en l'acció del drama.

L'autor ha fet un primer acte molt hermós; ha lligat l'acció ab una netedat y una energia extraordinaries; mes aqueixas mateixas escenas que li han servit pera presentarnos un tipo tan acabat com el del comte, ens desorientaran després al veure que'l problema plantejat queda sense solució y segueix el drama per nous camins. De lo qual resulta qu'èssent aqueix primer acte un acte net, concís, gràfic en la presentació dels personatges y naturalíssim en el lligament de l'acció, es, no obstant, un acte dolent com á exposició del drama que's desenrotllará. Més clar: aqueix acte seria perfecte si n'hi fessin un segon de nou, com ho es el segon per sí mateix, encara que demani un primer acte diferent.

En el segon acte'ns diuen que'l comte ha firmat una lletra falsificant la firma del advocat, y quan aquest, exasperat, tracta de denunciarlo's recorda del fill, del seu passant, del seu amic. Per no deshonrarlo pagarà y callarà. La escena entre'ls dos es molt hermosa. El desinterés y la bona fe del advocat arriban al cor d'en Fabrici, y es molt natural la repugnancia que manifesta aquest en acceptar tal benefici d'un home á qui paga robantli'l carinyo de sa esposa. Aclaparat Fabrici per tan complexas emocions, sols troba excusas vulgars per apoyar sa negativa, y quan l'avocat crida á sa esposa pera que'l convenci, Fabrici's desconcerta de tal manera, que'l marit ja comensa á veure quelcóm d'estrany en sa conducta. La dona es de la opinió d'en Fabrici: no, aquest no deu acceptar; y la sorpresa del advocat augmenta, convertintse en recel al veure la completa concórdia que's manifesta, fins ab l'ús de las mateixas paraulas, al rebutjar una oferta que ell troba tan natural. Del recel passa á la sospita y de la sospita al convenciment, mentres els altres van trahintse de mica en mica y acaban per confessar l'aterradora veritat.

La escena es perfecta. En Giacosa, qu'ha sapigut crear tres tipos ben definits; ha sapigut tam-

bé ferlos parlar y sentir ab una veritat pasmosa, y's desenrotlla la escena ab un *crescendo* de passions tan humanes y sentidas, que, al esclatar al fi, produheixen en el públich una emoció intensíssima, com sols s'obté quan aquell s'identifica ab els personatges y ab l'acció.

El tercer acte es molt fluixet. Sembla que l'autor, qu'ha viscut en sos personatges, els hagi perdut de vista, y no coneixentlos prou bé, dupta cercant la solució qu'han de donar al conflicte. La falta de convicció en l'autor se traduïx en l'excés de vacilacions dels personatges. Ja no son definitius: ja son borrosos.

La interpretació resulta esmeradíssima. La Mariani viu el paper d'Emma. La dona qu'havent estimat a son marit sols li conserva amistós afecte y que, per altra part, convida de sa falta, s'heu dominada per passió irresistible, ens la presenta la Mariani fent ressortir ab hermosos detalls la lluita entre l'amor y'l dever; l'amor, ab raptos de passió esbojarrada, y'l dever, ab els sobresalts y la tristesa que constantment la dominan. En el segon acte, també reflecta ab prodigiosa naturalitat la preocupació constant de la seva ànima; y l'esfereïment que s'apodera d'ella al veure perduda, l'expressa ab gran veritat y forsa, sense mica d'afectació. En l'acte ters, tal vegada més per culpa del autor que seva, ens sembla qu'exagera un xich la nota sentimental. Ella, com l'autor, no senten ab veritat la situació. El senyor Paladini fa del advocat una verdadera creació. No acabariam may si tinguéssim de dar compte dels mil matissos ab que adorna son paper. Sols dirém qu'en la escena culminant del segon acte detalla tan bé la transició, desde'l primer dupte fins a la evidència que l'aterra, que creyém no's pot fer millor. Els senyors Piacentini, Zampieri y Ferrero, diuen els seus papers sentintlos de debó. En fi: el conjunt es excelent.

L'aplauso espontani ab que'l públich premià'l treball d'autor y actors, deu encoratjar a aquests pera que'ns donguin a coneixe totas las obras modernes que'ns oferiren en la llista de la companyia y que, per lo tant, ens deuen.

E. T.

UN FALLIMENTO (de Björnson?)

Els aficionats a la literatura dramática qu'assistirem al Teatre de Novetats creyent veure representar, com se'nshavia promés, una traducció del drama de Björnson *«Una quiebra»*, en quatre actes y cinch quadros, quedarem ben sorpresos al veure una còpia titulada *«Un fallimento»*, en tres actes.

Ja es sabut que las *troupes* estrangeras, quan se dedican a fer *tournées*, solen portar un repertori molt rebregat, més la companyia Paladini-Mariani, que va fer l'any passat en el mateix teatre una campanya tan llarga com per ella productiva, y ab éxit per cert molt afalagador, no's troba en el mateix cas. Al tornar a visitar una població que'ls hi havia demostrat que sab apreciar l'art en sas variadas manifestacions, fins en las moderníssimas, calia que pensés una mica las obras que li havia d'oferir. Passi que, pera complaure als abonats de *moda*, reproduhís els folletineschs dramas d'en Sardou; aixó sempre es bo pera la taquilla, y cal desenganyarse: una empresa artística no pot sempre desatendre las conveniencias. ó, per millor dir, exigencies mercantils; mes lo que no pot perdonárseli'may, es que pretengui donar garsa per perdú, anunciant un'obra y presentant una parodia ab gran desprestigi propi y, sobre tot, del autor, que cap culpa hi té.

«La quiebra», d'en Björnson, no era desconeguda del element intel·lectual del públich barceloní, que la coneixia per sas traduccions francesas, y una gran part d'ell l'havia vista representar l'any

94 per la companyia d'en Tutau, que fou qui primerament donà a coneixe las produccions del teatre noruech. No vaig assistirhi, ni coneix la traducció d'en Jordà y en Costa, però coneix a n'aquests, y suposo que, com en sas altres traduccions, haurán guardat el respecte degut al autor. Vaig anar al teatre després d'haver llegit novament la traducció francesa d'en August Monnier pera refrescar la memoria. Quina no fou la meua sorpresa al trobar-me ab un'obra totalment diferent de la que coneixia! Consti que no crech que el drama de que parlo estigui a l'altura de tants altres del teatre escandinau que's representan per tot el món; mes just es confessar que s'hi veu en ell una idea gran, tipos admirablement observats y unas quantas escenas que fan per si solas oblidar lo feble de la trama y'l to mansoy que sovint se nota en l'obra.

La condemna de la vida artificial produhida per la especulació insensata y la regeneració per medi del treball ben dirigit, son las ideas capdals que l'autor desenrotlla. Tal volta en ellas s'inspira en Galdós al escriure sa comedia *«Voluntad»*, tan mal compresa com totas las sevas altres. «El fallimento», que'ns van donar a Novetats, no es ni més ni menos que una *farsa* italiana. La refundició (que no pot dirsen traducció) es una confusió d'escenas presas caprixosament de tots els actes, conservant solament l'argument descarnat, y encara desnaturalisat, suprimint tot alló que li donava caràcter y podia fer comprendre al espectador en quin medi's desenrotlla l'acció. Del primer acte no'n queda res, aixís es que ni'l més fi observador pot capir la psicologia dels personatges. El comerciant Tielde, l'aventurer que la set de riquesas li fa malgastar sa poderosa activitat en una lluita estèril, portantlo fatalment a la ruina; sa muller, la marte incompresa, la resignada victima del amor que plora silenciosament las desgracias que prevéu y no pot evitar; Signe, la filla inconscient, absurda del benestar que gosa sens apreciarlo, la que no *sab fer res*, com ella mateixa confessa; el tinent Hamar, son promés, l'insubstantial cassador de dots, l'esperit frívol que posa l'afecte a sa estimada per dessota de sa passió pels cavalls; l'advocat Bérant, vera personificació de la realitat despiadada, de la lògica inflexible; Sannæs, l'home senzill é incult, en qui sos sentiments y passions nobles y honrats se mostran ab tota la rudesia natural; y finalment, la gran Valborg, la filla pensadora, la dona forta, la rahó indiscutible, la conciencia recta que condemna l'error y la voluntat ferma que repara sos desvaris; tots aquests personatges qu'en el drama de Björnson viuen y pensan, en l'arreglo italià no son més que ridículs putxinel·lis moguts pel fil d'una acció grollera y deslligada. Y no'n parlém dels secundaris, d'aquells que, ocupant els últims termes, deuen arrodonar el quadro y donarli apariencia de vida!

¿Cóm pot capir l'espectador de més bona fe la lluita terrible, ja íntima, esquinçant las entranyas dels personatges, ja en sa exteriorisació brutal? ¿Cóm pot trobarse en l'atmosfera en que aquells respiran ó s'hi ofegan? No pot preveure la desgracia que's congria sobre'ls seus caps, ni pot sentir las sevas angoixas produhidas per aquella existencia artificial qu'havia creat una passió desordenada de riquesa, y la especulació cega, febrós, y aquell benestar últim, aquella dolça tranquil·litat que torna la pau a la família Tielde al respirar l'atmosfera pura d'una vida natural y sanitosa, y sentirse regenerats pel treball honrat y racional, per la satisfacció dolcíssima del dever qu'han cumpert.

No'n parlém de la execució. En un'obra dolenta no hi pot haver bons actors. Tots estigueren ridículs; fins en Paladini, un dels actors més remarcables ab que compta'l teatre contemporani, s'trobava fora de son lloch; ab son talent se feya escoltar, però no's podia fer comprendre.

L'obra mal arreglada, mal representada, mal

vestida, sols podia demanar com a sagell d'ignominia l'aplaudiment de la part estúpida del públic, y ni això li va mancar; y els devots, al sortir del teatre ab l'amargor d'una il·lusió perduda, sols podien formular un vot ben ardent: qu'aqueixa profanació fos l'última.

O. M.

PINTURA

SALÓ PARÉS

L'Aureli Tolosa hi té exposat un quadre que l'acredita una vegada més com a paisatjista. Aquella herba humil·da barrejada ab fullas secas y clapada pels raigs del sol qu'atravessen el brancatge, es molt justa de color, tant com lo demás de l'obra.

Els bodegons d'Enrich Creci son admirables. No sols per la soltura ab que están pintats, sinó perque d'un tema tan vulgar n'ha sapigut expressar l'art, cosa que no conseguixen tots els qu'ho pretenen. També hi té un capet de dona vella. Aquest es llàstima que sia tractat d'igual manera que las sebas dels quadros que l'acompanyan.

Girant sobre'l mateix tema, y ab l'esblaiment de sempre, hi ha tres quadrets d'en Berenguer que no deixan de tenir cert atractiu per lo personal de la execució.

En Sebastià Junyent se'ns ha presentat com a pintor que sent y pensa ab sas telas «Una promesa» y «Clorossis». Son plenas de veritat, y especialment la primera captiva per la justesa de la llum que, débil y tremolosa, s'escampa revestint de misteri las figuras y objectes que las rodejan.

Son dugas obras de mérit ab quinas el senyor Junyent ha donat son primer pas dins l'art que fa sentir, l'art de debó.

Digna d'imitarse es la exposició que actualment hi ha en el Saló Parés dels originals reproduhits per la revista *Hispania*. Dich digna, perque no estot hù veure l'original ó bé sa reproducció, ab la que poch ó molt sempre pert, especialment la ilustració colorida, que per ésser el color més net, resulta sense aquell ambient qu'en els originals s'hi troba.

Al contemplar l'original d'un'obra, sembla que's vegi'l caràcter, el temperament; sembla que's vegi al artista desenrotllant l'obra ab pinzelladas atrevidas, ó bé modelant ab amor; fins sembla que's hi troban detalls nous, com si ab la reproducció, per ben seta que sia, sols haguessin vist una copia fosca ó, millor dit, poch precisada. Aquest efecte moral se posa en evidència en el Saló Parés, ahont s'hi van á veure las obras que dita revista ja'ns ha donat á coneixe ab reproduccions bastant ajustadas.

La exposició es de notable importancia artística, per la veritat y qualitat, figurant en primera ratlla las ilustracions de Urrabieta Vierge, que posadas en lloch preferent, s'imposan per sa grandiositat unas, per sa elegancia y expressió otras, dominant en todas ellas aquella execució tan personal que'l caracterisa. Hi ha otras firmas, de tan reconegut mérit com C. Vázquez; en Sala ab treballs preciosos y d'exquisida elegancia; en Llímón, en Mir, ab sos dibuixos al carbó; en Feliu de L., ab aquella sobrietat de clar y fosc que tan bé li escáu; en Clapés, ab una alegoria; en Borrell, en Torres, en García, en Sardá y altres que sento molt no recordarmen. L'últim dels esmentats hi té dugas composicions que, si bé de

la una no hi ha res que dir, l'altra, la dels bombers, el denuncia com á poch observador. De dibuix está molt correcta, més lo que m'extranya es que las figuras que ruixan aguantin impassibles y sense cap esfors el retrocés de la mangueira. Detall qu'hauria dat molt més mohiment al conjunt.

El senyor Torres García, ab sos apunts de pas-seig, me desfa lo qu'he dit al començament de aquestas ratllas. Es d'aquells que, en lloch de perdre al ser reproduhits, els hi passa al revés, atribuhintsels hi aixís mérit que no tenen.

La secció de Bellas Arts de «Els Montanyenchs» té exposats en son local, carrer d'Escudellers Blanchs, 8, ters, una nombrosa colecció de cartells estrangers y tots els que últimament s'han fet aquí. Entre aquestes últims n'hi figuran d'en Rusiñol, R. Casas, A. Riquer, A. y M. Utrillo y l'elegantíssim d'en Tubilla. Felicitem als organiadors y creyém qu'aquesta exposició será anunci d'altras en quinas exhibeixin las qualitats que'ls adornan.

EXPOSICIÓ FABRÉS

Son molt visitadas las obras que l'Antoni Fabrés té exposadas al Saló Robira, del carrer de Fernando. Moltes d'ellas produheixen á uns gran admiració, y en cambi per altres son miradas com á model de paciencia y encara més com á una extranyesa, cosa que's comprén fàcilment fentse càrrech de lo fonament arrelada qu'quí tenim á la escola impresionista.

Deixantnos de mirar á través d'escolas y jutjant ab tota imparcialitat, dirém que tant pel dibuix com pel pintat, son els quadros d'en Fabrés detalladíssims fins al extrém de lo detallat. Com armonia entre'ls tons, no's pot demanar més, y com á justesa de llum, n'hi ha de debó en aquell de las dugas criaturas africanas, despertant ab precaució á una serp qu'está prenent el sol. El color fosc del mar y del cel, ab la taca fosca del canyar, fan que reboti á dolls la llum, respirantshi la calitja propia d'aquells llocs.

D'altes n'hi ha qu'están á l'altura d'aquest, y encara més el de las flors. Els innombrables detalls qu'en ell hi ha, espantan á primera vista. Es precis ésser de la fornada d'en Job per acabar un'obra com ella. En cambi, els paisatjes son ben senzills, especialment el que no hi ha la lluna. Sa factura té quelcóm de modernista; mes aquell color pobre de matissos fa creure que's inspirat á dins de casa.

Las ilustracions son trassadíssimas, y revesteixen todas ellas la exquisida elegancia propia del autor.

No hauríam tingut més que parlarne, si no haguessim topat ab un detall que verdaderament ens ha estranyat molt, no podent menos de preguntar al senyor Fabrés, si en aquell quadre de la bandera hi ha volgut pintar un espanyol de aquest sigle, disfressat de mosqueter, ó bé un mosqueter qu'ha ressucitat després de dos cents anys d'enterro. Té d'ésser una cosa aixís, perque no's comprén cóm un mosqueter del sigle XVII porta la bandera *gualdo roja* que, tot estirant, totjust compta cent anys de vida.

ANTONI SOLÉ.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els treballs se publican baix la exclusiva responsabilitat de sos autors.

No's tornan els originals.

Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n farà crítica.

CONDICIONS DE SUSCRIPCIÓ

Catalunya: Trimestre, 1'50 pessetas; un any, 6 pessetas.

Altras regions d'Espanya: Mitj any, 4 pessetas; un any, 7 pessetas.

Estranger: Un any, 8 pessetas.

Número corrent, 10 céntims; atrassat, 25 céntims.

Aquest NÚMERO ANTECEDENT se regala á tots els subscriptors del periódich.

Als subscriptors per un any se'ls hi regalará ademés el cartell anunciador del periódich, magnífica obra de l'Alexandre de Riquer.